

KÓNITSA

227. Μάρτης-Απρίλιος 2023

227. Μάρτης-Απρίλιος 2023
“Πελαργοί στην Κόνιτσα” (Π.Σ.Τ.)

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
«Σύλλογος Φίλων Περιοδικού
KONITSA»
ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
και Υπεύθυνος κατά Νόμο:
Σωτήρης Τουφίδης
Κόνιτσα 44.100
Τηλ. - fax. 26550 22212
Κιν. 6979 138 737

periodiko-konitsa@hotmail.com

Συντάσσεται από Επιτροπή:
Ανδρέου Ηλίας
Τουφίδης Σωτήρης
Τσιάγκης Ίκαρος

Ετήσια συνδρομή:
Εσωτερικού 20 Ευρώ,
Εξωτερικού 40 Ευρώ ή 50 Δολ.

Αλληλογραφία - Συνδρομές
στον υπεύθυνο **Σ. Τουφίδη**
ή
Τρ. Πειραιώς: 6302-010076-607

IBAN: GR 32 0171 3020 0063 0201 0076 607

KÓNITSA

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Περίοδος Τρίτη • Τεύχος 227 Μάρτης-Απρίλιος 2023 • Euro 3

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ό Μ Ε ν α

Σελ.	
81	25η Μαρτίου
83	Εθνικός Ύμνος
92	Αλησμόνητες πατρίδες, Η. Ανδρέου
94	Επιδρομή ληστών, Χ. Γκούτου
95	Ρουστέμ Αγάς, Χ. Πέτσικου
107	Βιβλιοπαρουσίαση, Τσιάγκη Ίκαρου
109	Βιβλιοπαρουσίαση, Χ. Γκούτου
113	Ένα παλιό βιβλίο, Σ. Τ.
114	Χωρίς να βρίσκουν κόσμο, Δ. Δημητριάδη
115	Ο Θύτης (ποίημα), Κ. Τουφίδου
116	Θερμοκρασία υπό σκιά, Δ. Ζιακόπουλου
117	Εύθυμα και σοβαρά, Μ. Σπηλιόπουλου
120	Πέτρινο ταγάρι..., Π. Γρέντζιου
123	Αστροφυσικοί Θεολογούντες, Η. Ανδρέου
125	Ηπειρώτισσες μανάδες και γιαγιάδες, Χρ. Ζάνη
126	Ως αρχαία κατάρα, Η. Ανδρέου
127	Γνήσιοι Παλαιοσελλίται, Π. Γρέντζιου
129	Γυμνάσιο Κόνιτσας
130	25η Μαρτίου, Σωκ. Οικονόμου
132	Εγκαίνια Έκθεσης Τσιγκούλη
135	Οδοιπορικό, Γ. Καραγιάννη
146	Δήμος Κόνιτσας
148	Ειδήσεις - Κοινωνικά

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ

Γαριβάλδη 10
45221 Ιωάννινα
τηλ. 26510 77358
e_theodo@otenet.gr

25η ΜΑΡΤΙΟΥ

Με πολύ καλό καιρό γιορτάστηκε στην Κόνιτσα η μεγάλη μέρα της Παλιγγενεσίας.

Στις 23η πόλη σημαιοστολίστηκε και την παραμονή έγιναν σε όλα τα Σχολεία εκδηλώσεις σχετικά με την Επέτειο και κατάθεση στεφάνων από τους μαθητές στο μνημείο Ηρώων μπροστά από το Δημαρχείο.

Στις 25η, Θεία Λειτουργία στον Ι. Ναό του Αγίου Κοσμά και Δοξολογία χοροστατούντος του Σεβ. Μητροπολίτη Ανδρέα παρουσία των Αρχών. Ακολούθησε η επιμνημόσυνη Δέηση στο μνημείο Ηρώων με κατάθεση στεφάνων από τις Αρχές, Συλλόγους κ.λπ.

Στεφάνι κατάθεσε και η πρώην Υ. υπουργός του ΣΥΡΙΖΑ Μερόπη Τζούφη η οποία τίμησε τις εκδηλώσεις με την πα-

ρουσία της.

Μετά τον Εθν. Ύμνο, στην αίθουσα του Δημαρχείου ο Φιλόλογος του Γ. Λυκείου Χριστίνα Σεμερτζίδου εκφώνησε τον πανηγυρικό της ημέρας με θέμα «Το διαχρονικό μήνυμα της 25ης Μαρτίου» και στη συνέχεια παρατέθηκε δεξίωση στο χώρο του Δημαρχείου.

Οι εορταστικές εκδηλώσεις κορυφώθηκαν με τη μαθητική και στρατιωτική παρέλαση από το τμήμα του 583 Τ.Π. και τμήμα της Εθνοφυλακής, καθώς και με παραδοσιακούς χορούς στην κεντρική πλατεία από τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με χοροδιδάσκαλο τον κ. Γιάννη Κατσίλη.

Φωτ.: Παναγ. Τσιγγούλη

‘Υμνος εις την Ελευθερίαν

Δημοσιεύουμε στο παρόν τεύχος ολόκληρον τον Εθνικό ‘Υμνο, που γράφτηκε από τον εθνικό μας ποιητή Διονύσιο Σολωμό, να τον διαβάζουμε κατά καιρούς γιατί πολλοί συνέληνες γνωρίζουν μόνο τα δύο πρώτα τετράστιχα.

1. Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι
ποὺ μὲ βίᾳ μετράει τὴν γῆ.
2. Ἀπ’ τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ω̄ χαῖρε, Ἐλευθεριά!
3. Ἔκεī μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἔνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
«ἔλα πάλι», νά σου πῆ.
4. Ἄργειε νά'λθῃ ἐκείνη ἡ μέρα,
κι ἥταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τὰ 'σκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.
5. Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σου ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεία
καὶ διηγώντας τά νὰ κλαῖς.
6. Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἔνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά,
7. Κι ἔλεες: «Πότε, ᾁ, πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τσ' ἐρμιές;».
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές.
8. Τότε ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάιματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.
9. Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφὰ
νὰ γυρεύῃς εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.
10. Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχή·
δὲν εἴν' εὔκολες οἱ θύρες
ἐὰν ἡ χρεία τὲς κουρταλῆ.
11. Ἄλλος σου ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἄλλ' ἀνάσασι καμμιά·
ἄλλος σου ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φρικτά.
12. Ἄλλοι, ω̄μέ, στὴ συμφορά σου
όποῦ ἔχαίροντο πολύ,
«σύρε νὰ 'βρης τὰ παιδιά σου,
σύρε», ἔλεγαν οἱ σκληροί.
13. Φεύγει ὁπίσω τὸ ποδάρι
καὶ ὄλογλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα ἢ τὸ χορτάρι
ποὺ τὴ δόξα σου ἐνθυμεῖ.
14. Ταπεινότατή σου γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλή,
σὰν πτωχοῦ ποὺ θυροδέρνει
κι εἶναι βάρος του ἡ ζωή.
15. Ναί, ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὄρμή,

Kόντσα

ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

16. Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὁ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

17. Μόλις εἶδε τὴν ὄρμή σου
οὐρανὸς ποὺ γιὰ τσ' ἐχθροὺς
εἰς τὴ γῆ τὴ μητρική σου
ἔτρεφ' ἄνθια καὶ καρπούς,

18. ἐγαλήνεψε· καὶ ἔχύθη
καταχθόνια μιὰ βοή,
καὶ τοῦ Ρήγα σοῦ ἀπεκρίθη
πολεμόκραχτη ἡ φωνή.[1]

19. Ὅλοι οἱ τόποι σου σ' ἐκράξαν
χαιρετώντας σε θερμά,
καὶ τὰ στόματα ἐφωνάξαν
ὅσα αἰσθάνετο ἡ καρδιά.

20. Ἐφωνάξανε ὡς τ' ἀστέρια
τοῦ Ἰονίου καὶ τὰ νησιά,
κι ἐσηκώσανε τὰ χέρια
γιὰ νὰ δείξουνε χαρά,

21. μ' ὅλον ποῦ 'ναι ἀλυσωμένο
τὸ καθένα τεχνικά,
καὶ εἰς τὸ μέτωπο γραμμένο
ἔχει: «Ψεύτρα Ἐλευθεριά».

22. Γκαρδιακὰ χαροποιήθη
καὶ τοῦ Βάσιγκτον ἡ γῆ,
καὶ τὰ σίδερα ἐνθυμήθη
ποὺ τὴν ἔδεναν κι αὐτή.

23. Ἀπ' τὸν πύργο του φωνάζει,
σὰ νὰ λέῃ σὲ χαιρετῶ,
καὶ τὴ χαίτη τού τινάζει
τὸ λιοντάρι τὸ Ἰσπανό.

24. Ἐλαφιάσθη τῆς Ἀγγλίας
τὸ θηρίο, καὶ σέρνει εὐθὺς

κατὰ τ' ἄκρα τῆς Ρουσίας
τὰ μουγκρίσματα τσ' ὄργης.

25. Εἰς τὸ κίνημά του δείχνει,
πὼς τὰ μέλη εἴν' δυνατά·
καὶ στοῦ Αἰγαίου τὸ κύμα ρίχνει
μιὰ σπιθόβιλη ματιά.

26. Σὲ ξανοίγει ἀπὸ τὰ νέφη
καὶ τὸ μάτι τοῦ Ἄετοῦ,
ποὺ φτερὰ καὶ νύχια θρέφει
μὲ τὰ σπλάχνα τοῦ Ἰταλοῦ·

27. Καὶ ζ' ἐσὲ καταγυρμένος,
γιατὶ πάντα σὲ μισεῖ,
ἔκρωζ' ἔκρωζ' ὁ σκασμένος,
νὰ σὲ βλάψῃ, ἀν ἥμπορεῖ.

28. Ἄλλο ἐσὺ δὲν συλλογιέσαι
πάρεξ ποὺ θὰ πρωτοπᾶς·
δὲν μιλεῖς καὶ δὲν κουνιέσαι
στὲς βρισιὲς ὅποῦ ἀγρικᾶς·

29. σὰν τὸ βράχο ὅποῦ ἀφήνει
κάθε ἀκάθαρτο νερὸ
εἰς τὰ πόδια του νὰ χύνῃ
εὔκολόσβηστον ἀφρό·

30. ὅποῦ ἀφήνει ἀνεμοζάλη
καὶ χαλάζι καὶ βροχὴ
νὰ τοῦ δέρνουν τὴ μεγάλη,
τὴν αἰώνιαν κορυφή.

31. Δυστυχιά του, ὁ, δυστυχιά του,
ὅποιανοῦ θέλει βρεθεῖ
στὸ μαχαίρι σου ἀποκάτου
καὶ σ' ἐκεῖνο ἀντισταθεῖ.

32. Τὸ θηρίο π' ἀνανογιέται
πὼς τοῦ λείπουν τὰ μικρά,
περιορίζεται, πετιέται,
αἷμα ἀνθρώπινο διψᾶ·

33. τρέχει, τρέχει ὅλα τὰ δάση,
τὰ λαγκάδια, τὰ βουνά,

κι ὅπου φθάσει, ὅπου περάσει,
φρίκη, θάνατος, ἐρμιά·

34. Ἐρμιά, θάνατος καὶ φρίκη
ὅπου ἐπέρασες κι ἐσύ·
ξίφος ἔξω ἀπὸ τὴν θήκη
πλέον ἀνδρείαν σοῦ προξενεῖ.

35. Ἰδού, ἐμπρός σου ὁ τοῖχος στέκει
τῆς ἀθλίας Τριπολιτσᾶς·
τῶρα τρόμου ἀστροπελέκι
νὰ τῆς ρίψῃς πιθυμᾶς.

36. Μεγαλόψυχο τὸ μάτι
δείχνει πάντα ὡπῶς νικεῖ,
κι ἄς εἴν' ἄρματα γεμάτη
καὶ πολέμιαν χλαλοή.

37. Σοῦ προβαίνουνε καὶ τρίζουν
γιὰ νὰ ἴδῃς πώς εἴν' πολλά·
δὲν ἀκοῦς ποὺ φοβερίζουν
ἄνδρες μύριοι καὶ παιδιά;

38. Λίγα μάτια, λίγα στόματα
θά σᾶς μείνουνε ἀνοιχτά.
γιὰ νὰ κλαύσετε τὰ σώματα
ποὺ θὲ νὰ 'βρῃ ἡ συμφορά!

39. Κατεβαίνουνε, καὶ ἀνάφτει
τοῦ πολέμου ἀναλαμπή·
τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστράφτει,
λάμπει, κόφτει τὸ σπαθί.

40. Γιατί ἡ μάχη ἐστάθη ὀλίγη;
Λίγα τὰ αἷματα γιατί;
Τὸν ἐχθρὸν θωρᾶ νὰ φύγῃ
καὶ στὸ κάστρο ν' ἀνεβῇ.

41. Μέτρα... Εἴν' ἄπειροι οἱ φευγάτοι,
ὅπου φεύγοντας δειλιοῦν·
τὰ λαβώματα στὴν πλάτη
δέχοντ', ὥστε ν' ἀνεβοῦν.

42. Ἐκεῖ μέσα ἀκαρτερεῖτε
τὴν ἀφεύγατη φθορά·

νά, σᾶς φθάνει· ἀποκριθεῖτε
στῆς νυκτὸς τὴν σκοτεινιά!

43. Ἀποκρίνονται καὶ ἡ μάχη
ἔτσι ἀρχίζει, ὅποῦ μακριὰ
ἀπὸ ράχη ἐκεῖ σὲ ράχη
ἀντιβούιζε φοβερά.

44. Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια,
ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν,
ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

45. Ἄ! τί νύκτα ἦταν ἐκείνη
ποὺ τὴν τρέμει ὁ λογισμός;
Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγίνει
πάρεξ θάνατου πικρός.

46. Τῆς σκηνῆς ἡ ὥρα, ὁ τόπος,
οἱ κραυγές, ἡ ταραχή,
ὁ σκληρόψυχος ὁ τρόπος
τοῦ πολέμου, καὶ οἱ καπνοί,

47. καὶ οἱ βροντὲς καὶ τὸ σκοτάδι
ὅποῦ ἀντίσκοφτε ἡ φωτιά,
ἐπαράσταιναν τὸν Ἀδη
ποὺ ἀκαρτέρει τὰ σκυλιά·

48. Τ' ἀκαρτέρειε. Ἐφαίνοντ' ἵσκιοι
ἀναρίθμητοι, γυμνοί,
κόρες, γέροντες, νεανίσκοι,
βρέφη ἀκόμη εἰς τὸ βυζί.

49. Ὁλη μαύρη μυρμηγκιάζει,
μαύρη ἡ ἐντάφια συντροφιά,
σὰν τὸ ροῦχο ὅποῦ σκεπάζει
τὰ κρεβάτια τὰ στερνά.

50. Τόσοι, τόσοι ἀνταμωμένοι
ἐπετιοῦντο ἀπὸ τὴν γῆ,
ὅσοι εἴν' ἄδικα σφαγμένοι
ἀπὸ τούρκικην ὁργή.

51. Τόσα πέφτουνε τὰ θέρι-
σμένα ἀστάχια εἰς τοὺς ἀγρούς·

σχεδὸν ὅλα ἔκειὰ τὰ μέρη
ἐσκεπάζοντο ἀπ' αὐτούς.

52. Θαμποφέγγει κανέν' ἄστρο,
καὶ ἀναδεύοντο μαζί,
ἀνεβαίνοντας τὸ κάστρο
μὲ νεκρώσιμη σιωπή.

53. Ἔτσι χάμου εἰς τὴν πεδιάδα,
μὲς στὸ δάσος τὸ πυκνό,
ὅταν στέλνει μίαν ἀχνάδα
μισοφέγγαρο χλωμό,

54. Ἐὰν οἱ ἄνεμοι μὲς στ' ἄδεια
τὰ κλαδιὰ μουγκοφυσοῦν,
σειοῦνται, σειοῦνται τὰ μαυράδια,
όποῦ οἱ κλῶνοι ἀντικτυποῦν.

55. Μὲ τὰ μάτια τους γυρεύουν
ὅπου εἴν' αἷμα πηχτά,
καὶ μὲς στὰ αἷματα χορεύουν
μὲ βρυχίσματα βραχνά·

56. καὶ χορεύοντας μανίζουν
εἰς τοὺς Ἑλληνες κοντά,
καὶ τὰ στήθια τοὺς ἐγγίζουν
μὲ τὰ χέρια τὰ ψυχρά.

57. Ἐκειὸ τὸ ἔγγισμα πηγαίνει
βαθειὰ μὲς στὰ σωθικά,
ὅθεν ὅλη ἡ λύπη βγαίνει,
καὶ ἄκρα αἰσθάνονται ἀσπλαχνιά.

58. Τότε αὔξαίνει τοῦ πολέμου
ὁ χορὸς τρομακτικά,
σὰν τὸ σκόρπισμα τοῦ ἀνέμου
στοῦ πελάου τὴν μοναξιά.

59. Κτυποῦν ὅλοι ἀπάνου κάτου·
κάθε κτύπημα ποῦ ἐβγεῖ
εἴναι κτύπημα θανάτου
χώρις νὰ δευτερωθῇ.

60. Κάθε σῶμα ἰδρώνει, ρέει·
λὲς κι ἐκείθεν ἡ ψυχὴ

ἀπ' τὸ μίσος ποὺ τὴν καίει
πολεμάει νὰ πεταχθῇ.

61. Τῆς καρδιᾶς κτυπιαίς βροντᾶνε
μὲς στὰ στήθια τους ἀργά,
καὶ τὰ χέρια ὅπου χουμᾶνε
περισσότερο εἴν' γοργά.

62. Οὐρανὸς γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι,
οὐδὲ πέλαγο, οὐδὲ γῆ·
γι' αὐτοὺς ὅλους τὸ πᾶν εἶναι
μαζωμένο ἀντάμα ἐκεῖ.

63. Τόση ἡ μάνητα κι ἡ ζάλη,
ποὺ στοχάζεσαι μή πῆς
ἀπὸ μία μεριὰ καὶ ἀπ' ἄλλη
δὲν μείνῃ ἔνας ζωντανός.

64. Κοίτα χέρια ἀπελπισμένα
πῶς θερίζουνε ζωές!

Χάμου πέφτουνε κομμένα
χέρια, πόδια, κεφαλές,

65. καὶ παλάσκες καὶ σπαθία
μὲ ὀλοσκόρπιστα μυαλά,
καὶ μὲ ὀλόσχιστα κρανία,
σωθικὰ λαχταριστά.

66. Προσοχὴ καμιὰ δὲν κάνει
κανείς, ὅχι, εἰς τὴ σφαγή·

πᾶνε πάντα ἐμπρός. Ὡ, φθάνει,
φθάνει· ἔως πότε οἱ σκοτωμοί;

67. Ποιὸς ἀφήνει ἐκεῖ τὸν τόπο,
πάρεξ ὅταν ξαπλωθῇ;

Δὲν αἰσθάνονται τὸν κόπο
καὶ λὲς κι εἴναι εἰς τὴν ἀρχή.

68. Ὁλιγόστευαν οἱ σκύλοι,
καὶ «Ἄλλα», ἐφώναζαν, «Άλλά»,
καὶ τῶν Χριστιανῶν τὰ χείλη
«φωτιά», ἐφώναζαν, «φωτιά».

69. Λιονταρόψυχα, ἐκτυπιοῦντο,
πάντα ἐφώναζαν «φωτιά»,

καὶ οἱ μιαροὶ κατασκορπιοῦντο,
πάντα σκούζοντας «Άλλά».

70. Παντοῦ φόβος καὶ τρομάρα
καὶ φωνὲς καὶ στεναγμοί·
παντοῦ κλάψα, παντοῦ ἀντάρα,
καὶ παντοῦ ξεψυχισμοί.

71. Ὡταν τόσοι! Πλέον τὸ βόλι
εἰς τ' αὐτιὰ δὲν τοὺς λαλεῖ.
"Ολοι χάμου ἐκείτοντ' ὄλοι
εἰς τὴν τέταρτην αὐγή.

72. Σὰν ποτάμι τὸ αἷμα ἐγίνη
καὶ κυλάει στὴ λαγκαδιά,
καὶ τὸ ἀθῶ χόρτο πίνει
αἷμα ἀντὶς γιὰ τὴ δροσιά.

73. Τῆς αὐγῆς δροσάτο ἀέρι,
δὲν φυσᾶς τώρα ἐσὺ πλειὸ
στῶν ψευδόπιστων τὸ ἀστέρι·
φύσα, φύσα εἰς τὸ ΣΤΑΥΡΟ!

74. Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὡ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

75. Τῆς Κορίνθου ἴδοὺ καὶ οἱ κάμποι·
δὲν λάμπ' ἥλιος μοναχὰ
εἰς τοὺς πλάτανους, δὲν λάμπει
εἰς τ' ἀμπέλια, εἰς τὰ νερά.

76. Εἰς τὸν ἥσυχον αἰθέρα
τῶρα ἀθῶα δὲν ἀντηχεῖ
τὰ λαλήματα ἡ φλογέρα,
τὰ βελάσματα τὸ ἀρνί.

77. Τρέχουν ἄρματα χιλιάδες
σὰν τὸ κύμα εἰς τὸ γιαλό,
ἀλλ' οἱ ἀνδρεῖοι παλληκαράδες
δὲν ψηφοῦν τὸν ἀριθμό.

78. Ὡ τρακόσιοι, σηκωθεῖτε
καὶ ξανάλθετε σέ μας·

τὰ παιδιά σας θέλ' ἵδεῖτε
πόσο μοιάζουνε μὲ σας.

79. Ὄλοι ἐκεῖνοι τὰ φοβοῦνται
καὶ μὲ πάτημα τυφλὸ
εἰς τὴν Κόρινθο ἀποκλειοῦνται
κι ὄλοι χάνουνται ἀπ' ἐδῶ.

80. Στέλνει ὁ ἄγγελος τοῦ ὄλέθρου
πείνα καὶ θανατικό,
ποὺ μὲ σχήμα ἐνὸς σκελέθρου
περπατοῦν ἀντάμα οἱ δυό·

81. καὶ πεσμένα εἰς τὰ χορτάρια
ἀπεθαίνανε παντοῦ
τὰ θλιμμένα ἀπομεινάρια
τῆς φυγῆς καὶ τοῦ χαμοῦ.

82. Κι ἐσὺ ἀθάνατη, ἐσὺ θεία,
ποὺ ὅ,τι θέλεις ἡμπορεῖς.
εἰς τὸν κάμπο, Ἐλευθερία,
ματωμένη περπατεῖς.

83. Στὴ σκιὰ χεροπιασμένες,
στὴ σκιὰ βλέπω κι ἐγὼ
κρινοδάχτυλες παρθένες
όποῦ κάνουνε χορό.

84. Στὸν χορὸ γλυκογυρίζουν
ώραία μάτια ἐρωτικά,
καὶ εἰς τὴν αὔρα κυματίζουν
μαῆρα, ὀλόχρυσα μαλλιά.

85. Ἡ ψυχή μου ἀναγαλλιάζει
πὼς ὁ κόρφος καθεμιᾶς
γλυκοβύζαστο ἐτοιμάζει
γάλα ἀνδρείας κι ἐλευθεριᾶς.

86. Μὲς στὰ χόρτα, τὰ λουλούδια,
τὸ ποτήρι δὲν βαστῶ·
φιλελεύθερα τραγούδια
σὰν τὸν Πίνδαρο ἐκφωνῶ.

87. Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερά,

Κόντοα

- καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὁ χαῖρε, Ἐλευθεριά!
88. Πῆγες εἰς τὸ Μεσολόγγι
τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ,
μέρα ποὺ ἄνθισαν οἱ λόγγοι
γιὰ τὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ.
89. Σοῦ 'λθε ἐμπρὸς λαμποκοπώντας
ἡ Θρησκεία μ' ἐναν σταυρό,
καὶ τὸ δάκτυλο κινώντας
ὅπου κινεῖ τὸν οὐρανό,
90. «σ' αὐτό», ἐφώναξε, «τὸ χῶμα
στάσου ὀλόρθη, Ἐλευθεριά!».
Καὶ φιλώντας σου τὸ στόμα
μπαίνει μὲς στὴν ἐκκλησιά.
91. Εἰς τὴν τράπεζα σιμώνει,
καὶ τὸ σύγγεφο τὸ ἀχνὸ^ν
γύρω γύρω της πυκνώνει
ποὺ σκορπάει τὸ θυμιατό.
92. Ἀγρικάει τὴν ψαλμωδία
ὅπου ἐδίδαξεν αὐτή·
βλέπει τὴν φωταγωγία
στοὺς Ἅγιους ἐμπρὸς χυτή.
93. Ποιοὶ εἶν' αὐτοὶ ποὺ πλησιάζουν
μὲ πολλὴ ποδοβολή,
κι ἄρματ', ἄρματα ταράζουν;
Ἐπετάχτηκες ἐσύ!
94. Ἄ! τὸ φῶς ποὺ σὲ στολίζει,
σὰν ἥλιου φεγγοβολή,
καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει,
δὲν εἶναι, ὅχι, ἀπὸ τὴ γῆ.
95. Λάμψιν ἔχει ὅλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὄφθαλμός·
φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
κι ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς.
96. Τὸ σπαθί σου ἀντισηκώνεις,
τρία πατήματα πατᾶς,
- σὰν τὸν πύργο μεγαλώνεις,
κι εἰς τὸ τέταρτο κτυπᾶς.
97. Μὲ φωνὴ ποὺ καταπείθει
προχωρώντας ὁμιλεῖς:
«Σήμερ', ἄπιστοι, ἐγεννήθη,
ναί, τοῦ κόσμου ὁ Λυτρωτής.
98. Αὐτὸς λέγει, ἀφοκρασθήτε
«Ἐγὼ εἴμ' Ἄλφα, Ωμέγα ἐγώ·
πέστε, ποὺ θ' ἀποκρυφθήτε
ἐσεῖς ὄλοι, ἀν ὁργισθῶ;
99. Φλόγα ἀκοίμητην σας βρέχω,
πού, μ' αὐτὴν ἀν συγκριθῆ
κείνη ἡ κάτω ὅποι σας ἔχω,
σὰν δροσιὰ θέλει βρεθῆ.
100. Κατατρώγει, ὡσὰν τὴ σχίζα,
τόπους ἄμετρα ὑψηλούς,
χῶρες, ὅρη ἀπὸ τὴ ρίζα,
ζῶα καὶ δέντρα καὶ θνητούς.
101. Καὶ τὸ πᾶν τὸ κατακαίει,
καὶ δὲν σώζεται πνοή,
πάρεξ τοῦ ἄνεμου ποὺ πνέει
μὲς στὴ στάχτη τὴ λεπτή»».
102. Κάποιος ἥθελε ἐρωτήσῃ
Τοῦ θυμοῦ Του εἴσ' ἀδελφή;
Ποιὸς εἶν' ἄξιος νὰ νικήσῃ
ἢ μὲ σὲ νὰ μετρηθῇ;
103. Ἡ γῆ αἰσθάνεται τὴν τόση
τοῦ χεριοῦ σου ἀνδραγαθιά,
ποὺ ὅλην θέλει να θανατώσῃ
τὴ μισόχριστη σπορά.
104. Τὴν αἰσθάνονται καὶ ἀφρίζουν
τὰ νερά, καὶ τ' ἀγρικῶ
δυνατὰ νὰ μουρμουρίζουν
σὰν να ρυάζετο θηριό.
105. Κακορίζικοι, ποὺ πᾶτε
τοῦ Ἀχελώου μὲς την ροή

καὶ πιδέξια πολεμᾶτε
ἀπὸ τὴν καταδρομὴν

106. νὰ ἀποφύγετε! Τὸ κύμα
ἔγινε ὅλο φουσκωτό·
ἔκει εὐρήκατε τὸ μνῆμα
πρὶν νὰ εὔρεῖτε ἀφανισμό.

107. Βλασφημάει, σκούζει, μουγκρίζει
κάθε λάρυγγας ἐχθροῦ,
καὶ τὸ ρεῦμα γαργαρίζει
τὲς βλασφήμιες τοῦ θυμοῦ.

108. Σφαλερὰ τετραποδίζουν
πλῆθος ἄλογα, καὶ ὥρθα
τρομασμένα χλιμιντρίζουν
καὶ πατοῦν εἰς τὰ κορμιά.

109. Ποιὸς στὸ σύντροφον ἀπλώνει
χέρι, ὡσὰν νὰ βοηθηθῇ·
ποιὸς τὴν σάρκα τού δαγκώνει
ὅσο ποὺ νὰ νεκρωθῇ.

110. Κεφαλὲς ἀπελπισμένες,
μὲ τὰ μάτια πεταχτά,
κατὰ τ' ἄστρα σηκωμένες
γιὰ τὴν ὕστερη φορά.

111. Σβιέται -αὐξαίνοντας ἡ πρώτη
τοῦ Ἀχελώου νεροσυρμήτο
χλιμίντρισμα καὶ οἱ κρότοι
καὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ γογγυσμοί.

112. Ἔτσι ν' ἄκουα νὰ βουίξῃ
τὸν βαθὺν Ὡκεανό,
καὶ στὸ κύμα του νὰ πνίξῃ
κάθε σπέρμα ἀγαρηνό!

113. Καὶ ἔκει ποὺ 'ναι ἡ Ἅγια Σοφία
μὲς στοὺς λόφους τοὺς ἑπτά,
ὅλα τ' ἄψυχα κορμιά,
βραχοσύντριφτα, γυμνά,

114. σωριασμένα νὰ τὰ σπρώξῃ
ἡ κατάρα τοῦ Θεοῦ,

κι ἀπ' ἔκει νὰ τὰ μαζώξῃ
ὁ ἀδελφὸς τοῦ Φεγγαριοῦ.

115. Κάθε πέτρα μνῆμα ἃς γένει,
κι ἡ Θρησκεία κι ἡ Ἐλευθερία
μ' ἀργὸ πάτημα ἃς πηγαίνει
μεταξύ τους καὶ ἃς μετρᾶ.

116. Ἔνα λείψανο ἀνεβαίνει
τεντωτό, πιστομητό,
κι ἄλλο ξάφνου κατεβαίνει
καὶ δὲν φαίνεται, καὶ πλειὸν

117. καὶ χειρότερα ἀγριεύει
καὶ φουσκώνει ὁ ποταμός·
πάντα, πάντα περισσεύει·
πολὺ φλοίσβισμα καὶ ἀφρός.

118. Ἄ, γιατί δὲν ἔχω τώρα
τὴ φωνὴ τοῦ Μωυσῆ;

Μεγαλόφωνα τὴν ὕρα
ὅποῦ ἐσβιοῦντο οἱ μισητοί,
119. τὸν Θεὸν εὐχαριστοῦσε
στοῦ πελάου τὴν λύσσα ἐμπρός,
καὶ τὰ λόγια ἡχολογοῦσε
ἀναρίθμητος λαός.

120. Ἀκλουθάει τὴν ἀρμονία
ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀαρὼν,
ἡ προφήτισσα Μαρία,
μ' ἔνα τύμπανο τερπνὸν

121. καὶ πηδοῦν ὅλες οἱ κόρες
μὲ τσ' ἀγκάλες ἀνοικτές,
τραγουδώντας, ἀνθοφόρες,
μὲ τὰ τύμπανα κι ἐκειές.

122. Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι
ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

123. Εἰς αὐτήν, εἶν' ξακουσμένο,
δὲν νικιέσαι ἐσὺ ποτέ·

ὅμως, ὅχι, δὲν εἶν' ξένο
καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ.

124. Τὸ στοιχεῖον αὐτὸ ξαπλώνει
κύματ' ἄπειρα εἰς τὴ γῆ,
μὲ τὰ ὄποια τὴν περιζώνει,
κι εἶναι εἰκόνα σου λαμπρή.

125. Μὲ βρυχίσματα σαλεύει
ποὺ τρομάζει ἡ ἀκοή·
κάθε ξύλο κινδυνεύει
καὶ λιμνιώνα ἀναζητεῖ.

126. Φαίνετ' ἔπειτα ἡ γαλήνη
καὶ τὸ λάμψιμο τοῦ Ἡλιοῦ,
καὶ τὰ χρώματα ἀναδίνει
τοῦ γλαυκότατου οὐρανοῦ.

127. Δὲν νικιέσαι, εἶν' ξακουσμένο,
στὴν ξηρὰν ἐσὺ ποτέ·
ὅμως ὅχι δὲν εἶν' ξένο
καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ.

128. Περνοῦν ἄπειρα τὰ ξάρτια,
καὶ σὰν λόγγος στριμωχτὰ
τὰ τρεχούμενα κατάρτια,
τὰ ὄλοφούσκωτα πανιά.

129. Σὺ τὲς δύναμές σου σπρώχνεις,
καὶ ἀγκαλὰ δὲν εἶν' πολλές,
πολεμώντας, ἄλλα διώχνεις,
ἄλλα παίρνεις, ἄλλα καῖς.

130. Μ' ἐπιθύμια νὰ τηράζῃς
δυὸ μεγάλα σὲ θωρῶ,
καὶ θανάσιμον τινάζεις
ἐναντίον τους κεραυνό.

131. Πιάνει, αὐξαίνει, κοκκινίζει,
καὶ σηκώνει μιὰ βροντή,
καὶ τὸ πέλαο χρωματίζει
μὲ αίματόχρωμη βαφή.

132. Πνίγοντ' ὄλοι οἱ πολεμάρχοι
καὶ δὲν μνέσκει ἔνα κορμί·

χαίρου, σκιὰ τοῦ Πατριάρχη,
ποὺ σὲ πέταξαν ἐκεῖ.

133. Ἐκρυφόσμιγαν οἱ φίλοι
μὲ τσ' ἔχθρούς τους τὴ Λαμπρή,
καὶ τοὺς ἔτρεμαν τὰ χείλη
δίνοντάς τὰ εἰς τό φιλί.

134. Κειὲς τὲς δάφνες ποὺ ἐσκορπίστε
τῶρα πλέον δὲν τὲς πατεῖ,
καὶ τὸ χέρι ὄποῦ ἐφιλῆστε
πλέον, ἄ, πλέον δὲν εὐλογεῖ.

135. Ὄλοι κλάψτε· ἀποθαμένος
ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησιᾶς·
κλάψτε, κλάψτε· κρεμασμένος
ώσὰν νὰ 'τανε φονιάς!

136. Ἐχει ὄλανοικτὸ στόμα
π' ὕρες πρῶτα εἶχε γενθεῖ
τ' Ἀγιον Αἷμα, τ' Ἀγιον Σῶμα·
λὲς πὼς θὲ νὰ ξαναβγῆ

137. ἡ κατάρα ποὺ εἶχε ἀφήσει,
λίγο πρὶν νὰ ἀδικηθῆ,
εἰς ὄποιον δὲν πολεμήσῃ
καὶ ἥμπορεῖ νὰ πολεμῇ.

138. Τὴν ἀκούω, βροντάει, δὲν παύει
εἰς τὸ πέλαγο, εἰς τὴ γῆ,
καὶ μουγκρίζοντας ἀνάβει
τὴν αἰώνιαν ἀστραπή.

139. Ἡ καρδιὰ συχνοσπαράζει.
Πλὴν τί βλέπω; Σοβαρὰ
νὰ σωπάσω μὲ προστάζει
μὲ τὸ δάκτυλο ἡ Θεά.

140. Κοιτάει γύρω εἰς τὴν Εὐρώπη
τρεῖς φορὲς μ' ἀνησυχιά·
προσηλώνεται κατόπι
στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀρχινᾶ:

141. «Παλληκάρια μου, οἱ πολέμοι
γιὰ σας ὄλοι εἶναι χαρά,

καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

142. Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμη ἔχθρική,
ἀλλὰ ἀνίκητη μιὰ μένει
ποὺ τὲς δάφνες σας μαδεῖ.

143. Μία, ποὺ ὅταν ὡσὰν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοί,
κουρασμένοι ἀπὸ τὴ νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦ σᾶς τυραννεῖ.

144. Ἡ Διχόνοια ποὺ βαστάει
ἔνα σκῆπτρο ἡ δολερὴ
καθενὸς χαμογελάει,
«πάρ' το», λέγοντας, «καὶ σύ.»

145. Κειὸ τὸ σκῆπτρο ποὺ σᾶς δείχνει
ἔχει ἀλήθεια ώραία θωριά·
μὴν τὸ πιάστε, γιατὶ ρίχνει
εἰσὲ δάκρυα θλιβερά.

146. Ἀπὸ στόμα ὅποῦ φθονάει,
παλληκάρια, ἃς μὴν πωθῆ,
πὼς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

147. Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά:
«Ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους
δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.»

148. Τέτοια ἀφήστενε φροντίδα·
ὅλο τὸ αἷμα ὅποῦ χυθῆ
γιὰ θρησκεία καὶ γιὰ πατρίδα
ὅμοιαν ἔχει τὴν τιμή.

149. Στὸ αἷμα αὐτό, ποὺ δὲν πονεῖτε
γιὰ πατρίδα, γιὰ θρησκειά,
σᾶς ὄρκίω, ἀγκαλιασθήτε
σὰν ἀδέλφια γκαρδιακά.

150. Πόσο λείπει, στοχασθήτε,
πόσο ἀκόμη νὰ παρθῆ·

πάντα ἡ νίκη, ἢν ἐνωθῆτε,
πάντα ἐσᾶς θ' ἀκολουθεῖ.

151. Ὡ ἀκουσμένοι εἰς τὴν ἀνδρεία!
Καταστῆστε ἔναν Σταυρὸ
καὶ φωνάξετε μὲ μία:
«Βασιλεῖς, κοιτάξτ' ἐδῶ!

152. Τὸ σημεῖον ποὺ προσκυνᾶτε
εἶναι τοῦτο, καὶ γι' αὐτὸ
ματωμένους μᾶς κοιτᾶτε
στὸν ἀγώνα τὸν σκληρό.

153. Ἀκατάπαυστα τὸν βρίζουν
τὰ σκυλιὰ καὶ τὸν πατοῦν
καὶ τὰ τέκνα του ἀφανίζουν,
καὶ τὴν πίστι ἀναγελοῦν.

154. Ἐξ αἰτίας τού ἐσπάρθη, ἔχάθη
αἷμα ἀθῶ χριστιανικό,
ποὺ φωνάζει ἀπὸ τὰ βάθη
τῆς νυκτός: Νὰ ἐκδικηθῶ.

155. Δὲν ἀκοῦτε, ἐσεῖς εἰκόνες
τοῦ Θεοῦ, τέτοια φωνή;
Τῶρα ἐπέρασαν αἰῶνες
καὶ δὲν ἔπαυσε στιγμή.

156. Δὲν ἀκοῦτε; Εἰς κάθε μέρος
σὰν τοῦ Ἀβελ καταβοᾶ·
δὲν εἶν' φύσημα τοῦ ἀέρος
ποὺ σφυρίζει εἰς τὰ μαλλιά.

157. Τί θὰ κάμετε; Θ' ἀφῆστε
νὰ ἀποκτήσωμεν ἐμεῖς
λευθεριάν, ἢ θὰ τὴν λύστε
ἐξ αἰτίας πολιτικῆς;

158. Τοῦτο ἀνίσως μελετᾶτε
ἴδοὺ ἐμπρός σας τὸν Σταυρό:
Βασιλεῖς, ἐλᾶτε, ἐλᾶτε,
καὶ κτυπήσετε κι ἐδῶ!»

Αλησμόνπτες Πατρίδες

Επιμέλεια: **Ηλία Ανδρέου**

΄Ηταν εφικτή η διατήρηση της Ιωνίας;
΄Ηταν αναπόφευκτη η ήπα;

Στους ιστορικούς αρέσουν οι ερωτήσεις για το «αναπόφευκτο» μιας ιστορικής εξελίξεως. Τους αρέσει ειδικά να αμφισβητούν τέτοιους χαρακτήρες «αναπόφευκτου» στην ιστορία. Η συζήτηση δεν στερείται ενδιαφέροντος. Το ότι κάτι έγινε το καθιστά περίπου αυτονότο στο μυαλό των παρατηρητών. Σπανίως έχει ένα ανθρώπινο ον τη δυνατότητα να σκεφθεί όλες τις πιθανές εκδοχές που θα ήταν δυνατές εάν είχε ακολουθηθεί ένα διαφορετικό «ιστορικό μονοπάτι».

Και εμείς συμμεριζόμαστε τη δυσπιστία της ιστορικής κοινότητας απέναντι στις ιδέες περί του αναπόφευκτου. Ακόμη και όταν γίνεται λόγος για «αναπόφευκτη» ήπα της Ελλάδας στη Μικρά Ασία. Αυτό όμως δεν συνεπάγεται ότι δεν υπήρχαν τεράστιες αντικειμενικές δυσχέρειες στο ελληνικό μικρασιατικό εγχείρημα. Ως τέτοιες έχουν επισημανθεί, μεταξύ άλλων:

- Η επιβαρυμένη γεωπολιτική θέση της zώνης της Σμύρνης. Μια περιοχή με οριακή ελληνική πλειοψηφία έπρεπε να «κρατηθεί» ως προγεφύρωμα σε μια εκτεταμένη εδαφική μάζα με συμπαγείς αλλοεθνείς πληθυσμούς. Επιπλέον, η αποκοπή της Σμύρνης από τη μικρασιατική ενδοχώρα με την παρεμβολή ενός διεθνούς συνόρου είναι φανερό ότι θα έπληπτε τον οικονομικό της ρόλο ως βα-

σικού λιμένα αυτής της ενδοχώρας.

- Η δυσμενής γεωγραφική διαμόρφωση της zώνης της Σμύρνης. Η περιοχή δεν διέθετε φυσικά σύνορα, ποτάμια ή ορεινά. Οι μεγάλοι ποταμοί και οι ορεινοί όγκοι τοποθετούνται οριζόντια στον χάρτη. Προσφέρουν έτσι διόδους εισβολής παρά εμπόδια σε έναν εισβολέα.

- Το μέγεθος της στρατιωτικής και οικονομικής προσπάθειας που θα απαιτείτο. Για να κρατηθεί η zώνη της Σμύρνης, έπρεπε να υπάρχει πολύς στρατός έναντι της τουρκικής αντιδράσεως και να γίνει η ανάλογη οικονομική επένδυση, από μια χώρα που βρισκόταν σε πόλεμο σχεδόν διαρκώς από το 1912 και είχε (όπτος όλοι οι εμπόλεμοι εκτός των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας) πρακτικά χρεωκοπήσει κατά τον Μεγάλο Πόλεμο. Βέβαια, το μέγεθος της προσπάθειας και του κόστους θα κυμαινόταν ανάλογα με τη δύναμη της τουρκικής αντιδράσεως (εάν γιγαντωνόταν το κίνημα του Κεμάλ ή όχι), αλλά και πάλι θα υπήρχε.

- Ο Εθνικός Διχασμός. Ήταν ακόμη πιο δύσκολο να επιτευχθούν οι στόχοι όταν η κάθε κυβέρνηση μπορούσε να βασίζεται μόνον στους μίσους αξιωματικούς του στρατού (επειδή θα είχε αποτάξει τους άλλους μίσους, υποστηρικτές της αντίπαλης παρατάξεως), ενώ θα είχε

να αντιμετωπίσει τη λυσσώδη αντίδραση της αντιπολιτεύσεως στο πλαίσιο όχι μιας συνήθους, έστω έντονης πολιτικής αντιπαραθέσεως, αλλά ενός Εθνικού Δικασμού, ρήγματος που είχε όχι μόνον πολιτικά αλλά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά.

- Η διατήρηση της συμμαχίας που έφερε την Ελλάδα στις ακτές της Μικρός Ασίας δεν ήταν εύκολο εγχείρημα και οπωσδήποτε δεν ήταν αυτονόητη. Οι έριδες μεταξύ Βρετανίας και Γαλλίας καθώς και η αντιπαλότητα της Ιταλίας μπορούσαν να υποσκάψουν την ελληνική διπλωματική και στρατιωτική θέση.

- Το γεγονός ότι ο διαμελισμός όχι πλέον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αλλά του τελευταίου εδάφους που λειτουργούσε ως εξ ανάγκης «μπτέρα πατρίδα», της Μικρός Ασίας, θα προκαλούσε με τον έναν ή τον άλλο τρόπο την αντίδραση των Τούρκων. Έχει προσφυώς λεχθεί (οπωσδήποτε, με εμφανώς φιλοτουρκική διάθεση) ότι ακόμη και ένας μεγάλος ασθενής (αναφορά στην Οθωμανική Αυτοκρατορία) δεν κάθεται να τον φάνε ζωντανό. Το τι γίνεται βέβαια όταν ο αντιδρών, ασθενής ή μη, τρώει τους άλλους ζωντανούς είναι άλλη υπόθεση. Ας ρωτήσουν, πέραν των Ελλήνων της Μικρός Ασίας και της Θράκης, τους Αρμενίους ή τους Ασσυρίους.

Ήταν λοιπόν εξ αρχής χαμένη υπόθεση η μικρασιατική «στιγμή» της Ελλάδας; Η απάντηση δεν είναι καθόλου εύκολη. Επειδή στα παραπάνω επιχειρήματα μπορεί να αντιπαρατεθεί ο σχεδιασμός του Βενιζέλου το 1919-20. Ο ελ-

ληνικός στρατός πήγε σε μια περιοχή με πολύ μεγάλο και ισχυρό ελληνικό στοιχείο. Επιπλέον, δεν πήγε μόνος του: παρόντες σε πρώην οθωμανικά εδάφη στην Πόλη και τη Μικρά Ασία ήταν επίσης οι Βρετανοί, οι Γάλλοι και οι Ιταλοί. Και στα ανατολικά σχηματιζόταν ένα ακόμη κράτος, το αρμενικό, που ελπίζοταν ότι θα εξισορροπούσε την όποια αντίδραση. Το 1919 κάποιος πολύ αξιοπιστος αντίπαλος δεν υπήρχε στην ενδοχώρα της Ανατολίας. Ο Κεμάλ ισχυροποιήθηκε, πράγματι, αλλά σε μεταγενέστερη φάση, όταν λόγω των εκλογών του 1920 είχε αποσαθρωθεί η συμμαχία που επέτρεψε στον Βενιζέλο να στείλει τον στρατό στη Μικρά Ασία. Κατόπιν, μαζί με τη Σοβιετική Ρωσία, ο Κεμάλ έκανε στην Αρμενία περίπου αυτό που έκαναν στην Πολωνία ο Χίτλερ και ο Στάλιν το 1939: τη διαμέλιση.

Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τι θα είχε γίνει αν δεν είχε χάσει ο Βενιζέλος τις εκλογές του 1920. Είναι πιθανόν να μην είχε διαλυθεί ο διεθνής συνασπισμός που τον στήριζε. Είναι πιθανόν οι εξελίξεις να ήταν δυσμενείς. Είμαστε όμως σίγουροι ότι, σε περίπτωση που είχε κερδίσει τις εκλογές του 1920 ο Βενιζέλος, ακόμη και εάν ηπάτο στον πόλεμο, θα είχε διαχειριστεί πολύ καλύτερα την ήπα από αυτό που έγινε το 1922. Σε τελική ανάλυση, ακόμη και εάν θεωρήσουμε αναπόφευκτη την ήπα, το ίδιο το «1922», δηλαδή αυτής της εκτάσεως η καταστροφή, όπως εμείς σήμερα τη γνωρίζουμε επειδή συνέβη, δεν ήταν αναπόφευκτη.

Έπιδρομή ληστῶν στίς Πάδες τό 1878

Έπιμέλεια: Χ. Γ. ΓΚΟΥΤΟΣ

Άπο τήν ἀθηναϊκή ἐφημερίδα «Ἐφημερίς», φ. 256/1878, ἀναδημοσιεύω ἐδῶ τήν εἰδησή της γιά ἐπιδρομή στίς Πάδες 30 ληστῶν, οἱ ὅποιοι, λόγω ἀρνήσεως τῶν χωριανῶν νά δώσουν τά αἰτηθέντα χρήματα, πυρπόλησαν 16 ἀπό τίς 200 οἰκίες, σκότωσαν μέ ντουφέκια τύπου Σασεπώ τρεῖς κατοίκους, τραυμάτισαν γυναικά καί αἰχμαλώτισαν χωριανό ἐπισκέπτη.

Τὸ παρελθὸν Σάββατον, τὴν 2 ὥραν τορκιστὶ τῆς ἡμέρας, ἔφθασαν περὶ τοὺς τριάκοντα λησταὶ εἰς τὸ χωρίον Πάδες, ἀριθμοῦν περὶ τὰς 200 οἰκίας. Εἰσελθόντες δὲ εἴδον μακρόθεν τρεῖς γυναικας, καθ' ὃν πυροβολήσαντες διὰ τῶν Σασεπώ, ἐφόνευσαν τὰς δύο ἐξ αὐτῶν, τὴν δὲ τρίτην ἐπλήγωσαν καιρίως. Άκολούθως ἔδραμον εἰς τὸ χωρίον καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ, τούτων ἐρχομένων εἰδοποίησε τὸ χωρίον ἡ πληγωθεῖσα γυνὴ, ἕκαστος δὲ ἔδραμε τότε ὅπως ὑπερασπίσῃ τὸν οἶκον του. Νέος δὲ τις μόλις πρὸ 15 ἡμερῶν φθάσας εἰς τὴν πατρίδα του ἐκ Μακεδονίας, ἐτράπη δυστυχῶς πρὸς τὴν ὁδόν ὅθεν ἥρχοντο οἱ λησταὶ καὶ ὅπου ἡ οἰκία του ἔκειτο. Ἰδόντες τοῦτο καὶ βεβαιωθέντες ἐκ τῶν ἐνδυμάτων του ὁποῖος ἦν, ἥρπασαν αὐτὸν ἀμέσως καὶ τις αὐθάδης ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ μέτωπον διὰ τοῦ γιαταγανίου. Τότε δὲ θεία τις τούτου, ἰδοῦσα τὰ γενόμενα ἔσπευσε καὶ παρεκάλεσε τούτους νὰ μὴ τὸν φονεύσωσιν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ κακοῦ μετέπεσεν εἰς τὸ χεῖρον, διότι ἔλαβον αὐτὸν μεθ' ἑαυτῶν αἰχμάλωτον. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου οἱ λησταὶ, ἔκρουν τοὺς κώδωνας, ὅπως συναχθέντες οἱ κάτοικοι συμφωνήσωσι δόσιν ἀδροτάτην ως ἴδιαίτερον πρὸς τὴν ληστείαν φόρον. Τούτου δὲ μὴ γενομένου, ἔστρεψαν κατὰ τῶν μεγάρων τῶν πλουσιωτέρων, ἀλλὰ μὴ εύρόντες ἐν αὐτοῖς οὐδέν, ἔθεσαν πῦρ εἰς μίαν συνοικίαν καὶ ἀπετέφρωσαν ὄκτω οἰκίας εἴτα δὲ ὄρμήσαντες καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἔκανσαν ἑτέρας ὄκτω κατ' ἐκλογήν. Προχωρήσαντες δὲ πρὸς τὸ μέρος ὅπου εύρισκοντο αἱ κάτοικοι συνηθροισμένοι, ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτῶν. Δυστυχῶς ὅμως μὴ δυνάμενοι ἔκεινοι ν' ἀντιπαραταχθῶσι πρὸς τὰ Σασεπώ ἔφυγον, ἃν καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ πλουσιώτερος ἐπέμεινε νὰ μείνωσιν καὶ νὰ κτυπήσωσιν. Ἄλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνη τοῦτο, ὅπερ μόνος αὐτὸς ἔπραξεν. Ως ἐκ τούτου οἱ λησταὶ πυροβολήσαντες κατ' αὐτοῦ τὸν ἐπλήγωσαν εἰς τὸ δεξιὸν πλευρὸν, οὗτος δὲ μὴ δυνάμενος νὰ προχωρήσῃ ὅσον ἔπρεπε συνελήφθη καὶ κατεκρεουργήθη εἰς εἶδος κρέατος διὰ κεφτέ. Εύτυχῶς ὅμως, μὴ δυνηθέντες νὰ πράξωσι πλειότερα ἀπεχώρησαν ἐκ τοῦ χωρίου Πάδες καὶ ἀνέβησαν εἰς τὰ ὅρη.

Από το βιβλίο του Χαρ. Πέτσκου “ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ”.
(Ο Χ.Π. καταγόταν από το Μεσοβούνι Ζαγορίου)

Πολλά έχουν γραφτεί και γράφονται για τον ξεριζωμό των δικών μας από τη Μ. Ασία. Στο παρόν διήγημα θα δούμε και μια άλλη πλευρά.

Roustèm àγας

ΚΟΝΤΕΥΕ νὰ ξημερώσει καὶ ποῦ νὰ τὸν πάρη ὁ ὕπνος τὸν καημένο τὸ Ρουστὲμ 'Άγα. Γέννημα καὶ θρέμμα τῶν Γιαννίνων ἀπὸ πάππου πρὸς πάππου. "Ἐνας τύπος καλόκαρδου κι' ἀγαθοῦ Μουσουλμάνου, ποὺ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς δὲν τοῦχε ἀγγίξει τὴν ἀγνή του ψυχή. Πάντα γελαστός, ύποχρεωτικὸς καὶ χαρούμενος, ἦταν ἀγαπητὸς ὥχι μονάχα ἀπὸ τοὺς ὄμοθρόσκους του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς καὶ τοὺς 'Εβραίους. Ἁταν Τούρκος κι' ὅμως τὰ τούρκικα δὲν τᾶξερε τόσο καλὰ ὥστε τὰ ρωμαϊκά, ποὺ τὰ μίλαε καὶ τἄγραφε ὅπως ὅλοι μας. Δὲν εἶναι ύπερβολὴ ἂν πῶ ὅτι μπτρικὴ γλῶσσα μιᾶς μεγάλης μερίδος Τούρκων στὰ Γιάννενα ἦταν ἡ Ἑλληνική.

Εἴκοσι όλάκαιρα χρόνια ύπηρέτησε τὸ Ντοβλέτι ὁ Ρουστὲμ 'Άγας, γιὰ νὰ βρεθῆ στὸ τέλος μονάχα μ' ἔνα ἀμῶνι κι' ἔνα σφυρί, ἀλμπάνης σ' ἔνα σοκάκι τῶν Γιαννίνων.

Καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους καὶ θυσίες, ποὺ τὰ κατάφερε νὰ κτίσει ἔνα σπιτάκι νὰ βάλει μέσα τὴν φαμίλια του, τὸν διώχνουν. Δὲν τὸ χωροῦσε ὁ νούς του. Μὲ κανένα τρόπο δὲν μποροῦσε νὰ τὸ παραδεχτεῖ καὶ νὰ τὸ πιστέψει. Πῶς εἶναι δυνατόν ; Πῶς εἶναι δυνατὸ δυὸ τρεῖς ἄνθρωποι νὰ ἀποφασίζουν τὶς τύχες τοῦ κόσμου; Μαζεύτηκαν κάπου στὴ Φραγκιὰ κι' ἀφοῦ τὰ κουβέντιασαν, ἔθγαλαν κατόπι ἔνα φετφά καὶ εἶπαν : 'Ανταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν. Οἱ Χριστιανοὶ στὴ μπτέρα 'Ελλάδα καὶ οἱ Μουσουλμάνοι στὴ μπτέρα Τουρκία....

Φύσης, ἀναστέναξε κι' ἄναψε τσιγάρο.

—Φτοῦ, νὰ πάρει ἡ ὄργη!... Πρόβατα εἴμεστε μπρὲ
νὰ μᾶς ἀλλάξουν; Ποιός τοὺς ἔδωκε αὐτὸ τὸ δικαίωμα;
Μᾶς ρώτησαν ἐμᾶς;...

Ἄναστκώθηκε στὸ κρεβάτι καὶ κάθισε σταυροπόδι.
Δίπλα του ἡ γυναικα του ἡ Φεῖζά Χανούμ, ξάγρυπνη κι'
αὐτὴ ὅλη τὴ νύχτα ἔκανε πῶς τάχατες κοιμᾶται. 'Ο Ρου-
στὲμ τὴν κύπταξε μὲ στοργὴ κι' ἀκούμπισε ἀπαλὰ ἀπα-
λὰ τὸ χέρι του πάνω στὸ κεφάλι της. Ἀναλογίστηκε τὰ
δύσκολα, ἀλλὰ γεμάτα ἀγάπη κι' ἀφοσίωση χρόνια, ποὺ
πέρασε μαζί της. Τὴν χάιδεψε στὰ μαλλιὰ καὶ τῆς εἶπε
τρυφερά:

—Φεῖζά, ἀγάπη μου, κοιμᾶσαι;

Καμμιὰ ἀπόκριση. Ἀναστέναξε παραπονεμένα.

—Κοιμήσου γιὰ στερνὴ φορὰ στὸ σπιτάκι μας, Φεῖ-
ζά μου. Αὔριο θὰ μᾶς πάρουν ἀπὸ τὴ φωλιά μας, ποὺ
σὰν τὰ χελιδόνια μαζέψαμε πέτρα τὴν πέτρα καὶ ξύλο
τὸ ξύλο γιὰ νὰ τὴ κτίσουμε... Θὰ μᾶς ξεριζώσουν ἀπὸ
τὴ γῆ μας σὰν ἀγκάθια, ποὺ φυτρώνουν στὰ χωράφια
καὶ τὰ πετάνε στὴ γράνα νὰ τὰ ξεράνει ὁ ἥλιος... Πέρα
στὴ μακρυνὴ Ἀνατολὴ θὰ μᾶς ρίξουν Φεῖζά... Στὴν κόκ-
κινη μηλιά, μανίτσα μου, ἐκεῖ ποὺ ψήνει ὁ ἥλιος τὸ καρ-
βέλι... Καὶ κεῖ δὲ θὰ ριζώσουμε εὔκολα. Θὰ βασανιστοῦ-
με καὶ θὰ ρέψουμε στὰ ξένα χώματα... Μακρυὰ ἀπὸ
τοὺς φίλους μας... Μακρυὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἀ-
γαπήσαμε καὶ μᾶς ἀγάπησαν... Δὲν θὰ ξαναδοῦν τὰ μά-
τια μας τὴν πανώρια μας λίμνη... Δὲν θὰ ξαναπιοῦμε τὰ
καλοκαιρινὰ βράδυα τὸν καφέ μας στοὺς ἀμπελοκή-
πους, Φεῖζά ἀγάπη μου... Οὕτε θὰ ξανακούσουμε τὰ ίε-
ρὰ πουλιά μας τὰ λελέκια νὰ κροταλίζουν τὰ ράμφη
τους... Στὸ ραμαζάνι δὲ θὰ ξαναδεχτοῦμε τοὺς φίλους
μας χριστιανοὺς νὰ μᾶς ποῦν εύχες καὶ νὰ τοὺς κερά-
σουμε γλυκίσματα καὶ σερμπέτια, ποὺ τἀφτιαχνες τόσο
ὄμορφα, Φεῖζά μου... Οὕτε καὶ μείς θὰ ξαναπάμε στὰ
σπίτια τῶν γειτόνων μας χριστιανῶν τὸ Πάσχα, νὰ τοὺς

ποῦμε χρόνια πολλά καὶ νὰ μᾶς φιλέψουν κόκκινα αὐγὰ καὶ κουλουράκια...

Γυρόφερε τὴ ματιά του στὸ ξεγυμνωμένο σπίτι. Μόναχα τὰ ροῦχα ποὺ κοιμόντουσαν εἶχαν ἀπομείνει. Ὁλα τ' ἄλλα πράγματα τάχαν φτιάξει μεγάλα δέματα γιὰ τὸ μακρυνὸν ταξίδι.

Γύρισε τὸ κεφάλι που κατὰ πάνου καὶ φώναξε μὲ σπαραγμὸν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του::

—Ἐσὺ ὄρὲ Ἐλλάχ, δὲ βλέπεις τὸ μεγάλο κακὸ ποὺ γένεται; Δὲ βλέπεις ὄρὲ; Θάμπωσαν τὰ μάτια σου ἀπὸ τὰ γεράματα;

Τὰ λόγια τοῦτα τὰ πρόφερε μὲ τέτοια ὀδύνη ποὺ τῆς Φεῖζὰ χανοὺμ δὲ βάσταξε ἄλλο ἡ καρδιά της νὰ κάνει τὴν κοιμισμένη. Γύρισε ἀπότομα πρὸς τὸ μέρος του, ἀνασπκώθηκε κ' ἔκατσε δίπλα του.

—Ρουστὲμ ἐφέντη μου, εἶπε, γιατὶ σεκλετίζεσαι καὶ τρῶς τὴν καρδιά σου; Ὁ Ἐλλάχ εἶναι τόσο μεγάλος καὶ τόσο καλός, ποὺ κανέναν δὲν ἔχει γιὰ χάσιμο. Ἐκεῖ θὰ περάσουμε καλύτερα... θὰ τὸ δεῖς... θὰ ζήσουμε στὸ βασίλειο μας καὶ στὸ δικό μας κόσμο...

Τὴν πύραξε βαθειὰ στὰ ὄλόμαυρα μάτια της, ποὺ ζωγραφίζονταν ἡ θλίψη κ' ἡ ἀγωνία.

—Μὰ τὸ Θεό! Μὰ τὸν Ἐλλάχ!... Παίρνω ὅρκο, Φεῖζά... Δὲν τὰ πιστεύεις οὔτε καὶ σὺ αὐτὰ ποὺ λές...

—Δὲν ἀντέχω νὰ σὲ βλέπω νὰ στενάζεις καὶ νὰ βαρυγκομᾶς, τοῦ εἶπε. Μήπως ἐγὼ δὲν στενοχωριέμαι ἐφέντη μου; Ἐφοῦ ἔτσι τὸ ἀποφάσισαν οἱ τρανοί, τὶ μποροῦμε νὰ κάνουμε ἐμεῖς οἱ ἀδύναμοι ; Αὐτὸς εἶναι τὸ κισμέτ μας, Ρουστέμ...

—Τὸ κισμέτ!... Τὸ κισμέτ!... Πρόφερε δυὸ φορὲς κ' ἔπεσε σὲ συλλοή.

Ἡ χανοὺμ τοῦ χάιδεψε τὸ χέρι, ἐνῶ δυὸ κόμποι δάκρυα κύλησαν στὰ μάγουλά της.

—Κλαῖς, Φεῖζά; Γιατί κλαῖς;

—Χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἐφέντη... Μὰ τὸ Θεό, χωρὶς νὰ τὸ θέλω....

Σκούπισε τὰ μάτια της καὶ προσπάθησε νὰ συγκρατηθεῖ, μὰ χαμένος κόπος. "Ἐγειρε τὸ κεφάλι της στὸ μαξιλάρι κι' ἄρχισε νὰ κλαίει σιγανὰ σιγανά, ἐνῶ ὁ Ρουστέμ ἀνίκανος νὰ τὴν παρηγορήσει, προσπαθούσε μὲ κόπο νὰ συγκράτησε τὸ δικό του παράπονο, ποὺ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ κόντευε νὰ ξεσπάσει.

Πήδηξε ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ πλησίασε τὰ δυό τους παιδιὰ τὸ Μουσταφὰ καὶ τὸν Ἀλῆ, ποὺ τὸ ἔνα ἔντεκα καὶ τὸ ἄλλο ὀχτὼ χρονῶν κοιμόντουσαν κατάχαμα σπὸν ἄλλη ἄκρη τῆς κάμαρας κοντὰ στὸ παράθυρο. Ἐσκυψε πάνω τους νὰ τὰ κουκουλώσει μὲ τὴν κουθέρτα, μὰ παράξενο πρᾶμα οὕτε κι' αὐτὰ κοιμόντουσαν.

—Μπρέ!.. Μπρέ!.. Ξεφώνισε ὁ Ρουστέμ. Γιατὶ δὲν κοιμᾶστε ὅρε σαϊτάνηδες; Αὔριο ἔχουμε στράτα μακρυνὴ ὅρε...

—Ἐγὼ νύσταζα πατέρα, ἀλλὰ ὁ Μουσταφᾶς ὅλο μὲ σκούνταε καὶ δὲ μ' ἄφηνε νὰ κοιμηθῶ... Ἀποκρίθηκε ὁ μικρὸς Ἀλῆς μὲ τὴ λεπτὴ φωνή του.

—Καὶ γιατὶ ὅρε Μουσταφᾶ δὲν ἄφηνες τὸ παιδί νὰ κοιμηθεῖ;

—Γιὰ συντροφιά, πατέρα... Δὲν εἶχα ὕπνο...

Ἡ ἀπόκριση τοῦ παιδιοῦ τὸν συγκίνησε ὡς τὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς του.

—Μπρέ, μπρέ!.. Εἶπε μέσα του, ὡς καὶ τὰ μικρὰ καταλαβαίνουν τὸ ἄδικο, ποὺ μᾶς γένεται.

—Καλά ἔσὺ δὲν εἶχες ὕπνο, εἶπε κατόπι, τὸν Ἀλῆ δὲν τὸ λυπήθηκες νὰ τὸν κρατήσεις ἄγρυπνο; Εἶναι κούτσικο καὶ ντελικάτο μπρέ...

Ἐκατσε χάμου, πῆρε τὸν μικρὸν Ἀλῆ σπὸν ἀγκαλιά του, τὸν ἔσφιξε καὶ τὸν φίλησε.

—Ἄργει πολὺ ἀκόμα νὰ φέξει... Κοιμήσου σπὸν ἀγκαλιά μου Ἀλῆ νὰ χουζουρέψεις, γιατὶ αὔριο ἔχουμε δρόμο. Θὰ ταξιδέψουμε πολλὰ μερόνυχτα ὥσπου νὰ

φτάσουμε στὸν καταραμένο τόπο ποὺ μᾶς στέλνουν.
Κοιμήσου... "Αντε... Είσαι κούτσικο ἐσὺ καὶ δὲν κάνε!
νὰ βασανίζεσαι.

'Ο 'Άλης τοῦ χαμογέλασε μὲ τὰ μεγάλα του ἀστρα-
φτερά μάτια.

— "Οχι, δὲν κοιμᾶμαι πατέρα, γιατὶ ἄμα κοιμηθῶ θὰ
φύγει μονάχος του ὁ Μουσταφᾶς...

— Τί; Τί εἶπες 'Άλη; Φώναξε παραξενεμένος ὁ Ρου-
στέμ 'Άγας.

— Μὴ 'Άλη!... Μὴ τὸ μαρτυρᾶς... παρακάλεσε ὁ Μου-
σταφᾶς καὶ ἀνασηκώθηκε στὸ στρῶμα του.

— Γιατὶ μπρὲ νὰ μὴ τὸ μαρτυρήσει; Παραπήρησε θυ-
μωμένα τὸ Μουσταφὰ ὁ Ρουστέμ.

Χάιδεψε τὸν 'Άλη καὶ τὸν ξαναφίλησε.

— Έσὺ ὅρε 'Άλη, είσαι τὸ καλλίτερο παιδί μου. Ξέρεις
ἐσὺ πόσο πολὺ σ' ἀγαπῶ ἐγώ. Θέλω νὰ μοῦ πεῖς πὴν ἀλή-
θεια. "Αἴντε κούτσο μου!... "Αἴντε νὰ σὲ χαρῶ!... "Αἴντε
μπράθο... Τί πρᾶμα σούπε νὰ μὴ μαρτυρήσεις;

'Ο μικρὸς τὸν κυττοῦσε στὰ μάτια καὶ συλλογίζουν-
ταν νὰ τὸ πεῖ ἢ νὰ μὴ τὸ πεῖ...

'Απὸ τὴ δύοκολη κείνη στιγμὴ τὸν ἔβγαλαν δυὸ σι-
γανὰ χτυπήματα στὸ παράθυρο καὶ μιὰ λεπτὴ καὶ συρ-
πὴ φωνή: —Μουσταφᾶ!... Μουσταφᾶ!...

'Ο Μουσταφᾶς πετάχτηκε όλόρθιος κι' ὁ 'Άλης ἀνα-
σκίρτησε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα του φωνάζοντας χα-
ρούμενα :

— Μουσταφᾶ ἥρθαν!...

'Η Φεΐζα χανούμ διέκοψε τὸ βουβό της θρῆνο καὶ
πετάχτηκε ἀναμαλλιασμένη.

— Ποιός εἶναι, ποὺ χτυπάει τέτοια ὥρα στὸ σπίτι μας;

— Μὰ τὸν 'Άλλαχ τίποτα δὲ νογάω, ἀποκρίθηκε ὁ Ρου-
στέμ. Τοῦτοι οἱ Σαϊτάνηδες κάτι μαγειρεύουν. "Άνοιξε
νὰ δεῖς ποιὸς εἶναι.

'Η Φεΐζα φόρεσε τὸ τσεμπέρι της, σκέπασε τὸ πρό-
σωπο μὲ τὸ φερετζὲ κι' ἀνοιξε πὴν πόρτα.

— "Άν είστε φίλοι καὶ θέλετε τὸ καλό μας, εἶπε, κοπιάστε μέσα καὶ καλὸν νάχετε... "Άν είστε όχτροί μας καὶ συλλογίζεστε τὸ κακό μας, τὸ κακὸν νὰ πέσει στὰ κεφάλια σας... 'Ορίστε...

Σήκωσε λιγάκι τὸ φερετζὲ νὰ διακρίνει στὸ σκοτάδι τοὺς νυχτερινοὺς ἐπισκέπτες κι' ὁ Ρουστὲμ ἀνασήκωσε τὸ φυτῆλι τῆς λάμπας. Τότε φάνηκαν στὸ κατώφλι τῆς πόρτας τέσσερες δειλὲς σιλουέττες μικρῶν παιδιῶν τῆς ἡλικίας τοῦ Μουσταφᾶ καὶ τοῦ Ἀλῆ. Ἡταν δυὸς χριστιανόπουλα ὁ Κώστας κι' ὁ Δημήτρης ἀπὸ τὴν Καραβατιὰ καὶ δυὸς ἑβραιόπουλα ὁ Ἰσάκ κι' Κοὲν ἀπὸ τὸ Κάστρο.

— Μπρέ!... Ἀναφώνισε ὁ Ρουστὲμ μὲ μιὰ χαρούμενη ἔκπληξη. Καλῶς τα!... Καλῶς τὰ παιδιά!... Κοπιᾶστε μέσα...

Μπῆκαν καὶ τὰ τέσσερα καὶ στάθηκαν σπὸ σειρὰ στενοχωρημένα, ποὺ τὰ σχέδιά τους είχαν ἀνακαλυφθεῖ καὶ μοιραῖα θὰ ματαιώνουνταν.

Ἡ Φεῖζὰ ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ σήκωσε τὸ φερετζὲ ἀπὸ τὸ πρόσωπό της.

Ὁ Ρουστὲμ τὰ πλησίασε καὶ τὰ χάιδεψε φιλικὰ στὶς πλάτες τους.

— Μπράβο!... Καλὰ κάνεταν κ' ἔρθεταν. Νὰ κάτσετε νὰ χορτάσετε τοὺς φίλους σας. Ἀπὸ αὔριο καὶ γιὰ παντοτεινὰ θὰ λεπουν ἀπὸ τὰ παιχνίδια σας κι' ὁ Μουσταφᾶς κι' ὁ Ἀλῆς... Δὲν θὰ τοὺς ξαναδεῖτε ἄλλη φορά...

Καὶ σταμάτησε. Ἀνάσανε βαθειά. "Ἐνας κόμπος τούκοψε τὴν φωνή του.

Ἡ Φεῖζὰ στὸ μεταξὺ σήκωσε τὰ σκεπάσματα.

— Ἐλάτε παιδιά... κάτσετε ἐδῶ κοντὰ στοὺς φίλους σας... Καὶ νὰ μᾶς συμπαθᾶτε, ποὺ μᾶς βρίσκετε ἀσυγίριστους σὰν τοὺς γύφτους.... Πάει, χάλασε τὸ νοικοκυριό μας... Εἴμεστε γιὰ... καὶ δὲν μπόρεσε οὕτε αὐτὴ νὰ συνεχίσει.

— Φχαριστοῦμε... Δὲ θὰ κάτσουμε θειὰ Φεῖζά, ἀποκριθηκε κάπως δελὰ ὁ πιὸ μεγάλος ὁ Κώστας.

—Καὶ γιατὶ μπρὲ δὲν θὰ κάτσετε;.. φώναξε ὁ Ρουστέμ. Τότες γιατὶ ἥρθατε νύχτα νύχτα στὸ κονάκι μας;

Τὰ παιδιὰ χαμήλωσαν τὰ μάτια. "Ολα τους κάτι ἥθελαν νὰ ποῦν καὶ ὅλα δίσταζαν.

'Ο Δημήτρης σκούντησε τὸν Κώστα καὶ τοῦπε σιγανά.

—Πές του το σὺ δρὲ Κώστα... Πές του το σοῦ λέω... Είναι καλὸς ὁ μπάρμπα Ρουστέμ καὶ δὲ θὰ μᾶς μαλώσει...

'Ο Κώστας ἀναλογίστηκε τὸν ύπεύθυνη θέση του σὰν ἀρχηγοῦ τῆς παρέας, πῆρε θάρρος καὶ ἀποκρίθηκε.

—Δὲν θὰ κάτσουμε, μπάρμπα Ρουστέμ καὶ θειὰ Φεῖζά... "Ηρθαμαν μοναχὰ νὰ πάρουμε τὸ Μουσταφᾶς καὶ τὸν 'Αλῆ πρὶν ξημερώσει καὶ μᾶς ίδοῦν οἱ χωροφυλάκοι.

'Ο Ρουστέμ καὶ ἡ Φεῖζὰ ξαφνιάστηκαν. 'Ο Μουσταφᾶς κι' ὁ 'Αλῆς χαμογελοῦσαν εὔχαριστημένα.

—Καὶ νὰ τοὺς κρύψουμε νὰ μὴ φύγουν, συμπλήρωσε ὁ Δημήτρης.

—Ξέρω μιὰ καλὴ κρυψῶνα ἐγὼ μέσα στὸ Κάστρο. συνέχισε μὲ τὴ συρτὶ φωνή του ὁ 'Ισάκ.

—Καὶ θὰ τοὺς πᾶμε καὶ στρωσίδια καὶ σκεπάσματα καὶ φαγιὰ ἀπὸ τὰ σπίτια μας, πρόστεσε μὲ τὴ γλυκειὰ φωνοῦλα του ὁ πιὸ μικρὸς τῆς παρέας δ Κοέν.

—Μπρέ!... Μπρέ!... Μπρέ!... φώναξε ὁ Ρουστέμ 'Αγᾶς, βαθειὰ συγκινημένος ἀπὸ τὸν αὐθόρμητο καὶ πρωτόφαντο ἀλλολεγγύη τῶν μικρῶν παιδιῶν. "Ενοιωσε μιὰ καλωσύνη στὴν καρδιά του καὶ μιὰ τόσο μεγάλη εύτυχία κείνη τὴν στιγμή, ποὺ δὲ θᾶνοιωθε οὕτε μέσα στὸν Παράδεισο τοῦ 'Αλλάχ, δίπλα στὰ πανέμορφα ούρὶ καὶ στὰ νόστιμα πιλάφια...

—Μπρέ!... Μπρέ!... Μπρέ!... 'Επανέλαβε πάλι μὲ θαυρασμό. 'Εσεῖς μᾶς ραΐσεταν τὴν καρδιὰ δρὲ παιδιά...Μᾶς κόψεταν τὰ γόνατα... Ποῦ νὰ βροῦμε τώρα τὸ κουράγιο νὰ φύγουμε; Τ' ἦταν τοῦτο ποὺ μᾶς κάνεταν σήμερα;...

Τὰ μάτια του νότισαν κ' ἡ καρδιά του ἄρχισε σιγανὰ σιγανὰ νὰ χλιμιτράει ἀπὸ συγκίνηση.

'Η Φεῖζὰ χανούμενης ἔκατσε ἀμίλητη στὸ κρεβάτι κι' ἀνα-

λύθηκε σὲ δάκρυα. 'Ο Ρουστέμ συνέχισε μὲ κομένη καὶ τρεμάμενη φωνή.

—Καλά... Χρέος ἔχετε νὰ πάρετε τοὺς φίλους σας καὶ νὰ τοὺς κρύψετε. 'Εμεῖς ὅμως τί θὰ γένουμε; Πῶς θὰ φύγουμε δίχως τὰ παιδιά μας; Τὸ συλλογιστήκατε μπρὲ αὐτό;

Τὰ τέσσερα παιδιὰ στέκονταν μαρμαρωμένα. Οὔτε τὸ φαντάστηκαν ποτέ, πὼς θᾶχε τέτοια ἐξέλιξη ἢ ἀπόπειρά τους. Εἶχαν συνενοθεῖ νὰ χτυπήσουν δυὸς φορὲς τὸ παράθυρο κι' ὁ Μουσταφᾶς μὲ τὸν 'Αλῆ θᾶβγαιναν ὅξω κρυφὰ καὶ θᾶφευγαν. Καὶ νὰ τώρα, ποὺ βρέθηκαν σὲ ἀδιέξοδο. 'Η παιδικὴ τους ψυχὴ λύγισε στὰ θερμὰ λόγια τοῦ Ρουστέμ καὶ λίγο ἀκόμα θᾶβαζαν τὰ κλάματα, ἀν ὁ ἀρχηγὸς τῆς παρέας δὲν ἔσωζε τὴν κατάσταση.

—Θὰ σᾶς πάρουμε κ' ἐσᾶς, νὰ μὴ φύγετε!... Φώναξε μὲ θέρμη ὁ Κώστας.

—'Αλήθεια, μπάρπα Ρουστέμ καὶ θειὰ Φεΐζα, θὰ σᾶς κρύψουμε, συμπλήρωσε ὁ Δημήτρης.

—Εἶναι μεγάλη ἢ κρυψώνα στὸ Κάστρο καὶ θὰ σᾶς χωρέσει ὅλους, εἶπε ὁ 'Ισάκ.

—Καὶ θὰ σᾶς φέρουμε ἀπ' ὅλα τὰ καλά, πρόστεσε ὁ μικρούλης Κοέν.

'Ο Μουσταφᾶς πῆγε σιμὰ στὸν πατέρα του κι' ὁ 'Αλῆς συμμαζεύτηκε κοντὰ στὴ μάνα του.

—Ναί, ναί!... Νὰ 'ρθεῖτε κ' ἐσεῖς νὰ μᾶς κρύψουν φώναξαν παρακαλεστικὰ καὶ τὰ δυὸς μαζί.

—'Αλλάχ, 'Αλλάχ!... Φώναξε ὁ Ρουστέμ 'Αγὰς καὶ σήκωσε τὰ χέρια κατὰ πάνου. Γιατὶ μπρὲ νὰ γένονται κακοὶ οἱ ἄνθρωποι; Γιατὶ νὰ ὀχτρεύονται καὶ νὰ σκοτώνονται, ἀφοῦ ὅλοι γεννιοῦνται καλοὶ δίχως κάκιτα καὶ μίσος στὴν καρδιά τους; "Ολοι εἴμεστε ἀδέρφια μπρέ!..." Υστερα μᾶς κάνουν κακούς, ὅταν μεγαλώνουμε καὶ μᾶς δίνουν τουφέκια καὶ μᾶς μαθαίνουν νὰ σκοτώνουμε καὶ νὰ σκοτώνομαστε...

Ρούφηξε τὸ τσιγάρο του. Κύτταξε τὸν καπνὸ ποὺ

άνέβαινε κύκλους τὸν ἀνήφορο, σὰν νὰ παρακολουθοῦσε ἔνα φευγαλέο ὄραμα καὶ εἶπε:

—Τί ὅμορφος θᾶταν ὁ ντουνιᾶς, ἃν δὲ μεγαλώναμε ποτές!... Νὰ μέναμε ὅσο ζούσαμε παιδιά!... Τόσα δά... Σὰν τὰ ρωμιόπουλα τὸν Κώστα καὶ τὸ Δημητρό, σὰν τὰ ὄ-βραιόπουλα τὸν Ἰσάκ καὶ τὸν Κοὲν, σὰν τὰ τουρκάκια τὸν Μουσταφᾶ καὶ τὸν Ἀλῆ μου, ποὺ ἀγαπιοῦνται καὶ συμ-πονᾶνε τὸνα τἄλλο... Τί πειράζει ἡ πίστη; Τί κι' ἃν τὸ κα-θένα ἔχει τὸ δικό του Θεό; Αὐτὸ δὲν τὰ μποδίζει νᾶνε ἀδέρφια μπρέ!..

...
Μόλις ἔφεξε γιὰ καλὰ κ' ἡ αἰώνια ἀντάρα, ποὺ σκεπά-ζει κάθε αὔγη τὴν πανώρια πολιτεία, ἄρχισε νὰ διαλύε-ται, ἔνα φορτηγὸ αὐτοκίνητο σταμάτησε ὅξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ Ρουστὲμ Ἀγά.

"Ολα εἶχαν τελειώσει. Μιὰ ὄλακαιρη ζωὴ μὲ τὶς χα-ρές της, μὲ τὶς ἀγωνίες της καὶ μὲ τὶς συγκινήσεις ἔσθυ-νε γιὰ πάντα. "Ο, τι εἶχαν δημιουργήσει μὲ κόπο καὶ μὲ στέρηση, ὅ, τι εἶχαν ἀγαπήσει καὶ κλείσει μέσα στὴν καρ-διά τους, ύποχρεώνονταν τώρα νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν. Τὸ χθὲς χανόταν σιγὰ σιγὰ καὶ μόνον σὰν ὄραμα φάνταζε στὰ μάτια τῆς φαντασίας τους. Τὸ σήμερα ἄρχιζε μὲ τὸ ξερίζωμα ἀπὸ τὴν γενέθλια γῆ καὶ τὸ αὔριο ἄγνωστο καὶ σκοτεινό, θὰ τοὺς ἔφερνε στὴν μακρυνὴ καινούργια πατρί-δα. "Ενα μεγάλο, τεράστιο κενὸ δίχως ἀρχὴ καὶ δίχως τέλος ἄνοιξε μέσα τους καὶ ἀνίσχυροι πιὰ ν' ἀντιδρά-σουν, ἀφέθηκαν ἄβουλοι καὶ συντριμένοι στὴν προστα-σία τοῦ Ἀλλὰχ καὶ στὶς ἀνεξιχνίαστες βουλὲς τοῦ Κισμέτ.

Κόσμος πολὺς μαζεύτηκε νὰ τοὺς ξεπροθοδίσει. Ρω-μιοὶ νοικοκυραῖοι μὲ τὶς γυναῖκες τους καὶ τὰ παιδιά τους, Ἐβραῖοι μαγαζάτορες ἀπὸ τὸ Κουρμανιὸ καὶ λίγοι Ἀρβανιτάδες, ποὺ δὲν τούς ἔθιγε ἡ συνθήκη τῆς ἀνταλ-λαγῆς, ὅλοι ἔνα τσοῦρμο παρακολουθοῦσαν μὲ θλίψη

τὸ δράμα τῶν ξεριζομένων. "Ολοὶ τοὺς ἔφεραν κι' ἀπὸ κάποιο μικρὸ δῶρο. "Άλλος κουλούρια, ἄλλος γλυκά, ἄλλος φροῦτα, ὅτι δύνονταν ὁ πᾶσα ἔνας.

'Ο Ρουστέμ, βλέποντας ὅλους αὐτοὺς τοὺς φίλους, ποὺ μαζεύπικαν νὰ τοὺς ἀποχαιρετήσουν, συγκινήθηκε τόσο ποὺ σὲ μιὰ στιγμὴ ἐνθουσιασμοῦ τράβηξε τὸ φερετζὲ τῆς χανούμ καὶ τὸν πέταξε.

—Πέτα το αὐτὸ τὸ μαῦρο σκουτὶ ἀπὸ τὸ μοῦτρο σου, Φεῖζὰ ἀγάπη μου! Δὲν εἶσαι οὕτε ἀλλήθωρη, οὕτε βλογιοκομένη μπρέ... Νὰ ίδοῦν οἱ πατριῶτες μας τὸ πρόσωπό σου γιὰ στερνὴ φορά...

"Ἐνα ἐπιφώνημα θαυμασμοῦ ἀκούστηκε ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο, ἐνῷ δυὸ μεγάλα μαῦρα καὶ ἐκφραστικὰ μάτια χαμογέλασαν παραπονιάρικα στοὺς φίλους, ποὺ παρακλουθοῦσαν τὸ ξεκίνημα.

'Ο Ρουστέμ 'Αγᾶς ήταν ύπερήφανος γιὰ τὴν γυναικά του. 'Η Φεῖζὰ χανούμ εἶχε ἀφῆσει τὶς καλύτερες ἐντυπώσεις γιὰ τὴν καλή τῆς καρδιά, τὴν φρονιμάδα τῆς καὶ τὴν ἀσύγκριτη ὁμορφιά τῆς. Αὔτὰ τουλάχιστο ἔλεγε ὁ πολὺ στενὸς κύκλος, ποὺ τὴν ἔθλεπε δίχως φερετζέ. 'Ο πλειότερος κόσμος ύποψιάζονταν βέβαια ὅτι κάπω ἀπὸ τὸ μαῦρο πέπλο κρύθονταν δυὸ σπινθηροβόλα μάτια σ' ἔνα πρόσωπο μὲ βελούδινη ἐπιδερμίδα, ποὺ τὸ παμπάλαιο ἔθιμο τῶν Τούρκων τὸ κρατοῦσε ἐγωῖστικὰ καὶ παράλογα σκεπασμένο ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ πλήθους.

Καὶ νὰ τώρα, ποὺ ἡ χειρονομία τοῦ Ρουστέμ σὲ μιὰ στιγμὴ ἐνθουσιασμοῦ, ἐπεβεβαίωνε πανηγυρικὰ τὶς φῆμες γιὰ τὴ γυναικά του. "Ηταν στ' ἀλήθεια ἔνα ύπέροχο πλᾶσμα ἡ Φεῖζὰ χανούμ.

.....

'Ο μεγαλόπρεπος ἀνοιξιάτικος "Ηλιος" εἶχε ἀφῆσει πίσω του τὶς ἀψηλὲς κορυφὲς τῶν Τζουμέρκων καὶ τοῦ Δρίσκου καὶ καθρεφτίζονταν ἀπὸ ψηλὰ στὰ παιχνιδιάρικα

νερά τῆς παμβώτιδας, ἐνῶ τὸ φορτηγὸ αὐτοκίνητο εἶχε βάλει κιόλας μπρὸς τὴν μηχανή του ἔτοιμο νὰ φύγει. Τὴν ὕστατη στιγμή, μιὰ μακρόσυρτη φωνὴ μὲ παράξενη προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν ἀκούστηκε ἀπὸ τὴν στροφὴ τοῦ δρόμου.

—Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!... Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, σταθεῖτε μιὰ στιγμή.

Ἡ γρηὰ Ἀσημέλα, πρόσφυγα τοῦ πόντου, ποὺ πρὶν δυὸ μῆνες εἶχε ἐγκατασταθεῖ στὴν πόλη, διωγμένη καὶ ξεριζωμένη ἀπὸ τὸν τόπο τῆς, ἔφτασε σέρνοντας μὲ κόπο τὰ γέρικα πόδια τῆς καὶ κρατῶντας ἀπὸ τὸ χέρι ἓνα μικρὸ κοριτσάκι. Ζύγωσε τὸ αὐτοκίνητο, ποὺ βούζε, ἀνάσσανε βαθειὰ καὶ εἶπε:

—Ρουστὲμ Ἀγᾶς, ἐσὺ εἶσαι μπρέ;

—Ἐγώ!... Ἀποκρίθηκε ὁ Ρουστέμ.

— Καλὰ λόγια ἔκουσα γιὰ σένα μπρέ... Καλὸς ἀνθρώπος εἶσαι... Ξεριζωμένοι καὶ καταστραμένοι κ' ἐμεῖς εἴμεστε... Νὰ ὅψονται οἱ χαλαστῆρες πὲς... Τὴν κατάρα μας νάχουν... Καὶ στὴν Τουρκία ἂμα φτάσετε, στὴν Καισάρεια νὰ γυρέψετε νὰ πάτε... στὴν Ἐκκλησιὰ Ἀγίου Ἀντρέα δίπλα, εἶναι σπίτι δικό μας... Δίπατο, τρανὸ σπίτι μὲ μπαλκόνια, μὲ κληματαριές καὶ μὲ πηγάδι στὴν αὐλή... Μάρμαρο στὴν ὁξώπορτα. Ἰορδάνη Κεσεμενίδη ὄνομα γράφει. Νὰ μπῆτε μέσα καὶ νὰ κατοικέψετε. Νὰ πάτε χαιρετίσματα στὸ Μουφτὴ τὸ Μεχμέτ Ἐφέντη καὶ νὰ τοῦ πῆτε νοικοκυρὰ Ἀσημέλα στὸ σπίτι της σᾶς ἔπειμψε... Καὶ νὰ τὸ συγυρίσετε καὶ νὰ μερεμετίσετε τὶς ζημιές... Καὶ τὴν κληματαριὰ νὰ τὴν κλαδέψετε, κάνει σταφύλια μοσχᾶτα... Ἀκοῦτε;...

“Ενας λυγμὸς τῆς ἔκοψε γιὰ λίγο τὴν κουβέντα, ἀλλὰ συνέχισε ἀμέσως μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ εἶχε κάτι τὸ πολὺ σπαραχτικὸ στὸν πόνο της.

— Νὰ τὸ προσέχετε τὸ σπίτι μας, Ρουστὲμ Ἀγά... Ἔδω μονάχα τὰ κορμιά μας φέραμε καὶ τίποτ' ἄλλο... Τὴν ψυχή μας, τὸ νοῦ μας, τὴν καρδιά μας, ὅ,τι ἀγαπούσαμε

κι' ὅτι πονέσαμαν σὲ τοῦτο τὸν κόσμο, ὅλα τ' ἀφήκαμαν ἔκει... Νὰ εἶστε πρόσχαροι καὶ καταδεκτικοί, γιατὶ οἱ ψυχὲς τῶν ἀποθαμένων μας ἔκει τριγυρίζουν καὶ θὰ σᾶς κάνουν βίζιτες τὶς μεγάλες γιορτές..

Σταμάτησε καὶ πῆρε βαθειὰ ἀνάσα.

—Τίποτ' ἄλλο καὶ νὰ μὲ συμπαθᾶτε γιὰ τὸ χασομέριο... Νὰ πᾶτε καλὰ καὶ ὁ Θεὸς νὰ δώκει φώτιση στοὺς τρανοὺς νὰ μὴ γίνει ἄλλη φορὰ τέτοιος χαλασμός...

Τὸ αὐτοκίνητο ξεκίνησε.

—“Ωρα καλή!... Νὰ πᾶτε μὲ τὸ καλὸ κι' ὁ Θεὸς μαζί σας!... Καὶ νὰ μᾶς γράψετε!... Ἀντήχησαν ἀπὸ τὸ πλῆθος τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ.

‘Ο Ρουστὲμ ’Αγὰς μὲ τὴ φαμίλια του καθισμένοι ἀπάνω στὰ μεγάλα δέματα, σήκωσαν τ' ἄσπρα τους μαντλιά καὶ καιρετοῦσαν τοὺς φίλους, τὰ σπίτια, τὴ λίμνη ποὺ παιγνίζε μὲ τὶς ἡλιαχτίδες, τὴν ὅμορφη πολιτεία, ποὺ τόσο είχαν ἀγαπήσει...

‘Ο Ἰσάκ καὶ ὁ Κοὲν στέκονταν συντριμένοι καὶ κύτταζαν τ' αὐτοκίνητο, ποὺ χάνονταν μέσα σ' ἔνα σύγνεφο σκόνης. Τὰ μεγάλα γαλάζια μάτια τους είχαν μιὰ παράξενη ἔκφραση, λὲς καὶ πρόβαλαν ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων ὅλα τὰ προγκρόμι καὶ οἱ κατατρεγμοὶ τῆς φυλῆς τους. Ποὺ νὰ τὸ φαντάζονταν, πὼς ὕστερα ἀπὸ κάμποσα χρόνια, μιὰν ἀναριασμένη αὔγη γεμάτη ἀγωνία καὶ τρόμο, θὰ τοὺς φόρτωναν κι' αὐτουνοὺς, ὅχι γιὰ νὰ τοὺς μεταφέρουν σὲ μιὰ μακρονή καὶ ἄγνωστη πατρίδα, ἀλλὰ στὰ στρατόπεδα τοῦ χιτλερισμοῦ νὰ τοὺς κάνουν σαποῦνι...

ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΗ ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Γιάννη Καραγιάννη

Την Τρίτη, 18 Απρ. 2023, σε αίθουσα του Πολιτιστικού Χώρου «Δημήτρης Χατζής», στα Γιάννινα, έγινε παρουσίαση του βιβλίου με τίτλο: «Έγκλημα στη Μαύρη Θάλασσα» του Γιάννη Κων. Καραγιάννη από το συγγραφέα Μιχάλη Σπέγγο.

Ο Γιάννης Καραγιάννης, Οικονομολόγος-σύμβουλος επιχειρήσεων και πολιτικός είναι γνωστός στο αναγνωστικό κοινό του περιοδικού μας και δε χρειάζεται ιδιαίτερες συστάσεις.

Σε παλαιότερες παρουσιάσεις είχαμε εστιάσει στην πορεία και το έργο του και ο ίδιος ως πολιτικός (βουλευτής Ιωαννίνων 2015-19) με το έργο και τις δημόσιες τοποθετήσεις του έχει αποδείξει ότι συνδυάζει ευρεία γνώση, ευαισθησία και ανεξαρτησία σκέψης και δράσης.

Για μια σύντομη ενημέρωση-υπενθύμιση, σημειώνομε ότι «πρωτοεμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα το 1978, σε ηλικία 18 ετών, με την ποιητική συλλογή Ποιητικές μας ιστορίες. Ακολούθησε το Ρέκβιεμ, επίσης ποίηση, το 1982». Στον πεζό λόγο έκανε αισθητή την παρουσία του με το πολιτικό μυθιστόρημα «Η Ομίχλη έπεσε νωρίς στην Οδησσό» (2010) και το νουάρ μυθιστόρημα «Ζάσταβα με σπασμένα φρένα» (2019).

Στα νουάρ μυθιστορήματα κατατάσσεται και το ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΗ ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ. Νουάρ, γιατί τα γεγονότα και η δράση εκτυλίσσονται στη σκοτεινή (μαύρη) πλευρά της καθημερινότητας και της λειτουργίας της κοινωνίας γενικότερα. Μυθιστόρημα, γιατί, πέρα από τη μυθοπλασία, υπάρχει ισχυρή με διεισδυτική κριτική ματιά, καταγραφή γε-

γονότων και καταστάσεων.

Η επιλογή της Οδησσού και της ευρύτερης περιοχής, που ο συγγραφέας γνωρίζει πολύ καλά, δεν είναι καθόλου τυχαία. Η κατάρρευση του «Υπαρκτού Κομμουνισμού» δημιούργησε τεράστια προβλήματα σε μια κοινωνία που αγωνίζεται να σταθεί στα πόδια της ενάντια στην άγρια εκμετάλλευση, στη φτώχεια, τη βία και το έγκλημα.

Όπως σημειώνεται στο οπισθόφυλλο του βιβλίου για τον Έκτορα (τον ήρωά μας), ένα πολυταξιδεμένο Ήπειρωτη Εμιγκρέ, «ένα επαγγελματικό ταξίδι στην Οδησσό, λίγο μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, φέρνει τα πάνω κάτω στην πολυτάραχη ζωή του... Η επιστροφή δεν είναι εύκολη. Αιτία, η απουσία του φίλου του, Ουκρανού αρχιτέκτονα, Σάσα, που βρέθηκε απαγχονισμένος στο γραφείο του στο Ισραήλ».

Ο θάνατος αποδόθηκε σε αυτοκτονία, κάτι που ο ήρωάς μας δεν πίστεψε ποτέ και αποδύθηκε σε ένα αγώνα δύσκολο και επικίνδυνο αποκάλυψης της αλήθειας. Ήτσι το μυθιστόρημα αποκτά αστυνομικές διαστάσεις που το κάνει, χάρη και στο λογοτεχνικό ταλέντο του συγγραφέα, ιδιαίτερα ελκυστικό κι ενδιαφέρον.

Και από την τελευταία παράγραφο στο οπισθόφυλλο: «Ο συγγραφέας, χρησιμοποιώντας τον καμβά του κλασικού νουάρ, με ομιχλώδες φόντο μια μυστηριακή πόλη σε παρακμή κι ανεξερεύνητα ψυχογραφήματα ηρώων, κατορθώνει να παντρέψει ιστορικά γεγονότα, ανεξιχνίαστα εγκλήματα, ίντριγκες, μυστικι-

σμό, ασυνομική δράση, μαφιόζικα χτυπήματα, παράνομους έρωτες, δυνατές φιλίες κι ανθρώπινα αδιέξοδα».

Μπορεί ν Οδοσσός της παρακμής ν' αποτελεί βασικό χώρο αναφοράς στο μυθιστόρημα, πλον όμως η περιπετειώδης ζωή του ήρωα και οι υπαρξιακές του αναζητήσεις μας δίνουν τη δυνατότητα να ταξιδέψουμε νοερά «στην κομμουνιστική Σοβιετική Ένωση, στα Γιάννενα και στην Τασκένδη, στη Νέα Υόρκη... στο μεταπολεμικό Παρίσι» και, βέβαια, «στην Οδοσσό της μεγάλης ακμής και της Φιλικής Εταιρείας».

Όλη αυτή η περιπλάνηση από το χθες στο σήμερα μας φέρνει μπροστά

σε καταστάσεις που αγνοούμε ή που θέλουμε να αγνοούμε. Πίσω από τη λαμπερή πλευρά της Ν. Υόρκης, του Παρισιού και των άλλων μεγαλουπόλεων υπάρχει η σκοτεινή πλευρά, αυτή, που όπως γράφει ο Βαγγέλης Σιαφάκας σε κείμενό του με τίτλο «Το Μοναστηράκι», «εμφανίζεται στη σκηνή σαν ροκ συγκρότημα που παίζει μια σκληρή μπαλάντα με λόγια βρώμικα, αφού κλείσουν τα νυχτερινά μαγαζιά και πριν ανοίξουν τα πρωινά τουριστάδικα».

Στον αγαπητό Γιάννη εύχομαι υγεία, με τη βεβαιότητα ότι η αναγγελία για την παρουσίαση νέου πονήματος δε θ' αργήσει.

I. T.

Μετεωρολογικά στοιχεία από τον σταθμό του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών στην Κόνιτσα σε συνεργασία με το Metar.gr.

Θέση Σταθμού: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας-Πραμάντων (υψόμ. 530m)

Ιστοσελίδα Σταθμού: <http://penteli.meteo.gr/stations/konitsa/>

Μάρτιος 2023

Θερμοκρασία (°C)			Υετός (mm)	Ημέρες βροχής (>0,2mm)	Επικρατών άνεμος
Μέση	Μέγιστη	Ελάχιστη			
9,7	23,3	-1,7	74,8	13	BBA

Μάρτιος 2022

6,4	21,27	-6,1	47,2	7	BBA
-----	-------	------	------	---	-----

Απρίλιος 2023

Θερμοκρασία (°C)			Υετός (mm)	Ημέρες βροχής (>0,2mm)	Επικρατών άνεμος
Μέση	Μέγιστη	Ελάχιστη			
11,1	23,9	-0,1	87,9	17	NΔ

Απρίλιος 2022

12,7	27,7	1,2	88,2	12	NΔ
------	------	-----	------	----	----

To βιβλίο

Βιβλίο ιστορίας της Στράτσιανης

Έπιμέλεια: **Χ. Γ. ΓΚΟΥΤΟΣ**

Η Έλένη Σουρέλη-Γαλάνη κατάγεται από τήν Στράτσιανη (ηδη Πύργο) τῆς Κόνιτσας καί διετέλεσε καθηγήτρια φιλόλογος στήν μέση ἐκπαίδευση. Πρόσφατα κυκλοφορήθηκε τό βιβλίο της «Η Άχόπετρα τοῦ Σελλιοῦ καί τῆς Στράτσιανης», ἐκδόσεις Κάκτος, 2023, σελ. 266, τό όποιο ἀναπληρώνει τήν μέχρι τώρα ἔλλειψη εἰδικοῦ βιβλίου γιά τήν ιστορία τῆς Στράτσιανης.

Μολονότι πολλές ἀπό τίς σελίδες του ἀναφέρονται στήν ιστορία τῆς Ἡπείρου καί σέ συναφεῖς φανταστικές σκηνές ἀποδιδόμενες μέ φιλολογικό καί λογοτεχνικό οἶστρο, τό βιβλίο κομίζει καί κάμποσες ἄγνωστες στήν βιβλιογραφία ιστορικές πληροφορίες γιά τήν Στράτσιανη, περιεχόμενες σέ γραπτές μαρτυρίες ἢ προερχόμενες ἀπό προφορικές ἀφηγήσεις.

Στίς γραπτές μαρτυρίες περιλαμβάνονται: α) συμφωνητικό διορισμοῦ ἡγουμένου στήν μονή τοῦ χωριοῦ τό 1877, β) μητρῶο τῶν ἀρρένων πού κατοικοῦσαν στό χωριό τό 1933 καί εἶχαν γεννηθεῖ μετά τό 1844, γ) ἀναφορά τοῦ κοινοτάρχη πρός τήν Γενική Διοίκηση Ἡπείρου γιά τίς ζημίες πού ὑπέστη τό χωριό λόγω τοῦ Ἰταλικοῦ πολέμου ἀπό 28 Οκτωβρίου ἕως 4 Δεκεμβρίου 1940 (ἀρπαγές πραγμάτων ἀπό Ἰταλούς, φονευθέντες 8, τραυματίες 7) καί γιά τήν μεταφορά τροφίμων στόν ἔλληνικό στρατό ἀπό γυναικες τοῦ χωριοῦ, δ) καταστατικό συλλόγου χωριανῶν ίδρυθέντος τό 1927, ε) φωτογραφίες ληφθεῖσες κατά τά ἔτη 1904, 1924, 1934, 1938, 1940 κ.ἄ.

Ἀπό τίς προφορικές ἀφηγήσεις, σταχυολογῶ καί παρουσιάζω συνοπτικῶς τίς ἀκόλουθες πληροφορίες, ἵδιως ἐπειδή αὐτές ἐνδείκνυται νά ἀξιοποιηθοῦν στήν ιστοριογραφία, μολονότι εἶναι κατά τό πλεῖστον ἀτεκμηρίωτες καί ἐνίοτε παρεξηγημένες.

Πάνω ἀπό τήν ὅχθη τοῦ Σαραντάπορου βρέθηκαν τάφοι μέ ὄστά, χάλκινα νομίσματα, σιδερένιες αἰχμές βελῶν, ξίφη καί θραύσματα πήλινων ἀγγείων (σ. 145). Στό Ζάχωτο σώζονται κατάλοιπα τοίχων αὐλακιοῦ πού ξεκινοῦσε ἀπό τόν μύλο τῆς Σάτνας (σ. 139). Κοντά στήν μονή Άγίου Συμεών ὑπῆρχε ὀρυχεῖο ἀργύρου καί μολύβδου, μέ χυτήριο καί μέ ὑπόγειες στοχές πού ἔφθαναν μέχρι τό Παλιοχώρι (σ. 76). Ἐπίσης ὑπῆρχε λατομεῖο μαρμάρων χρώματος μπλέ, στά ὅποια χαράζονταν ἀπό λιθοξόους εἰκόνες δράκων, σταφυλιῶν κ.ἄ. (σ. 74, 90).

Κατά τά μέσα τοῦ 17ου αἰώνα ἐρημώθηκαν οἱ οἰκισμοί Παλιοχώρι, Σελιό καί Κροπνίτσα πού εἶχαν ως ἐνοριακό ναό τους τόν ναό Άγίου Νικολάου, καθώς καί ἡ

Στάρα (σ. 158, 78, 149, 90). Στό χωριό μετοίκησαν οίκογένειες άπό τήν Σέστουρη, πού βρισκόταν κοντά στά λοντρά "Ισβορού και καταστράφηκε τόν 17ο αιώνα, καθώς και άπό τήν Μοσχόπολη πού καταστράφηκε τό 1769 (σ. 106, 157, 143). Από τήν Μοσχόπολη καταγόταν και ὁ Λάμπρος Τζαχάνης, ἄξιος ταλιαδοῦρος (σ. 90).

Απέναντι άπό τήν τοποθεσία Ντέρτη, στό τέλος τοῦ 13ου αιώνα κτίσθηκε ἡ μονή Ἅγιου Συμεών, ἡ ὅποια εἶχε φρουριακή περιτείχιση, ἀπέκτησε ἀρκετά ἀγροκτήματα και νοσήλευε τραυματίες. Καταστράφηκε ἐνεκα σεισμοῦ, ὁ ὅποιος συνέβη τό 1592, σύμφωνα μέ χειρόγραφο πού ὁ ἥγονυμενος τῆς μονῆς Προυσοῦ τό 1883 ἔδειξε στόν χωριανό οίκοδόμο Γ. Βαζούκη, ὁ ὅποιος κατασκεύασε ἐκεῖ και λιθόγλυπτη εἰκόνα τοῦ Πατροκοσμᾶ (σ. 76, 146, 77, 79, 90).

Στήν τοποθεσία Μότσιαλη κτίσθηκε ἄλλη μονή, ἡ ὅποια εἶχε 9 κελλιά, μανδρότοιχο ὕψους 4 μέτρων, νοσηλευτήριο τρελλῶν, θάμνο ἡ δένδρο βούνιον (κουφοξυλιᾶς) πού ἦταν χρήσιμο γιά θεραπεῖες, ἀγροκτήματα και κοπάδια αἴγοπροβάτων και ἀγελάδων (σ. 82, 148). Άνεγέρθηκε τό 1640, σύμφωνα μέ ἔγγραφο τοῦ τοπικοῦ μητροπολίτη Δημητρίου Εὐθυμίου μέ χρονολογία 28.8.1954 (σ. 80, 90, ἀλλά στό βιβλίο δέν ὄνομάζεται ὁ κάτοχος τοῦ ἔγγραφου). Οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι τοῦ καθολικοῦ ἥσαν κατάγραφοι μέ εἰκόνες ἀγίων, μεταξύ τῶν ὅποίων και τοῦ Ἅγιου Συμεών τοῦ Στυλίτη, φιλοτεχνηθεῖσες τό 1747 (σ. 80, 82). Ό ἐντός τῆς μάνδρας χῶρος τῆς μονῆς περιγράφτηκε ἀπό χωριανό μάστορα σέ πρόχειρο σχεδιάγραμμα πού παρατίθεται στήν σελ. 81. Σέ συμφωνητικό ἔγγραφο τοῦ 1877 περί διορισμοῦ ἥγονυμένου στήν μονή κατόπιν αἵτησεως τῆς κοινότητας λόγω ἀνυπαρξίας ἥγονυμένου σ' αὐτήν, ἡ μονή κατονομάσθηκε ως μονή τῆς Ἅγιας Τριάδος (σ. 84). Τό 1906 ὁ μητροπολίτης διέταξε νά κλεισθεῖ ἡ μονή, ἀλλά οἱ ιερεῖς τοῦ χωριοῦ λειτουργοῦσαν συχνά στό καθολικό της μέχρι τό 1917. Τμῆμα τοῦ τέμπλου της τοποθετήθηκε στήν ἐκκλησία Ἅγιας Παρασκευῆς, ἀλλά ἀργότερα ἀποθηκεύθηκε στόν γυναικωνίτη τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ. Ἡ μονή κλείσθηκε ἐπειδή μιά χήρα καταγόμενη ἀπό τό Βίσαντσκο και ἐργαζόμενη στά κτήματα τῆς μονῆς γέννησε τέκνο μέ πατέρα τόν καλόγηρο Ἀπ. Δάρλα, τόν ὅποιο ἀργότερα οἱ τρεῖς ἀδελφοί της σκότωσαν κοντά στόν ταμπακόμυλο τοῦ Γανναδιοῦ (σ. 82, 86-87). Τό 1919 ἡ μονή καταστράφηκε ἐνεκα σεισμοῦ, μέ τρομερό βουητό πού ἀκούσθηκε μέχρι τό χωριό. Ό ναός της κτίσθηκε ἐκ νέου λίγα μέτρα βορειότερα τό 1924, ὅπως γράφτηκε στό ἀέτωμά του, τοποθετήθηκαν δέ σέ αὐτόν ὅλες οἱ φορητές εἰκόνες τοῦ καταστραφέντος καθολικοῦ (σ. 87-88). Φωτογραφίες τοῦ νέου ναοῦ βλέπομε στίς σ. 78, 253. (Γιά τίς ώς ἀνω μονές, βλ. στό βιβλίο μου «Ἀπό τήν ιστορία τῆς ἐπαρχίας Κόνιτσας», τ. B' 2021 245-7).

Ἡ λίθινη γέφυρα κοντά στό Παλιοχώρι κατασκευάσθηκε τό 1793, μέ πρωτομάστορα τόν μάστρο Νίκα πού καταγόταν ἀπό τό χωριό Γοραντζή Ἀργυροκάστρου και προσκαλέσθηκε ἀπό τόν Βασ. Πρωτόπαπα κατόπιν συνεννόησης μέ συγχωριανούς και μέ τόν Κώστα Βουρμπιανίτη ἡ Γραμματικό. Ἐπισκευάσθηκε τό 1865 και

μετέπειτα, ύπηρχε τό 1912 καί τό 1917 καί καταστράφηκε τό 1919 λόγω σεισμού που είχε έπικεντρο τά Καβάσιλα (σ. 35-38, 40). Η λίθινη γέφυρα στήν Ντέρτη κτίσθηκε τό 1866 ἀπό τόν Z. Φρόντζο, μέ δαπάνες τοῦ Δημ. Πρωτόπαπα, ἀντικαταστάθηκε τό 1930 μέ μεταλλικά σωληνωτά ύλικά, καταστράφηκε λόγω νεροποντῆς, ἐπανακατασκευάσθηκε τό 1938 μέ σιδερένια ύλικά καί ἀνατινάχθηκε τό 1940 ἀπό τόν ἑλληνικό στρατό (σ. 37, 41-44, 169).

Στήν κορυφή τοῦ βουνοῦ τοῦ χωριοῦ ύπάρχει μεγάλη πέτρα, ὅψους 72 μέτρων, μέ πολλές σπηλιές που ἔγιναν καταφύγια κλεφτῶν. Λέγεται ὅτι ἦλθε ἀπό τήν Ρωσία! Στήν δυτική πλευρά της ύπηρχε λαξευμένο μονοπάτι μέ σκαλοπάτια, που ὀδηγοῦσε στό ἐκεῖ ἔξωκκλήσι τοῦ Αἱ Λιᾶ, τό ὅποιο κτίσθηκε τόν 17ο αἰώνα μετά ἀπό θαυματουργική μετακίνηση τῆς εἰκόνας τοῦ Ἅγιου ἀπό τήν θέση τοῦ σημερινοῦ ἔξωκκλησιοῦ (κτισμένον ἀπό τόν Δημ. Πρωτόπαπα) ὅταν ἥρχισε νά κτίζεται ἐκεῖ ἄλλο ἥρχικό ἔξωκκλήσι (σ. 135-7, 159). Τό βιβλίο ἀναφέρεται καί σέ ἄλλα 8 ἔξωκκλήσια (σ. 137-9, 159). Ο ἐνοριακός ναός κτίσθηκε τό 1856 μέ δαπάνη τοῦ Δημ. Πρωτόπαπα στήν θέση προγενέστερου ναοῦ που είχε κτισθεῖ τό 1795 (σ. 159, 37).

Ο Οίκονόμος τῆς Σωπικῆς συμβούλευσε τόν Ἀλή Τεπελενλή, που καταδιωκόταν ἀπό τόν Κούρτ πασά, «νά κάμει τόν ἥρρωστο, τόν ρασοφόρεσε καί τόν ἔστειλε στό μοναστήρι τῆς Στράτσιανης σέ ἔναν συγγενή του. Ἄφοῦ τόν φιλοξένησε μιά ἑβδομάδα καί ἔφυγαν οἱ ζαπτιέδες τοῦ Κούρτ πασᾶ, τόν ἔντυσε μαστορόπουλο καί τόν φυγάδευσε μέ παρέα μαστόρων που ἔκτιζαν ἔνα ἥρχοντικό στό Καπέσοβο τοῦ Ζαγορίου» (σ. 84).

Η οἰκογένεια Πρωτόπαπα κατεῖχε μεγάλη ἐδαφική ἔκταση στό χωριό καί ἔδωσε οἰκόπεδα σέ συγγενεῖς καί φίλους, καθώς καί στήν κοινότητα γιά νά κτισθεῖ ὁ ἐνοριακός ναός. Ο Βασιλάκης ἦταν σταυραδέρφι τοῦ Κώστα Βουρμπιανίτη καί, ὅπως προαναφέρθηκε, προσκάλεσε τόν πρωτομάστορα τοῦ γεφυριοῦ τό 1893. Ύποχρέωνε τούς ἐπιστρέφοντες στό χωριό πρωτομάστορες, πρίν νά πᾶνε στά σπίτια τους, νά πληρώνονν σέ αὐτόν τά χρέη τῶν οἰκογενειῶν τους. Ἐπειδή θέλησε νά κάνει τό χωριό τσιφλίκι του, οἱ χωριανοί τόν σκότωσαν καί, ὅταν περνοῦσαν ἀπό τόν τόπο τοῦ φόνου, ἔρριχναν ἐκεῖ μιά πέτρα ως ἀνάθεμα. Ο πύργος καί τά ἄλλα κτήρια που ύπηρχαν στήν περίοπτη θέση Μπορίκια ἢ Γραμματικοῦ περιῆλθαν στήν οἰκογένεια Πρωτόπαπα τό 1913 (σ. 152, 143, 106, 159, 152).

Στρατσιανίτες οἰκοδόμοι ἐργάσθηκαν σέ ἔργα που κατασκευάσθηκαν στούς ἔζης κυρίως τόπους: Πέντε Πηγάδια (1804), κάστρο Ἀνθούσας Πάργας (1810), κάστρο Ιωαννίνων, ἄλλα μέρη τῆς Ἡπείρου, Δυτική Ελλάδα, Έπτανησος, Πελοπόννησος, Αἴγυπτος ἀπό τό 1863, Αμερική ἀπό τό 1880, Σουδάν, Κογκό, Αϊθιοπία, Περσία, Αύστραλία ἀπό τό 1937 κ.ἄ. Οι χωριανοί καί οι ἀπόδημοι ἴδρυνσαν 4 συλλόγους που ἔδρευναν: στό Άγρινο (1927), στό χωριό (1937), στήν Αθήνα (1966), στά Γιάννενα (2001) (σ. 107, 110-116, 43, 119-120).

Ἄλλες ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες τοῦ βιβλίου: Στήν προφορική παράδοση καί

σέ ένθυμηση γραμμένη σέ βιβλίο τῆς μονῆς, γίνεται λόγος γιά δύο ἀπόπειρες βίαιου ἔξισλαμισμοῦ τοῦ χωριοῦ (σ. 62, 144). Πῶς μάθαιναν γράμματα τά παιδιά ἐπί τουρκοκρατίας, ποιά παιχνίδια ἔπαιζαν στήν ἔξοχή τά ἀγόρια καί τά κορίτσια (σ. 60, 109). Σώζεται ἡ πέτρα ὅπου κάθισε ὁ Πατροκοσμᾶς (σ. 158). Στήν ἔξωθυρα τῆς οἰκίας Πρωτόπαπα, εἶναι χαραγμένες οἱ χρονολογίες 1829 καί 1929 (σ. 257). Οι Ἰταλοί ἔφυγαν ἀπό τήν ἐπαρχία τόν Ιανουάριο τοῦ 1920, ἐπῆραν δέ μαζί τους ἕνα ἀγόρι τοῦ χωριοῦ γιά νά σπουδάσει στήν Ἰταλία (σ. 40, 42). Η γέφυρα τῆς Πλάκας κοντά στήν Κόνιτσα κτίσθηκε τό 1926 (σ. 43). Ο ἐργοδότης ἥγούμενος μονῆς τῆς Ἡλείας τό 1928 ἔδωσε, ἀντί ἀμοιβῆς, ἕνα τμῆμα τοῦ λειψάνου τοῦ Ἅγιου Χαραλάμπου στόν Στρατσιανίτη ἐργολάβο καί αὐτός, ἀφοῦ ἀποπειράθηκε νά τό πωλήσει, τό ἔδωσε στήν ἐνοριακή ἐκκλησία τῆς Στράτσιανης (σ. 190-2). Τό 1948 ἔνας στρατιωτικός ιερέας ἔκλεψε τήν ἀγία κάρα ἀπό τήν ἐκκλησία αὐτή, ἀλλά ἀναγκάσθηκε νά τήν ἐπιστρέψει ἐπειδή «ξεφωνήθηκε» ἀπό γυναικες πού ἀντιλήφθηκαν τήν κλοπή (σ. 188-189).

Η Ἐλένη Σουρέλη-Γαλάνη εἶναι ἀξιέπαινη γιατί φρόντισε νά συλλέξει καί καταγράψει τίς ώς ἄνω ἱστορικές πληροφορίες, οι ὅποιες βελτιώνουν τίς μέχρι τώρα πενιχρές βιβλιογραφικές γνώσεις μας γιά τό παρελθόν τῆς Στράτσιανης.

Κυκλοφόρησε το βιβλίο του συνεργάτη του περιοδικού μας Μαρίνου Σπηλιόπουλου με τίτλο: Η ΖΩΗ ΣΑΝ ΕΞΙΣΩΣΗ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΜΕ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ (Σκέψεις-Προβληματισμοί-Στοχασμοί). Όποιος ενδιαφέρεται μπορεί να το βρει στο βιβλιοπωλείο της Κόνιτσας, από τον συγγραφέα, από βιβλιοπωλεία στα Γιάννενα, από τον εκδοτικό οίκο «Ορθόδοξος Κυψέλη» στη Θεσσαλονίκη κ.λπ.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΖΩΗ ΣΑΝ ΕΞΙΣΩΣΗ
ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΜΕ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ

(Σκέψεις – Προβληματισμοί – Στοχασμοί)

ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

Ένα βιβλίο απ' τα παλιά...

Καταχωνιασμένο στη βιβλιοθήκη μου, βρήκα μια μέρα ένα παμπάλαιο βιβλιαράκι αγορασμένο από το Γιουσουρούμ, γραμμένο από κάποιον καλόγερο που υπογράφει με το όνομα: Αθανάσιος Μοναχός και κατά κόσμον Αθανάσιος Λάνδος ο Κρητης. Αφιερώνεται: «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ ΚΑΙ ΕΞΟΧΟΤΑΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΙΑΚΩΒΟΝ ΤΩΝ ΜΕΔΙΚΩΝ* ΙΑΤΡΟΣΟΦΙΣΤΗΝ».

Τίτλος: ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ ήτοι Παραγγέλματα περί Υγείας και φαγητού.

Στις 193 σελίδες του υπάρχουν συνταγές για αρρώστιες, τρόποι μπολιάσματος δέντρων, μαγειρέματος, βότανα κ.λπ.

Παίρνουμε στην τύχη:

Πόσας χάρας ἵχε τὸ Δευτερολίβανον.

§. 147. Βράσαι τὰ αἷδη Δευτερολίβανου μὲ τὸ νερὸν, ἔως νὰ φυράσῃ τὸ ἥμισυ, καὶ πῦνε τὸ νερὸν ἐκεῖνο, νὰ σᾶς ιαΐδεσῃ εἴτι αἰθανεῖαν ἔχεις εἰς τὰ ἐντόδια. Κάψαι τὸ ξύλον τὸ, καὶ οάμε τὰ πάρβενα σκόνιν, τῶν ὅποιαν βάνε εἰσὲ κομμάτι πανὶ λινὸν φιλόν, καὶ τίβε καλὰ τὰ ὁδόντια νὰ γίνην ἄσπρα, καὶ νὰ ιαΐδεσῃ πᾶσα τὰς αἰθανεῖας, καὶ αὐτὸν ἔχειν σκάλικας τοφεσι. Βάλε τὰ φύλλα τὰς εἰς τὸ στρῶμά σα, νὰ μιώ iδης πακὸν ὄνειρον. σάπισον τὰ φύλλα, βάλε τα εἰς τῶν φάγυσαν, ή ἄλλην πληγὴν, νὰ τῶν θεραπεύσης. Κάμε ἀπὸ τὸ ξύλον τὰ σκυτέλι, ή χτλιάρε, ή ἄλλο αγγεῖον νὰ βάγησις εἰς αὐτό, νὰ μή σε βλάψῃ περάγμα ζνατίον. Ἀν οάμης φλασκὶ ἀπὸ τοῦτο, δοὺ χαλᾶ ποτὲ τὸ κρασί, ἀλλὰ τὸ φυλάγει καθὼς τὸ ἔβαλες, γάτε σὲ βλάπτει κανένα φάρμακον πίνωντας ἀπὸ τὸ κρασί ἐκεῖνο. Ἐτι νὰ βάλης εἰς τὸ βαρέλι τὰ φύλλα τα, δοὺ φοβᾶσαι νὰ καταλυθῇ τὸ κρασί, καὶ αὐτὸν τὸ βάλης εἰς τῶν πόρταν, καὶ μέσα εἰσὲ δύω τρεῖς τόπυς τοῦ οἴκου σα, δοὺ σὲ βλάπτει ὄφις, σκορπίος, οὔτε κανένα ἄλλο ζῷον θανάσιμον, μάλιστα ἀν εἶναι τινὰς ὄφις είσε κάμμιαν τρύπαν, κάψαι κομμάτι ἀπὸ τοῦτο ἐκεῖ σύμα, καὶ γροικῶντας τῶν μυραδίαν του, ή σίγκρει νὰ φύγῃ, ή θανατώνεται. Ἐτι οἵ τις ἔχει καῦσιν πολλῶν εἰς τὸν σόμαχον, καὶ δίψαν ἄμειον, ἀς τὸ βράση μὲ νερὸν, νὰ τὸ πίνῃ μὲ τὸ ζωμὸν τὸ ρόγδικ, καὶ ἄλλας πολλὰς αἰθανεῖας θεραπεύει θαυμασιώτατα.

* Μέδικοι:

«Οικογένεια Ιταλών αστών που κυβέρνησαν τη Φλωρεντία και αργότερα την Τοσκάνη από το 1434, κατά περιόδους ως το 1530...»

Φλέγονταν όλοι από πάθος για τις τέχνες και τα γράμματα καθώς και την ανέγερση μνημείων. Υπήρξαν γενναιόδωροι και προστάτες των τεχνών.

Φωτισμένοι πγεμόνες και μεγαλοπρεπέστατοι, ίσως μαικήνες που ανέδειξε ποτέ ο κόσμος της Δύσης.»

(Εγκυκλοπαίδεια
Πάπυρος Λαρούς)

Σ.Τ.

Χωρίς να βρίσκουν τον κόσμο

Οι φίλοι μου ζουν σ' άλλες εποχές
μ' ένα μπουκέτο χρωμάτων στο βλέμμα τους
κι ένα χαμόγελο
που πήραν μαζί τους μια Άνοιξη
κουβαλώντας το πάντα μαζί τους.

Περιτριγυρισμένοι από λέξεις μονάκριβες
όπως ελπίδα
όνειρο
έρωτας
αναζητούν διαρκώς τη λεπτότητα της διάρκειας.

Αγαπούν τα σύννεφα
τα πουλιά
κοιτάζοντας ψηλά
καθώς ξεφεύγοντας απ' τις συσπάσεις του δέρματός τους
φεύγουν για το άπειρο.

Τις δύσκολες ώρες
όταν το γκρίζο χιόνι πέφτει στους κυματοθραύστες
ακούν καθαρά τα νερά που τραβιούνται να τους καλούν
σαν ηχοχρώματα από μικρές ανάσες
και σιγανά μουρμουρούτα
σαν χρόνιοι ψιθυρισμοί που κελαρύζουν.

Κάποτε στολίζουν τη φωνή τους με παιδικές φωνές
με μουσικές για στιγμές και διάρκεια
κι άλλοτε φέγγουν τα σκοτάδια τους σε αγώνες μπαράζ
με ανώτερες του συναισθήματος νοντικές λειτουργίες
για να ξορκίσουν το κακό
ψάχνοντας με κομμένα μάτια και δάχτυλα
χωρίς να βρίσκουν τον κόσμο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Ο ΘΥΤΗΣ

Βράδυ σε παίρνει η σιωπή
πλανιέσαι με μαγεία,
να βρεις το θύμα να γευτείς
με πλήρη ακολασία.

Βρυχιέται το θύμα σου βαθιά
τον τρόμο έχει αψηφήσει,
είναι η λαγνεία και η ψευτιά
που η σάρκα έχει γνωρίσει.

Μήπως η δίψα για νερό¹
η φτώχεια που το δέρνει
και η μιζέρια το τραβά
αργύρια να του φέρνει;

Δεσμεύεσαι με την οργή
το μίσος την κακία,
το διαστρεβλωμένο σου μυαλό
δεν βρίσκει ησυχία.

Μα το πρωί όταν ξυπνάς
στην εκκλησιά πηγαίνεις,
να δώσεις τάχα οβολό
τις αμαρτίες ξεπλένεις...

Δεν έχεις δύναμη ψυχής
να βγεις απ' τα δεσμά σου,
μόνο ένας τάφος να χωθείς
να θάψεις τη χαρά σου.

Στον άλλο κόσμο που θα πας
διάβολοι θα σε κρίνουν,
για όσες γνώρισες χαρές
κατάρες θα σου ρίχνουν.

Γιατί στην άλλη τη ζωή
δεν θα έχεις το κουράγιο,
για να ζητήσεις του Θεού
να σε προτείνει γι' άγιο.

Τα θύματά σου θα 'ρχονται
φωτιές να σε πυρώνουν,
να στροβιλίζουν μαχαιριές
σιγά να σε τελειώνουν.

Όπως τελείωσες κι εσύ
την κάθε αθώα ψυχούλα,
όπου σπερήθηκε ζωή
της αγκαλιάς μανούλα.

Καλλιόπη Τουφίδου
3 Νοέμβρη 2022

**Μνη ξεχνάτε
την συνδρομή σας.
Είναι το στήριγμα
του περιοδικού μας.**

Θερμοκρασία του αέρα υπό σκιά και υπό τον Ήλιο

Στις περιόδους καύσωνα ακούμε συχνά από τα ΜΜΕ ότι η θερμοκρασία ανέβηκε στους 40 βαθμούς Κελσίου υπό σκιά. Παλαιότερα, μας έδειχναν και κάτι θερμόμετρα εκτεθειμένα στον Ήλιο με θερμοκρασίες μεγαλύτερες από εκείνες που σημειώνονται στην κοιλάδα του θανάτου των ΗΠΑ ή μας μιλούσαν για θερμοκρασίες... Αφροδίτης που μέτρησαν στο εσωτερικό ενός σαματημένου αυτοκινήτου που το χτυπούσε όλη την ημέρα ο Ήλιος. Υποτίθεται ότι σε κάθε περίπτωση είχαν μετρήσει τη θερμοκρασία του αέρα.

Το να περπατάς, να δουλεύεις ή να πολεμάς υπό σκιά είναι πολύ διαφορετικό από το να κάνεις τα ίδια πράγματα υπό τον Ήλιο. Ωστόσο, όσο και να φαίνεται παράξενο, η θερμοκρασία του αέρα είτε υπό σκιά είτε υπό τον Ήλιο είναι η ίδια. Αυτό δεν μπορούμε να το διαπιστώσουμε με ένα υδραργυρικό θερμόμετρο, γιατί αν το εκθέσουμε στον Ήλιο, θα μας δείξει θερμοκρασία πολύ μεγαλύτερη από τη θερμοκρασία του αέρα που θέλουμε να μετρήσουμε. Το γιατί συμβαίνει αυτό θα το καταλάβετε, διαβάζοντας όσα ακολουθούν.

Κατά τη μέτρηση της θερμοκρασίας του αέρα με ένα υδραργυρικό θερμόμετρο, ένας εξαιρετικά μεγάλος αριθμός μορίων του αέρα βομβαρδίζει το βολβό του θερμομέτρου, μεταφέροντας διά της επαφής θερμική ενέργεια είτε από τον αέρα προς τον υδράργυρο, όταν ο αέρας είναι θερμότερος, είτε από τον υδράργυρο προς τον αέρα, όταν ο αέρας είναι ψυχρότερος. Όταν μεταξύ του αέρα και του υδραργύρου υπάρχει θερμική ισορροπία, η στήλη του υδραρ-

γύρου στο θερμόμετρο σταθεροποιείται σε ένα σημείο στο οποίο διαβάζουμε τη θερμοκρασία του αέρα.

Όταν το θερμόμετρο είναι εκτεθειμένο στον Ήλιο, δεν μπορούμε να μετρήσουμε τη θερμοκρασία του αέρα. Η εξήγηση είναι η εξής: η ηλιακή ακτινοβολία είναι ενέργεια που ταξιδεύει με τη μορφή ηλεκτρομαγνητικού κύματος μέσα από τον αέρα, χωρίς ουσιαστικά να τον θερμαίνει. Όταν όμως συναντήσει ένα αντικείμενο, στη συγκεκριμένη περίπτωση το βολβό του υδραργυρικού θερμομέτρου, απορροφάται από αυτόν και μετατρέπεται σε θερμότητα, με αποτέλεσμα τη διαστολή του υδραργύρου. Η διαστολή αυτή είναι μεγαλύτερη από τη διαστολή που προέρχεται μόνο από την επίδραση του αέρα του οποίου θέλουμε να μετρήσουμε τη θερμοκρασία και έτσι οι ενδείξεις που διαβάζουμε στην κλίμακα του θερμομέτρου δεν μας δίνουν την πραγματική θερμοκρασία του αέρα.

Στην ατμόσφαιρα, σε ύψη πάνω από τα 100 χιλιόμετρα, η θερμοκρασία που δείχνει ένα υδραργυρικό θερμόμετρο εκτεθειμένο στον Ήλιο μπορεί να φθάσει τους 500°C . Αν στην ίδια περιοχή το θερμόμετρο προστατευτεί από τον Ήλιο, θα δείξει θερμοκρασία κοντά στους μείον 273°C . Οι πολύ χαμηλές θερμοκρασίες που παρατηρούνται στη δεύτερη περίπτωση οφείλονται στο γεγονός ότι στα μεγάλα ύψη ο αέρας είναι εξαιρετικά αραιός και τα μόριά του, αν και κινούνται ταχύτατα, είναι πολύ λίγα για να ανεβάσουν τη θερμοκρασία διά της επαφής (μοριακής αγωγιμότητας).

Δ. Ζιακόπουλος

Εύθυμα και σοβαρά

1) Ο Κανόνας Ογδόντα-είκοσι

Ο Ιταλός οικονομολόγος Βιλφρέντο Παρέτο από τις αρχές του 20ου αιώνα, διατύπωσε μια αρχή (αρχή Παρέτο) που λέει: «Σχεδόν το 80% των αποτελεσμάτων προέρχεται από το 20% των αιτιών». Ο συγκεκριμένος επιστήμονας παρατήρησε κατ' αρχάς, ότι το 20% των φυτών μπιζελιών στον κήπο του παρήγε το 80% των υγιών καρπών μπιζελιού. Χαριτολογώντας θα λέγαμε, ότι η περίπτωση αυτή τηρουμένων των αναλογιών βέβαια, θυμίζει τον μοναχό Γρηγόρη Μέντελ που με τα μπιζέλια ανακάλυψε τους νόμους της κληρονομικότητας στη Βιολογία. Ο Παρέτο δεν έμεινε στο γεγονός αυτό, αλλά άρχισε να εφαρμόζει αυτόν τον κανόνα (κανόνας ογδόντα-είκοσι) σε διάφορες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα στην πυκνότητα του πληθυσμού, στην απόδοση των επιχειρήσεων, στις συνήθειες δαπανών των καταναλωτών κ.λπ. Σύντομα οι μελέτες του έδειξαν ότι περίπου το 80% **της γης της Ιταλίας** ανήκε στο 20% των κατοίκων. Γρήγορα οι μαθηματικοί μετά από αυτή και άλλες ανακαλύψεις σε διάφορες καταστάσεις, μαθηματικοποίησαν το zήτημα και έτσι έχουμε στην στατιστική την κατανομή Παρέτο, που είναι μια κατανομή πιθανοτήτων με εκθετική μορφή. Θα δώσουμε και άλλα παραδείγματα του κανόνα ογδόντα-είκοσι που ισχύει διαχρονικά σ' όλες τις χώρες και όχι μόνο στην Ιταλία. Στην χώρα μας μάλιστα με μεγάλη ακρίβεια.

Έχουμε: α) Το 80% των φόρων πληρώνεται από το 20% του πληθυσμού. β) Το 20% των πελατών δημιουργεί το 80% των κερδών. γ) Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων ζει σε ένα μικρό αριθμό πόλεων (τα κοινωνιολογικά δεδομένα συνήθως συμμορφώνονται με την κατανομή Παρέτο). δ) Το 20% των ιών λογισμικού, προκαλεί το 80% των κρασαρισμάτων (παύση λειτουργίας). ε) Το 20% των πωλητών δημιουργεί το 80% των πωλήσεων. σ) Τα ίδια περίπου ποσοστά έχουμε και στην περίπτωση του κορωνοϊού σε παγκόσμια κλίμακα (80% εμβολιασμένοι, 20% ανεμβολίαστοι). Χωρίς να εξετάζουμε ποιός έκανε καλά ή όχι ας αφήσουμε το χρόνο να δείξει, γιατί όσο περνάει ο καιρός πολλά βγαίνουν στη φόρα.

Συνεχίζουμε: Από την καθημερινότητα στη χώρα μας γνωρίζουμε ότι το 20% των υπαλλήλων σε μια δημόσια υπηρεσία παράγει το 80% του έργου αυτής. Βέβαια είναι γνωστό ότι σε πολλές δημόσιες υπηρεσίες πολλοί υπάλληλοι έχουν μπει, έχουν «τρουπώσει» όπως έλεγε ο αείμνηστος ηθοποιός Κώστας Βουτσάς, με κομματικές πλάτες και όχι αξιοκρατικά, πολλοί είναι με διάφορους τρόπους «λουφαδόροι» κ.λπ. Στο χώρο της εκπαίδευσης που τον ξέρω καλά το 80% περίπου του όγκου της δουλειάς (εξετάσεις, εργαστήρια, πανελλήνιες εξετάσεις, ενδοσχολικά φροντιστήρια, συμμετοχή σε πανελλήνιους και διεθνείς διαγωνισμούς κ.λπ.) το παράγει το

20% των εκπαιδευτικών. Θυμάμαι επίσης, ότι πριν πολλά χρόνια μας έδιναν ένα «επίδομα βιβλιοθήκης» για να αγοράζουμε εξωσχολικά βιβλία (βοηθήματα ή βιβλία σχετικά με την επιστήμη μας) για καλύτερη βελτίωση και απόδοση των εκπαιδευτικών. Ένα μικρό ποσοστό αγόραζε βιβλία, οι περισσότεροι κοντά στο 80% αγόραζαν ρούχα και παπούτσια και το δικαιολογούσαν σαν αγορά βιβλίων! Ανάλογα συμβαίνουν και σε υπηρεσίες των Δήμων, στην Αστυνομία, στο Κοινοβούλιο, στο Στρατό, στον Εκκλησιαστικό χώρο κ.λπ. Από γκάλοπ που έχουν γίνει μετά το πέρας της Θείας λειτουργίας σε διάφορους ναούς, μόνο το 20% περίπου θυμάται πιο ευαγγέλιο διαβάστηκε. Αθάνατε Παρέτο!

2) Με «γιώτα» ή με «ήτα»;

Πρέπει άμεσα οι φιλόλογοι, οι γλωσσολόγοι π.χ. ο πολύαθλος Μπαμπινιώτης κ.λπ. να αλλάξουν τα γράμματα, τη γραμματική στις λέξεις καπιταλιστής και σοσιαλιστής, σε κάποιες περιπτώσεις. Η πρώτη λέξη που εκφράζει συγκεκριμένο πολιτικοκοινωνικό όρο, το «λι» πρέπει να γράφεται πάντα με «ήτα». Καπιταλιστής δηλαδή. Αυτοί πάντα λήστευαν τον κόσμο. Όλοι αυτοί που κατέχουν το «κεφάλαιο», το χρήμα δηλαδή, πάντα θέλουν να το αυγατίσουν και με νόμιμα αλλά κυρίως με παράνομα μέσα. Το κοινωνικό σύστημα που τους εκπροσωπεί φτιάχνει έτσι τους νόμους, δένει τα «χέρια» της δικαιοσύνης μ' αυτούς ή την ελέγχει σε μεγάλο βαθμό, θεσμοθετεί κοινωνικές ανισότητες κ.λπ. ώστε αυτοί να πλουτίζουν συνεχώς και ο υπόλοιπος

λαός να ζει φτωχικά ή κάποιοι πιο βολεμένοι και αυτάρκεις, στα πλαίσια του «κοινωνικού φαντασιακού», να ονειρεύονται να γίνουν και αυτοί κεφαλαιούχοι. Το μότο της ζωής τους είναι «άρπαξε να φας και κλέψε νάχεις». Ο Μαμωνάς (ειδωλολατρικός θεός του χρήματος) είναι ο θεός τους. Η λέξη σοσιαλιστής άλλοτε πρέπει να γράφεται το «λι» με «γιώτα» και άλλοτε με «ήτα». Είδαμε διαχρονικά πολλούς του πολιτικοκοινωνικού αυτού χώρου, να χαρακτηρίζονται αλλά και να είναι στην πράξη «σοσιαλητές». Ληστές με τα όλα τους. Στην χώρα μας διάφοροι που πλούτισαν μετέχοντας στα εξοπλιστικά συστήματα του Υπουργείου άμυνας, άλλοι που έπαιρναν χρήματα για το κόμμα και τα καρπόνωνταν οι ίδιοι κ.λπ. Πρόσφατα Ελληνίδα Ευρωβουλευτής του σοσιαλιστικού χώρου (αντιπρόεδρος μάλιστα του Κοινοβουλίου) μαζί με Ιταλούς ευρωβουλευτές του ιδίου πολιτικού χώρου (άλλοι μαφιόζοι αυτοί), να παίρνουν εκατομμύρια ευρώ για να βολέψουν τη χώρα του Κατάρ και να την βγάλουν καθαρή από παρανομίες που έκανε και χιλιάδες θανάτους εργατών στον κατασκευαστικό τομέα κ.λπ., πριν από τη διοργάνωση του Παγκοσμίου ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος εθνικών ομάδων σ' αυτή. Δεν γλύτωσαν τελικά την κατάρα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση τελικά σε μεγάλο βαθμό είναι «απάτη». Στις Βρυξέλλες δίπλα στους Ευρωβουλευτές σε αναλογία τρία προς ένα είναι οι λεγόμενοι «λομπίστες». Άνθρωποι που εξυπηρετούν τα συμφέροντα κρατών, οικονομικά ισχυρών εταιριών Αμερικα-

νικών ή Ευρωπαϊκών, ισχυρών βιομηχανικών ομίλων, φαρμακευτικών εταιριών (π.χ. Pfizer κ.λπ.) και δωροδοκούν «εν ψυχρώ» Ευρωβουλευτές για να περάσουν νόμους που να εξυπηρετούν τα συμφέροντα αυτών που εκπροσωπούν. Λαδώνουν για να περάσει κάτι εύκολα, όταν παρουσιάζονται «δυσκολίες» και ανταγωνισμοί. Χρήματα «μαύρα» και κάτω από το τραπέζι ή σε βαλίτσες. Σιγά μην τους φτάνουν τα τριάντα χιλιάδες ευρώ που παίρνει κάθε ευρωβουλευτής το μήνα (αυτά είναι ψίχουλα μπροστά στις «μεγάλες υπηρεσίες» που νομίζουν ότι προσφέρουν). Οι μεγάλες μπίζνες γίνονται με «υπόγειες διαδρομές» και τα λεφτά είναι πολλά και «χοντρά». Έτσι βελτιώνουν το μνηματικό τους και αφήνουν και κάτι για τα «γεράματά» τους. Αυτή είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση (παλιά E.O.K.) που μας έβαλε ο αείμνηστος «Εθνάρχης» χωρίς δημοψήφισμα (θα μου πείτε και άλλοι έκαναν σχετικά πρόσφατα δημοψήφισμα και το «αναποδογύρισαν»), ο οποίος έλεγε το αμίμητο: «Να γίνουμε Ευρωπαίοι, να γίνουμε άνθρωποι». Ποια Ευρώπη; Αυτή που διαχρονικά παραχάραξε τα πάντα; Πήρε τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και του άλλαξε τα φώτα. Πήρε το Ευαγγέλιο που γράφτηκε στα Ελληνικά, διεθνής γλώσσα την εποχή εκείνη, το διεστρεψε φτιάχνοντας αιρέσεις, θρησκευτικούς πολέμους και σήμερα κατέληξε στην αθεϊσμό. Έφτιαξε απάνθρωπα κοινωνικοπολιτικά συστήματα, δημιούργησε την άθλια αποικιοκρατία και δύο παγκοσμίους πολέμους. Με την ένταξή

μας στην Ε.Ε. όχι μόνο γίναμε σαν αυτούς, αλλά και πολλοί από εμάς έγιναν τρις χειρότεροι. Ούτε η Ευρώπη των λαών ή των μονοπωλείων λύνει το πρόβλημα. Φαύλος κύκλος. Αν μπορέσουμε κάποτε ν' απαλλαγούμε απ' αυτούς τόσο το καλύτερο. Δύσκολο μεν αλλά όχι ακατόρθωτο.

Ξαναγυρίζουμε στο «φαινόμενο» της Ελληνίδας Ευρωβουλευτού. Ένας δεξιός πολιτικός μόλις «έσκασε» το σκάνδαλο είπε το «απίθανο»: Αυτοί οι «σοσιαλιστές» είναι ερασιτέχνες, εμείς είμαστε επαγγελματίες, γνωρίζουμε τις δουλειές αυτές πολύ καλύτερα απ' αυτούς (ο πολιτικός τους χώρος δηλαδή). Με λίγα λόγια είπε ότι ξέρουν τα «μονοπάτια» να κλέβουν, να κάνουν κομπίνες, να δωροδοκούνται κ.λπ. και δεν πιάνονται εύκολα γιατί όλα αυτά τα κάνουν με επαγγελματική συνέπεια. Και αν πιαστούν έχουν το επιχείρημα (που δυστυχώς ο πιο πολύς κόσμος το αποδέχεται) ότι «αυτοί είμαστε» είναι κάτι το αυτονόητο για τα πιστεύω μας, μήπως περιμένατε κάτι καλύτερο; Ή στην καλύτερη περίπτωση «όλοι ίδιοι είμαστε». Ο σοσιαλισμός είναι σίγουρα πιο «ηθικό» κοινωνικοπολιτικό σύστημα από τον αστικό νεοφιλελευθερισμό. Θέλει όμως ηθικούς και πνευματικούς ανθρώπους να το υπηρετούν, αλλιώς εύκολα το «λι» μετατρέπεται σε «λη». Ο Νιοστογιέφσκι έλεγε: «Ο σοσιαλισμός ή θα είναι χριστιανικός ή δεν μπορεί να υπάρξει».

Μαρίνος Σπηλιόπουλος

Πέτρινο ταγάρι 44 Όκαδων και πέτρινο μισοτάγαρο 22 Όκαδων

τοῦ Πούλιου Γρέντζου

Στό κέντρον τοῦ Χωριοῦ Παλαιοσέλλι, ὅπου ἡ Ἐκκλησία τῆς Άγιας Παρασκευῆς καὶ τό Κοινοτικόν Κατάστημα, ύπάρχει σήμερον μιά μικρή πλατεία πίσω ἀπό τό Κοιν. Κατάστημα, ἡ ὁποία μέχρι τό 1966 ἦταν χωρισμένη σέ διάδρομο φαρδύ πέντε μέτρων καὶ μικρή ύπερυψωμένη πλατεία μέ τοῦ ψηφιακού σημείου την εποχή την.

Στόν χῶρον αὐτόν γινότανε κάθε Φθινόπωρο ἡ ἀγοραπωλησία δημητριακῶν καρπῶν ἀπό τούς ἀγωγιάτες τῶν Γρεβενῶν πού ἐρχότανε πάντοτε καὶ ὅλες οἱ οἰκογένειες ἀγόραζαν σιτηρά καὶ συμπλήρωναν τά δικά τους νά ἔχουν ἐφόδια μέχρι τήν νέα σοδειά.

Ἡ ἔκταση τῆς Κοινότητος ἀνήρχετο μέχρι τό 1926 σέ 10.500 στρέμματα μόνον καὶ δέν εἶχαν οἱ οἰκογένειες μεγάλες κτηματικές ἔκτασεις γιά καλλιέργεια.

Ἡ ἔκταση τῆς Κοινότητος στά πολύ παλαιά χρόνια ἦταν 92.000 στρέμματα. Τά ὅρια ἦταν: Ἀνατολικῶς ὁ ἀσπροπόταμος μεταξύ (σήμερον) Πάδων καὶ Άρμάτων, Βορείως μέ τήν ὄροσειρά καὶ τόν Σμόλικα, Δυτικῶς μέ τήν ὄροσειρά Κλέφτης-Σουσουνίτσα καὶ Νοτίως μέ τό ποτάμι Άδος. Συνέβησαν ὅμως τά ἔξης:

1) Πολύ παλαιά = ἥρθαν καὶ κατοίκησαν πρός Ανατολάς οἱ σημερινοί κάτοικοι τῶν Πάδων, χωρίς νά προκύψουν προστριβές ἀφοῦ, ἀφ' ἐνός μέν ύπηρχε χῶρος ἐπαρκῆς, ἀφ' ἑτέρου δέ οἱ νέοι τότε κάτοικοι ἦσαν καὶ ὁμόδοξοι καὶ ὁμόφωνοι. Κατέλαβαν ἔκτασιν 35.000 στρεμμάτων.

2) Τόν 16ον αἰῶνα Τούρκος τσιφλικᾶς κατέλαβε στήν Δυτική πλευρά ἔκτασιν 46.500 στρέμματα, τά ὅποια ἔκαμε τσιφλίκι.

Περιορίστηκε τό Χωριό σέ 10.500 στρέμματα καὶ κάθε οἰκογένεια περιορίστηκε σέ λίγα μικροτεμάχια γῆς, ἐν ἀντιθέσει μέ τόν πληθυσμόν πού ἀνερχόταν τόν 18ον αἰῶνα περίπου σέ 1800 ἄτομα.

Διά τόν λόγον αὐτόν δέν ἐπαρκοῦσαν τά εῖδη παραγωγῆς, ίδίως τά σιτηρά, ἀπό τήν μία σοδειά ώς τήν ἄλλη καὶ ἀναγκάζονταν νά προμηθεύωνται ἀπό τά Γρεβενά.

Ἐπειδή ὅμως προέκυπταν διαφορές στό ζύγισμα, εἴτε ἀπό λάθος εἴτε ἀπό κλοπή, ἐσκέφθηκαν τότε νά λαξεύσουν δύο πέτρες, σέ σχῆμα κολυμβήθρας μέ λεία τήν ἐπάνω ἐπιφάνειαν, ἡ μία νά χωράῃ ἓνα ταγάρι σιτηρά καὶ ἡ ἄλλη μισό ταγάρι. Δηλαδή 44 ὄκαδες ἡ μία πέτρα καὶ 22 ὄκαδες ἡ ἄλλη πέτρα. Στόν πάτο εἶχαν ἀπό μιά τετράγωνη τρύπα πού ἀνοιγόκλεινε μέ ἓνα σανίδι.

Κάθε ἀγοραστής ἔπαιρνε ὅσα ταγάρια ἢ μισοτάγαρα ἤθελε.

Γεμίζανε οἱ πωλητές κάθε πέτρα, τραβοῦσαν ἐπάνω μιά σανίδα γιά ἰσοπέδωμα, βάζανε τό τσουβάλι στήν τρύπα καὶ ἀδειάζανε τήν πέτρα. Τίς πέτρες αὐτές (ταγάρι καὶ μισοτάγαρο) τίς ἔκτισαν στόν διαχωριστικόν τοῖχον, οἱ ὁποῖες εύρισκοντο μέχρι τό 1961, πού ἔφθασε ὁ αὐτοκινητόδρομος στό Χωριό. Τί ἀπέγιναν κανείς δέν ἔδωσε σημασίαν. Ἐξαφανίσθηκαν.

Ἡταν δύο ἀποδεικτικά εἰδη δικαιοσύνης. Δέν μποροῦσε νά ἀδικήσῃ ὁ ἔνας τόν ἄλλον στό ζύγι. Ὄταν τό ἐπόμενον Φθινόπωρον μετά τήν κατασκευήν ἥρθαν οἱ πωλητές καὶ ὑπεχρεώθηκαν νά πωλοῦν τά σιτηρά μέ τά σταθερά καὶ δίκαια αὐτά πρακτικά μέτρα βάρους, ώρισμένοι ἀπ' αὐτούς, πονηροί βεβαίως, δέν δέχονταν τήν ἀγοραπωλησίαν, ἀλλά, ἐπειδή ἡ ἐπιστροφή ἀπαιτοῦσε τρεῖς ἡμέρες πορεία μέ ἀπούλητα τά φορτία τους στά ζῶα, ἀναγκάστηκαν νά ὑποκύψουν στίς ἀπαιτήσεις τοῦ Χωριοῦ.

Αὐτός ὁ τρόπος ἀγοραπωλησίας ἐξακολουθοῦσε στό Χωριό καὶ ἐπί τῶν ἡμερῶν μας, κατά τίς δεκαετίες 1950-1960 καὶ ἀφοῦ ἀφ' ἐνός ἄρχισε ἡ φθίνουσα κατάσταση στό Χωριό σέ πληθυσμό καὶ ἀφ' ἑτέρου δικτυώθηκαν τά Χωριά μέ αὐτοκινητοδρόμους, ἔπαυσε στό Χωριό μας ἡ πρόσθετη προμήθεια σιτηρῶν καὶ λοιπῶν εἰδῶν διατροφῆς.

Δέν ἔχω ὑπ' ὄψιν μου ἂν ὑπῆρχαν καὶ σέ ἄλλα Χωριά ὅμοιες ταγαρόπετρες καὶ μισοτάγαρες. Δυστυχῶς οἱ ἰθύνοντες παλαιά δέν ἔδιναν σημασία γιά ὁποιαδήποτε παλαιά διατηρητέα ἀντικείμενα. Ἔτσι χάθηκαν τά μοναδικά αὐτά μέτρα βάρους τῆς ἀπολύτου δικαιοσύνης.

Τό ἴδιο συνέβαινε καὶ συμβαίνει μέ πολλούς ἄθικτους τάφους πού βρέθηκαν χωρίς περίφραξη χώρου στήν περιοχήν Άγίου Δημητρίου καὶ Προφήτου Ἡλία (καὶ ὑπάρχουν ἀκόμη). Οἱ Τάφοι αὐτοί ἦσαν μέ πέτρινες πλάκες γύρω-γύρω καὶ ἐπάνω.

Σήμερα τό σύνολον τοῦ Κοινοτικοῦ χώρου Παλαιοσελλίου, ἀνέρχεται σέ 13.350 στρέμματα ηὑξημένος λίγο ἀπό τό ἔξῆς γεγονός: Κατά τήν διάρκειαν τῆς τσιφλικοκρατίας ἐδημιουργήθη σέ ἀπόσταση 6 χλμ. νέο Χωριό, τό Γκριζμπάνι, τό ὁποῖον μετωνομάσθηκε μετά τό 1913, σέ Ἐλεύθερον. Ἐπειδή ὁ τόπος ἥταν τσιφλίκι, οἱ κάτοικοι δέν εἶχαν περιουσιακά ἀκίνητα διότι ἡ περιοχή ὅλη ἀνῆκε εἰς τόν Μπέη Τουρκαλβανό τσιφλικᾶ (ὅλως παραδόξως) τό ἴδιοκτησιακόν καθεστώς ἀνῆκε σ' αὐτόν καὶ μετά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ 1913.

Οἱ κάτοικοι λοιπόν τοῦ Ἐλευθέρου, στερούμενοι παντελῶς οἰκοπεδικῆς καὶ γεωργικῆς γῆς, ἀναγκάσθηκαν τό 1913 νά συνεταιρισθοῦν σέ Συν/σμόν Ἀκτημόνων Καλλιεργητῶν καὶ ζητοῦσαν ἀπό τό Γραφεῖον Ἐπανεποικισμοῦ τῆς Δ/σεως Γεωργίας τῆς Νομαρχίας Ιωαννίνων, νά ἀπαλλοτριώσῃ τό τσιφλίκι καὶ νά τούς παραχωρήσῃ κλήρους. Κωλυσιέργησε ἡ διαδικασία μέχρι τό 1926, ὅπότε ἥρθε ἐπί τόπου ἡ Ἐπιτροπή Ἀπαλλοτριώσεων καὶ παρεχώρησε διά τῆς ὑπ' ἀριθ.

47/1926 ἀμετακλήτου καὶ ὄριστικῆς Ἀποφάσεώς της, 7.000 στρέμματα στούς 110 Συνεταίρους, 2.500 στρέμματα στήν Κοινότητα Παλαιοσελλίου, στίς θέσεις «Κούτσουρα καὶ Μεσορράχη» καὶ τό ύπόλοιπον τό παρεχώρησε στό Ἑλληνικόν Δημόσιον. Αὕτη ἡ τελευταία παραχώρηση ἦταν μιά μεγάλη κατάφορη ἀδικία γιά τούς κατοίκους τῆς Κοινότητος Ἐλευθέρου, διότι ἔμεινε τό Χωριό χωρίς Κοινοτική περιουσία. Δέν ύπῆρχε οὕτε καὶ ύπάρχει ἐπισήμως ἄλλος χῶρος. Οὕτε γιά καλλιέργεια, οὕτε γιά βοσκή τῶν ζώων, οὕτε καὶ γιά ξύλευση.

“Ολοι οἱ ἀγῶνες τῶν Κοινοτικῶν Συμβουλίων τοῦ Χωριοῦ, προσέκρουσαν «στό ἀμετάκλητον καὶ ὄριστικόν πνεῦμα» τῆς ύπ’ ἀριθ. 47/1926 Ἀποφάσεως τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς.

Τό 1915 ἡμέρα τοῦ Προφήτου Ἡλία, ἤρθε ἀπό τήν Ἀλβανία ὁ Μπέης στήν Ἐκκλησία, ἀνήγγειλε ὅτι πωλεῖ τό τσιφλίκι του ἀντί 2.500 χρυσές Ὑθωμανικές λίρες καὶ ἐπρότεινε στούς Χωριανούς νά τό ἀγοράσουν γιά λογαριασμό τῆς Κοινότητος. Προτιμῶ, τούς εἶπε, ἐσᾶς διότι κάποτε ὅλο τό μέρος ἦταν δικό σας. Νεοσύστατο τό Χωριό καὶ τό Κοινοτικόν Συμβούλιον, δέν ύπῆρχαν τά χρήματα καὶ δέν ἔκλεισε ἡ πρόταση τοῦ Μπέη. Τρεῖς ὅμως χωριανοί εὐκατάστατοι ἐπρότειναν νά καταβάλουν τό ποσόν τῶν 2.500 λιρῶν γιά λογαριασμόν τῆς Κοινότητος, ἀλλά μέ τήν προϋπόθεσιν ὅτι στά συμβόλαια ἀγορᾶς θά ύπάρξῃ ὅρος πού νά παρέχῃ τό δικαίωμα στούς τρεῖς χρηματοδότες, νά ἐκμεταλλεύωνται τό κτῆμα μέχρι ἀποπληρωμῆς καὶ κατόπιν νά περιέλθῃ αὐτοδικαίως εἰς τήν Κοινότητα ἀνευ ἑτέρας ἀπαιτήσεως τῶν χρηματοδοτῶν.

Ως ἦταν φυσικόν ὅλοι οἱ κάτοικοι ἔχειροκρότησαν τήν προσφοράν τῶν τριῶν συγχωριανῶν. Ἐπάνω στόν ἐνθουσιασμόν πετάχτηκαν δύο πασίγνωστοι ψευτοκαπιτάνιοι φασαρίας καὶ εἶπαν «Οχι δέν γίνεται αὐτό, ἔναν τσιφλικᾶ εἴχαμε στό κεφάλι μας ἐπί αἰῶνες πού τόν διώξαμε, ἄλλους τρεῖς θά βάλωμε στό κεφάλι μας!».

Ἐφυγε ὁ Μπέης καὶ ἐλύθη τό θέμα τό 1926 εἰς βάρος τῶν κατοίκων τῆς Κοινότητος Ἐλευθέρου, ἀλλά καὶ μέ ζημίαν τῆς Κοινότητος Παλαιοσελλίου, διότι θά ἐπανακτοῦσε παλαιά περιουσία 47,500 στρεμ. καὶ θά εἶχε γίνει ἐνωποίηση τῶν κατοίκων τῶν δύο σήμερον Κοινοτήτων καὶ, ἃς πιστέψωμε ὅτι: «Ἐν τῇ Ἐνώσει ἡ Ἰσχύς».

Πούλιος Γρέντζιος

Αστροφυσικοί Θεολογούντες

του Ηλία Ανδρέου

Ο Κύριος Ήμών Ιησούς Χριστός στην επί του Ὄρους Ομιλία και στους εννέα στίχους των Μακαρισμών συμπεριέλαβε όσα ο Αριστοτέλης περιλαμβάνει στα Ηθικά Νικομάχεια των πέντε τόμων.

Ο πρώτος Μακαρισμός σε μετάφραση του ποιητή Ντίνου Χριστιανόπουλου λέγει τα ακόλουθα «Μακάριοι αυτοί που έχουν ταπεινή γνώμη για τον εαυτό τους γιατί αυτονών είναι η βασιλεία των ουρανών».

Δεν είναι τυχαίο που ο Κύριος πρέταξε ως πρώτη και κυρίαρχη αρετή ενός εκάστου ανθρώπου την ταπεινότητα, αν αναλογισθούμε πως στον αντίοδα αυτής είναι η έννοια της έπαρσης, γενεσιούργο αιτία των πολλών δεινών του ανθρωπίνου γένους. Συναφής προς την έπαρση είναι και η αρχαιοπρεπής έννοια της οίνσης με παράγωγο τον οινοματία που στην γλώσσα του λαού είναι ο φαντασμένος.

Ενώ η ταπείνωση οδηγεί στην κατάκτηση της υπαρξιακής ελευθερίας η έπαρση-οίνση οδηγεί στο δεσμωτήριο της υπαρξιακής ανελευθερίας. Σκεφθήκατε ποτέ γιατί στεκόμαστε έντρομοι στην ιδέα της φθοράς και του θανάτου; Αυτό είναι απόρροια της υπεροψίας μας, μοναδικής στο κόσμο των έμβιων όντων. Κατ' ιδίαν ο οινοματίας, άλλως ο φαντασμένος, είναι ο πλέον δυστυχής άνθρωπος αλλά αν συμβαίνει να είναι δημόσιο πρόσωπο, γίνεται πρόξενος δυσλειτουρ-

γιών του δημόσιου βίου με ακραία περίπτωση αυτή των δικτατόρων.

Αυτό μπορεί να συμβεί και σε πολύ μικρές κοινωνίες αν συμβεί ο αιρετός εκπρόσωπος να διακατέχεται από αδιαπραγμάτευτες απόψεις και αντιλήψεις.

Η βιβλιοφιλία μου τα τελευταία χρόνια με οδήγησε ανεπαίσθιτα στο χώρο της φυσικής και αστρονομίας. Ένοιωσα πως αν αγνοείς το τι συμβαίνει στον κόσμο που σε περιβάλλει κινείσαι σε κενό αγνωσίας ή τέλος πάντων σε μια γνώση ημιπελήν.

Την τελευταία δεκαετία επιστήμονες υψηλού επιπέδου της φυσικής και της αστρονομίας κατέγραψαν το απόθεμα της επιστημονικής τους εμπειρίας σε βιβλία κατανοτά από τον μέσο αναγνώστη εκείνον ο οποίος δεν έχει σχέση με τις ανωτέρω επιστήμες. Ένα τέτοιο βιβλίο είναι το «Αστροφυσική για βιαστικούς» του Γκράς Ταϊσον BEST SELLER για την εφημερίδα Τάϊμς της Νέας Υόρκης.

Το δωδέκατο και τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου σμίγει την αστροφυσική με την φιλοσοφία φέρει δε τον τίτλο «Σκέψεις γύρω από την συμπαντική οπική».

Ο Ταϊσον θέτει το ερώτημα. Εμείς ως ενήλικες τολμάμε άραγε να παραδεχθούμε ότι η συλλογική μας οπική τόσο για τον πλανήτη όσο και για το σύμπαν είναι ανώριμη και θέτει νέο ερώτημα. Τολμάμε να παραδεχθούμε ότι οι σκέ-

ψεις και οι συμπεριφορές μας πηγάζουν από την πεποίθηση πως είμαστε το κέντρο του κόσμου. Συμπεραίνει με ένα μάλλον όχι. Συμπληρώνει πως πίσω από όλες τις φυλετικές, εθνικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές συγκρούσεις βλέπουμε το ανθρώπινο ΕΓΩ να πατά κουμπιά και να γυρνά μοχλούς ολέθρου.

Φανταστείτε ομολογεί ο Ταΐσον έναν κόσμο όπου όλοι μας και κυρίως οι άνθρωποι με δύναμη και επιρροή έχουν υιοθετήσει μια πλατιά οπική της θέσης μας στο σύμπαν. Σε μια τέτοια οπική τα προβλήματα μας θα συρρικνώνονταν ή δεν θα ανέκυπταν, ενώ θα περιφρονούσαμε τη συμπεριφορά των προηγούμενων γενεών που έσφαζαν αλλήλους.

Τον Φεβρουάριο του 2000 το Πλανητάριο Χείντεν στη Νέα Υόρκη παρουσίασε ένα πρόγραμμα με τίτλο «Διαβατήριο για το Σύμπαν». Οι επισκέπτες οδηγούνταν σε ένα εικονικό ταξίδι στις εσχατιές του σύμπαντος.

Το κοινό έβλεπε τη Γη, έπειτα το ηλιακό μας σύστημα και έπειτα έβλεπε τα εκατό δισεκατομμύρια άστρα του Μίλκι Γουεϊ (ο δικός μας γαλαξίας) να μικραίνουν και αυτά και να γίνονται σχεδόν αόρατες κουκίδες στο θόλο του πλανηταρίου.

Δεν είχε περάσει ένας μήνας από την πρεμιέρα και ο Ταΐσον έλαβε μια επιστολή από έναν καθηγητή ψυχολογίας σε ονομαστό πανεπιστήμιο της Ανατολικής Ακτής.

Το Διαβατήριο για το Σύμπαν έγραφε ο καθηγητής μου προξένησε τα πιο δραματικά συναισθήματα ασημαντόπτιας που είχα συναντήσει ποτέ μου. Εδώ

ο Ταΐσον συμπεραίνει πως το Εγώ του καθηγητή παρά ήταν μεγάλο φουσκωμένο με αυθαίρετες πολιτισμικές αποφάνσεις ότι ο άνθρωπος είναι ό,τι σημαντικότερο υφίσταται στο σύμπαν.

Από τα ένδεκα αξιώματα του Ταΐσον για τη Συμπαντική Οπική θα παραθέσω δύο.

- Η συμπαντική οπική μας δείχνει ότι η Γη είναι ένας τόσος μα τόσος δα κόκκος. Άλλα ένας κόκκος πολύτιμος και προς το παρόν το μοναδικό μας σπίτι.

- Η Συμπαντική Οπική μας διδάσκει να είμαστε ταπεινοί.

Ποιοποιήστε Αδεία διερωτώματα.

Άραγε ο Ιησούς στην Δεύτερη επί της Γης Παρουσία Του θα βρει zωντανούς ή θα εγερθούμε εκ νεκρών γιατί θα έχουμε αυτοκαταστραφεί;

Αγαπητοί Φίλοι Αναγνώστες. Αν άθελά μου σας δημιούργησα αισθήματα ασημαντόπτιας θα σας επαναφέρω στην πρότερη ψυχική σας κατάσταση με την αφιέρωση ενός ωραιότατου τραγουδιού του αγαπημένου τραγουδιστή της εφηβείας μας Κώστα Χατζή σε στίχους της Σώτια Τσώτου και επιγράφεται «Απ' το αεροπλάνο-1973». Λοιπόν χαρείτε το. Πολύ με πίκρανες zωή-μακριά θα φύγω ένα πρωί-θ' ανέβω σ' ένα αεροπλάνο να δω τον κόσμο από κει πάνω-Όταν κοιτάς από ψηλά-μοιάζει η γη με zωγραφιά-και συ την πήρες σοβαρά-Μοιάζουν τα σπίτια με σπιρτόκουτα-μοιάζουν μυρμήγκια οι ανθρώποι-το μεγαλύτερο ανάκτορο μοιάζει μ' ένα μικρούλι τόπι-Κι όλοι αυτοί που σε πικράνανε από ψηλά αν τους κοιτάξεις θα σου φανούν τόσο ασήμαντοι που στη στιγμή θα τους ξεχάσεις.

Οι Ηπειρώτισσες μανάδες και γιαγιάδες

Σε κάθε γωνιά της χώρας μας οι γυναίκες επωμίζονται ρόλους, βάρον και ευθύνες ίσως μεγαλύτερες από το μπόι τους και τις αντοχές του φύλου τους.

Μακρόχρονη παράδοση και πατριαρχική νοοτροπία καλλιέργησαν το κλίμα, τα ήθη και τα έθιμα και δημιούργησαν ένα καθεστώς ανδροκρατικό.

Τα ίσα δικαιώματα και ο απαιτούμενος σεβασμός στο πρόσωπο της γυναίκας δεν αποτελούσαν αντικείμενο συζήτησης και γενικής παραδοχής.

Εδραιωμένη η πίστη ότι η γυναίκα οφείλει να υποτάσσεται στον άνδρα και να ανταποκρίνεται στα καθήκοντά της ως σύζυγος και μητέρα και παράλληλα να συμμετέχει ενεργά σε όλους τους εργασιακούς χώρους. Μέσα και έξω από το σπίτι παρούσα και αγωνιζούμενη.

Με τη σαρμανίτσα φορτωμένη κουβαλούσε στο χωράφι και το μωρό που το θήλαζε σε κάποιον πρόχειρο ίσκιο και τη λαχτάρα μήπως κάποιο ερπετό προκαλέσει άμεσο κίνδυνο για τη ζωή του. Θερίζοντας και σκαλίζοντας μεσ' το λιοπύρι και τα μάτια στραμμένα πάντα κατά τη σαρμανίτσα που το μωρό φυλακισμένο πότε κοιμόταν και πότε με το κλάμα του ςητούσε βοήθεια.

Σκληρές οι συνθήκες στα χωράφια αλλά και στο σπίτι. Το νοικοκυριό και οι ιδιοτροπίες των γερόντων με τις δικές τους απαιτήσεις και την έλλειψη στοιχειώδους κατανόησης πολλαπλασίαζαν τις δυσκολίες.

Οι φροντίδες για το μεγάλωμα των παιδιών δυσβάστακτες και βασανιστικές σε συνδυασμό με τη φτώχεια και τα ανεπαρκή μέσα. Ελευθερία κινήσεων περιορισμένη. Νυχτόνμερα στο καθίκον. Ύπνος και ξεκούραση με το σταγονόμετρο. Για ψυχαγω-

γία ούτε λόγος.

Τα δικαιώματα στη διακριτική ευχέρεια των συζύγων και των πεθερικών που ασκούσαν εποπτεία και έλεγχο σε κάθε κίνηση. Έτσι κυλούσε η ζωή της παντρεμένης γυναίκας παλαιότερα χωρίς να σημαίνει ότι και τώρα τα κατάλοιπα είναι ασήμαντα. Βαρύ το φορτίο της Ηπειρώτισσας μάνας. Ακόμη και κατά το δρομολόγιο προς το χωράφι και κατά τα λίγα διαλείμματα έγνεθε και έπλεκε μάλλινα για τις ανάγκες της οικογένειας. Η ρόκα και το αδράκτι και οι βελόνες για το πλέξιμο ήταν πάντα στο ζωνάρι. Επιστρέφοντας κατάκοπη από τη δουλειά κουβαλούσε ζαλωμένη και τα κλαριά για τα μανάρια.

Τι να πεις για το κουράγιο της!

Σήμερα οι Ηπειρώτισσες μανάδες και γιαγιάδες εξακολουθούν να αποτελούν τα στεριοθέμελα και τα ανθεκτικά αγκωνάρια των αγροτικών σπιτιών, όσα ακόμη υπάρχουν και συνεχίζουν να κρατούν τα σπίτια ανοιχτά και τις αγκαλιές να ζεσταίνουν τα εγγόνια που τα εμπιστεύονται οι ξενιτεμένοι γονείς. Ηρωικές μορφές και αγωνίστριες που η προσφορά τους είναι ανεκτίμητη.

Τέλος, αν για όλες τις ελληνίδες μάνες και γιαγιάδες οφείλουμε τον προσήκοντα σεβασμό, για τις Ηπειρώτισσες οφείλουμε να λάβουμε υπόψη ότι ως σύζυγοι ξενιτεμένων αναλάμβαναν και το ρόλο του άνδρα σε όλα και σαν γιαγιάδες τις ευθύνες για το μεγάλωμα των εγγονιών κάτω από δυσμενείς συνθήκες.

Τους ανήκει κάθε τιμή, σεβασμός και έπαινος.

Χρίστος Απ. Ζάνης

Πεύκη, Μάρτης 2023

Ως Αρχαία Κατάρα

του Ηλία Ανδρέου

«Έχει μπάρμπα στην Κορώνη». Ελάχιστοι από εμάς γνωρίζουμε πως γεννήθηκε η έκφραση αυτή και γιατί ταυτίστηκε με την γνωστή σε όλους μας έννοια του ρουσφετιού. Ένας θείος από τη Μεσσηνία ταυτίστηκε με την πολιτική διαμεσολάβησης δια της οποίας οιοσδήποτε πολίτης δύναται να προσπορίσει ίδιον όφελος. Η προέλευση της έκφρασης μέχρι σήμερα διχάζει λόγω της μη ιστορικής τεκμηρίωσης ή επαλήθευσης.

Υπάρχουν αρκετές εκδοχές από τις οποίες πλεονάζουν εκείνες οι οποίες την τοποθετούν στο 19ο αιώνα και αφορούν έναν ισχυρό πολιτικό πρόσωπο από την Κορώνη. Λοιπόν ο μπάρμπας από την Κορώνη ήταν ένας πρώην δήμαρχος ονόματι Γεώργιος Μπάστας. Όταν την δεκαετία του 1840 εξελέγη πληρεξούσιος (βουλευτής) στην Εθνοσυνέλευση της Αθήνας έπρεπε να παραιτηθεί από τα δημαρχιακά του αξιώματα στην Μεσσηνία. Πλην όμως επιθυμούσε να επιλέξει ο ίδιος τον διάδοχό του ο οποίος δεν ήταν άλλος από τον ανιψιό του Κώστα Δαρειώτη.

Προκειμένου να στηρίξει τον ανιψιό έστειλε στο λιμάνι της Κορώνης για να φοβίσει τους κατοίκους. Ακόμη λέγεται ότι νόθευσε τους εκλογικούς καταλόγους για να κερδίσει ψήφους.

Τα τεχνάσματα δούλεψαν και ο ανιψιός εξελέγη δήμαρχος που μπορούσε να περιφανεύεται ότι είχε μπάρμπα

στην Κορώνη. Η πολιτική διαμεσολάβησης καθώς και το ρουσφέτι το οποίο εν ολίγοις τοποθετείται στις απαρχές ίδρυσης και διοικητικής οργάνωσης του Ελληνικού Κράτους επιβιώνει ως αρχαία κατάρα μέχρι τις ημέρες μας.

Στα υψηλά κλιμάκια της κυβερνητικής ιεραρχίας συναντούμε την εκμοντερνισμένη έννοια της «Διαπλοκής». Η διαπλοκή των μεγάλων συμφερόντων λαμβάνει χώρα στην πολυδαίδαλη ανάμιξη προσώπων της πολιτικής της δικαιοσύνης και του τύπου.

Δυστυχώς δεν υφίσταται στον πλανήτη Αστική Δημοκρατία που να μην έχει πληγεί από την νόσο της διαπλοκής. Αυτό συμβαίνει ακόμη και στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής παρά το γεγονός ότι οι Πατέρες του Έθνους συντάκτες του Συντάγματος εθέσπισαν ουκ ολίγες ασφαλιστικές νομοθετικές δικλείδες. Όσον αφορά τις συγκεκαλυμμένες δικτατορίες εκεί οργιάζουν οι αποκαλούμενοι ολιγάρχες υπάκουοι και πειθήνιοι στον αδιαμφισβήτητο έναν Ηγέτη π.χ. Πούτιν, Σ. Ζιπίνγκ.

Κατεβαίνοντας την κλίμακα της διοικητικής οργάνωσης και ερχόμενοι στην Τοπική Αυτοδιοίκηση Περιφέρειας και Δήμου συναντάμε το ταπεινό μα εξίσου δηλωτηριώδες της δημόσιας ζωής, το ρουσφέτι.

Η κατ' έτος έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναφορικά με την κακοδιοί-

κησον και την διαφθορά στην πρώτη θέση τοποθετεί την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Το ρουσφέτι κάθε άλλο αθώο και ακίνδυνο είναι για τις τοπικές κοινωνίες.

Συνήθως πλήρει τους πλέον οικονομικά αδύναμους και ευάλωτους συμπολίτες μας και εδώ είναι «η αισχύνη».

Εν όψει των αυτοδιοικητικών εκλογών του Οκτωβρίου σε πολλά αυτιά συνδημοτών μας θα ηχίσει ο ψίθυρος: να με ψηφίσεις γιατί σου τσιμεντάρισα τον δρόμο για το σπίτι σου, γιατί σου έφερα νερό στο οικόπεδο με τα δέν-

δρα, θυμήσου το 5/μνο, το 8/μνο γιατί το ένα, γιατί το άλλο.

Αγαπητοί Συμπολίτες: Αρκετά επί πεντακόσια χρόνια οι προπάτορές μας εβίωσαν τον ραγιαδισμό του δυνάστη.

Είμαστε πλέον μια χώρα με θεσμούς, νόμους και αρκετά εκσυγχρονισμένη με κάποιες δικαιολογημένες παθογένειες. Ήλθε καιρός να αποτινάξουμε και τα ελάχιστα ψήγματα εθελοδουλείας. Επιβραβεύουμε με την ψήφο μας τους άξιους, αγνοούμε τους ευκαιριακούς και τυχάρπαστους.

ΓΝΗΣΙΟΙ ΠΑΛΑΙΟΣΕΛΛΙΤΑΙ

Παράλειψις κειμένου δημοσιευθέντος είς τό Περιοδικόν «ΚΟΝΙΤΣΑ» φύλλον 226 τοῦ Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2023, σελίδα 67-68, Παλαιοσελλῖται, οί όποιοι διεκρίθησαν είς διαφόρους Υπηρεσιακούς και Έπαγγελματικούς τομεῖς είς τόν Δῆμον Κονίτσης.

- .....43) Ζιάκκας Θωμᾶς τοῦ Άθανασίου, Υπάλληλος Έφορίας.
- 44) Μούχος Γεώργιος τοῦ Νικολάου, Κασιτερωτής.
- 45) Καραφέρης Άναστασιος τοῦ Στεργίου, Μάγειρος.
- 46) Καραφέρη Λευκοθέα τοῦ Άναστασίου, Βοηθ. Προσωπικόν είς τήν Γεωργικήν Σχολήν.
- 47) Ραμμόπουλος Θωμᾶς τοῦ Στεφάνου, Υπάλληλος Ραφείου.
- 48) Γρέντζιος Πρόδρομος τοῦ Θωμᾶ, Υπάλληλος Ραφείου.
- 49) Δάγκος Θωμᾶς τοῦ Άθανασίου, Υπάλληλος Έμπορικοῦ Κατ/τος.
- 50) Τζίμας Χρῆστος τοῦ Στεφάνου, Ιδιοκτήτης και Όδηγός Λεωφορείου ἐπί τῆς Γραμμῆς Κονίτσης-Έλευθέρου-Παλαιοσελλίου-Πάδων-Άρμάτων και Διστράτου, ΚΤΕΛ Κονίτσης.
- 51) Παρλάντζος Παναγιώτης τοῦ Νικολάου, Υπάλληλος ΚΤΕΛ.
- 52) Κουφάλας Γεώργιος τοῦ Παναγιώτου, Έπιπλοποιός Όρφ. Κονίτσης.
- 53) Σταύρου Πολυξένη τοῦ Θωμᾶ, Υπάλληλος Δημοσίου Ταμείου Κονίτσης.
- 54) Πίσπας Θωμᾶς τοῦ Γεωργίου, Υπάλληλος τοῦ Δασαρχείου Κονίτσης.

- 55) Μιχώτας Ἐλευθέριος τοῦ Γεωργίου, Ὑπάλληλος Ταχυδρομείου Κονίτσης,
Ἄγροτικός Διανομεύς ἐπί τῆς γραμμῆς Κονίτσης-Ἐλευθέρου-Παλαιοσελ-
λίου-Πάδων-Άρμάτων καὶ Διστράτου, Ἐφιππος, πεζοπόρος.
- 56) Κουρτίνος Δημήτριος, καταμετρητής Δ.Ε.Η.
- 57) Μιχώτας Χρήστος, Ἐκτέλεση δρομολογίων αγώνων γραμμῶν.
- 58) Μίσιος Ἰωάννης, Ὑπάλληλος ΕΛΤΑ.
- 59) Καραφέρης Θωμᾶς Ὑπάλληλος, Δημόσιας Βιβλιοθήκης.
- 60) Καπάϊου Δημητρούλα, Ἀγωγιάτισσα.
- 61) Βασιλίκας Κων/νος, Ἀγωγιάτης.
- 62) Γιανούσης Μιχάλης, Ἀγωγιάτης-Καφενεῖο.
- 63) Γιαννούσης Σπύρος, Ἀγωγιάτης-Μπακάλης.
- 64) Ζδράβος Παναγιώτης, Ὑπάλληλος Ἐθνικῆς Τραπέζης.

Η αγωγιάτισσα: Δημητρούλα Καπάιου - Ἐφιππος: Ιωάννης Καπάιος

Γυμνάσιο Κόνιτσας Erasmus+

Το Γυμνάσιο Κόνιτσας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Erasmus+ KA-229 (Περιβαλλοντικής κατεύθυνσης) με πέλο “Natur und Umweltschutz projecte der Ludwig-zu-Sayn-Wittgenstein-Schule, Naturparkschule in Bad Berleburg und der Vikos-Aoos-Geopark-Schule in Konitsa”, πραγματοποίησε τετραήμερη εκπαιδευτική επίσκεψη στο Bad Berleburg (Γερμανία), σε συνέχεια

της αντίστοιχης επίσκεψης των μαθητών από τη Γερμανία στη Κόνιτσα το Σεπτέμβριο του 2022. Η επαφή των δύο σχολείων προέκυψε από την ίδη υπάρχουσα διεθνή συνεργασία του Φορέα λειτουργίας του Παγκόσμιου Γεωπάρκου UNESCO Βίκου – Αώου, που είναι ο αναπτυξιακός οργανισμός της περιφέρειας Ηπείρου (ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΕ) με τον αντίστοιχο Φορέα του Φυσικού Πάρκου Sauerland-Rothaargebirge στη Γερμανία. Οι δώδεκα μαθητές και οι τρεις εκπαιδευτικοί του Γυμνασίου Κόνιτσας είχαν την ευκαιρία, έξω από τα στενά πλαίσια, να γνωρίσουν τον πολιτισμό και τους ανθρώπους σε μια άλλη χώρα. Επίσης, δόθηκε η ευκαιρία στους μαθητές και εκπαιδευτικούς να γνωρίσουν το σχολείο και τα μαθήματα στη χώρα ανταλλαγής και να εναισθητοποιηθούν για θέματα του φυσικού περιβάλλοντος και της διατήρησής του, συσχετίζοντας τις ιδιαίτερες αξίες των δύο φυσικών περιοχών: του Φυσικού Πάρκου Sauerland-Rothaargebirge και του Γεωπάρκου Βίκου-Αώου.

Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Γιορτάζουμε την 202η επέτειο της Ελληνικής μας επανάστασης της 25ης Μαρτίου 1821 με εθνική υπερηφάνεια.

Υπάρχουν πολλοί ποιητές και υμνωδοί. Θ' αναφερθώ κατ' επιλογή σε δυο υμνωδούς του 1821 α) Στο Ρήγα Φεραίο και β) Στο Βασίλη (Δημοτικό Τραγούδι Αον). Ρήγας Φεραίος: Εθνομάρτυρας και Πρόδρομος της Ελληνικής Επανάστασης.

Γεννήθηκε στο Βελεστίνο της Θεσσαλίας το 1757 και γι' αυτό λέγεται και Βελιστινλής. Μετά τα πρώτα γράμματα στο χωριό του, πήγε στη Ζαγορά Πηλίου και συνέχισε στα εκεί Σχολεία. Έγραψε ποιήματα και επαναστατικά συνθήματα για να εξυψώσει το φρόνιμα του λαού του. Πήγαινε παντού, έγινε γνωστός κυρίως από το Θούριό του. Εξέδωσε στη Βιέννη την περίφημη «Χάρτα» με Χάρτη της Μεγάλης ΕΛΛΑΔΟΣ, με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη. Όλα όμως αυτά εκίνησαν το μίσος των Αυστριακών οι οποίοι τον συνέλαβαν και έπειτα τον παρέδωσαν στους Τούρκους που τον εκτέλεσαν το 1798.

Πεθαίνοντας είπε το γνωστό: «Αρκετό σπόρο έσπειρα. Το Έθνος μου ας θερίσει το γλυκό του καρπό» λόγια προφητικά.

Εκείνο όμως που τον είχε κάνει πολύ γνωστό ήταν ο Θούριός του.

«Ως πότε παλικάρια θα zoύμε στα στενά μονάχοι σαν λιοντάρια στις ράχες στα bouνά.

Σπλιές να κατοικούμε να βλέπουμε κλαδιά,

να φεύγουμε τον κόσμο για την πικρή σκλαβιά.

Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή».

Αυτός ήταν ο ξακουστός μας ήρωας Ρήγας Φεραίος.

Η ελεύθερη πατρίδα μας, τιμώντας τη μνήμη του πρωτομάρτυρα του Έθνους, του έστησε μαρμάρινο και επιβλητικό άγαλμα, μπροστά στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών.

Βον. Στη συνέχεια θ' αναφερθώ στο Δημοτικό μας τραγούδι του Βασίλη. Επαναστατικός τύπος κι αυτός. Η μάνα του του λέγει: «Βασίλη κάτσε φρόνιμα να γίνεις νοικοκύρης...». Κι αυτός απαντούσε:

Μάνα μου, εγώ δεν γίνομαι κοπέλη των Τουρκών και υπηρέτης τους. Θα γίνω κλέφτης στα bouνά. Θα zήσω λεύτερος σαν τα πουλιά πάνω στα bouνά.

«Φερτ' του πατέρα το σπαθί που κρέμεται εκεί πάνω στη μέση μου να το φορώ, μαζί του να πεθάνω». Κι έγινε κλέφτης των bouνών ελεύθερος...

Η επανάσταση του 1821, αποτελεί το σημαντικότερο κομβικό γεγονός στη σύγχρονη Νεοελληνική Ιστορία μας, καθώς οδήγησε στην συγκρότηση του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους και συνετέλεσε καθοριστικά στην εθνική μας ταυτότητα.

Αφετηρία της Επανάστασης θεωρείται ο μήνας Φεβρουάριος του 1821, όταν ο Αλέξανδρος Υψηλάντης, στις 22 Φεβρουαρίου 1821 μπαίνει στο Ιάσιο

της Μολδοβλαχίας (Ρουμανία) και κρύσσει την επανάσταση, ενώ ένα μήνα μετά η Επανάσταση εκδηλώνεται στην Πελοπόννησο και στη Στερεά Ελλάδα (Ρούμελη).

Την μέρα αυτή 25η Μαρτίου ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ύψωσε στην Αγία Λαύρα το λάθαρο της Μονής κι ὄρκισε τους επαναστάτες, οι οποίοι στη συνέχεια επιτέθηκαν εναντίον των Τούρκων, στα Καλάβρυτα.

Αυτές είναι μέρες μνήμης και Δόξας και ποτέ δεν πρέπει να ξεχνιούνται. Είναι η ένδοξη εθνική μας ιστορία.

Δυστυχώς όμως οι ξένες Μεγάλες Δυνάμεις ενήργησαν διαφορετικά. Έτσι συμβαίνει πάντοτε. Όμως η άτεγκτη ιστορία, όλα αυτά τα αποτυπώνει ρητά και θαρρετά. Άς μη ξεχνάμε ότι πάντοτε ενεργούν και πράπτουν κατά τα δικά τους συμφέροντα.

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 γεμάτη από ήρωες και θυσίες και η ονοματολογία αυτών των ηρώων ξεπερνάει τις στήλες αυτού του άρθρου (Κολοκοτρώνης-Ζαΐμης, Λιόντος, Δημ. Υψηλάντης, Κανάρης, Μιαούλης, Υδραίοι, Σουλιώτες, Παπαφλέσσας κ.λπ.-κ.λπ.). Γνωστοί σ' όλους μας με τον ΕΘΝΙΚΟ ΜΑΣ ΤΙΤΛΟ: «ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ 1821»! «ΓΕΝΝΑΙΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΜΑΣ!»

Εμείς πάντοτε τραγουδούσαμε και τραγουδούμε τ' αξέχαστα ηρωϊκά τραγούδια του 1821 σαν αυτό:

«...Όλη η δόξα, όλη η χάρη
άγια μέρα ξημερώνει
και στη μνήμη της το Έθνος
χαιρετά γονατιστό...».
Συνεπώς η Ελληνική Επανάσταση

του 1821 δεν ήταν ένα απλό γεγονός. Ήταν ιστορικός Σταθμός και χρόνος δημιουργίας του Έθνους μας. Μαζί με την θρησκεία μας και τους πεφωτισμένους λόγιους και ιστορικούς, αδελφωμένοι νικήσαμε τον αδίστακτο τύραννο τον Τούρκο και σιγά-σιγά δημιουργήσαμε το σημερινό ελεύθερο Κράτος μας.

Σήμερα που πάλι μπροστά μας έχουμε γείτονες εχθρούς, που επιδιώκουν κατάργηση της Ελευθερίας μας και της Εθνικής μας κυριότητος, απαντούμε σταθερά:

«Δεν σας φοβούμαστε!». Η ιστορία του 1821 αυτό μας διδάσκει, και λαοί που ξεχνούν την ιστορία τους χάνονται εμείς ΟΧΙ. ΠΟΤΕ ΜΑ ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΞΕΧΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΑΣ και κατά το αρχαίο μας ρητό: «Ολβιος όστις της ιστορίας έσκε μάθησιν...»! Σκιαγραφήσαμε κατά το δυνατόν την ιστορία της επετείου της Επανάστασης της 25ης Μαρτίου 1821.

Είμαστε γνήσιοι απόγονοι των ηρώων αγωνιστών του 1821.

Μ' αυτό το πνεύμα ας γιορτάζουμε πάντοτε κι ας φωνάξουμε: «ΖΗΤΩ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ 25ης Μαρτίου 1821». Έτσι μας αρμόζει σαν γνήσιοι απόγονοι των ηρωϊκών επαναστατών του 1821.

Σωκράτης Μιχ. Οικονόμου
τέως Σχολικός Σύμβουλος
Ειδικής Αγωγής

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

• ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ “Η Μέθεξις του Χορό-χρόνου”

Πραγματοποιήθηκαν την Παρασκευή, 21 Απριλίου, τα εγκαίνια της έκθεσης «Η Μέθεξις του Χοροχρόνου», του συντοπίτη μας Παναγιώτη Τσιγκούλη στην αίθουσα της Δ. Βιβλιοθήκης.

Η έκθεση αποτυπώνει και πραγματεύεται την ελκτική δύναμη που ασκεί η μουσική και ο χορός στον άνθρωπο. Τη μέθεξη στην οποία συμμετέχει ο χορευτής, έχοντας πολύτιμη συντροφιά τους μουσικούς της ζυγιάς ή της κομπανίας, με κύρια αναφορά στα παραδοσιακά δρώμενα τη περιοχής της Κόνιτσας και είναι αφιερωμένη στη μνήμη τριών κλαριτζήδων της πάνω Κόνιτσας, του Νικόλα Αλεξίου, του Βαγγέλη Μπέτζιου και του Μιχάλη Πανουσάκου.

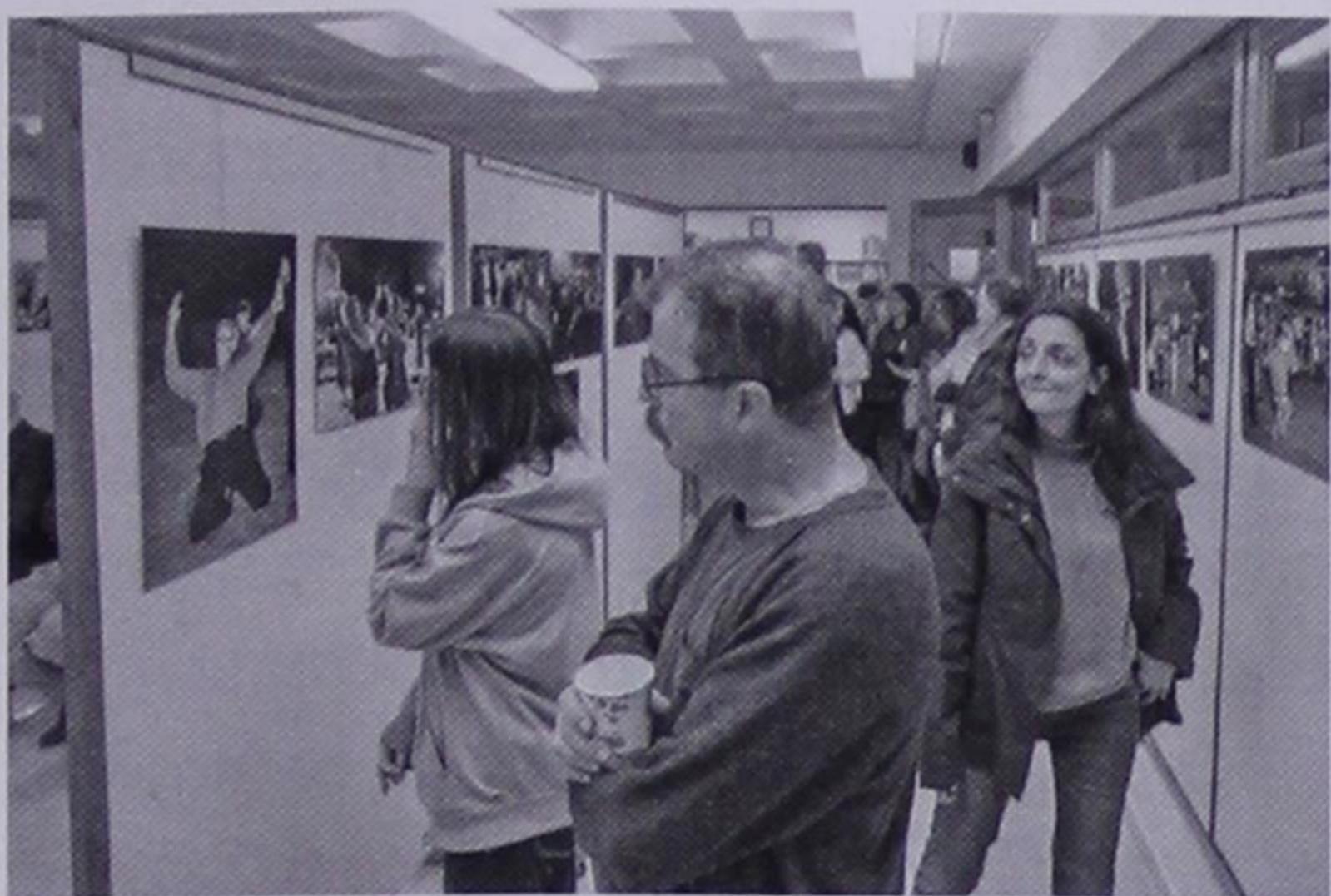
“Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας το βαθύτερο υπόστρωμα, η ανεξάντλητη δεξαμενή, από την οποία αντλούν ιδέες και έμπνευση παλιότεροι και σύγχρονοι καλλιτέχνες δημιουργοί που είναι το δημοτικό μας τραγούδι “το καθαρότερο αντιφέγγισμα της ελληνικής ψυχής”, όπως το χαρακτήρισε ο ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλία, Βασίλης Αναγνωστόπουλος.

Είναι η πολιτιστική δημιουργία του λαού με άξονες τη γλώσσα, τη μουσική και το χορό που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορική ύπαρξη και πορεία του λαού, ο

οποίος μέσα από τα τραγούδια του φανερώνει όλη την ψυχολογία του, τραγουδώντας τις ηρωικές μορφές και τα κατορθώματά τους, τον πόνο του αποχωρισμού και την ξενιτιά, τον έρωτα και την αγάπη, τις χαρές και λύπες της κοινωνικής ζωής και τέλος το θάνατο με τα θρηνητικά μοιρολόγια.

Όταν αυτή η ελληνική ψυχή και ειδικά του αγροκτηνοτροφικού κόσμου αλλά όχι μόνο, αρχίζει να εκφράζεται και να εξωτερικεύει τα μύχια συναισθήματά της οδηγείται στη μέθεξη, ατομική και συλλογική. Τότε έρχεται και η φωτογραφική και διεισδυτική ματιά του καλλιτέχνη δημιουργού (καλή ώρα όπως του Παναγιώτη) να μας αποτυπώσει τη σπιγμή για να μείνει αναλλοίωτη στον πανδαμάτορα χρόνο και να μας συγκινεί όλους διαχρονικά, προκαλώντας μας μια βαθιά νοσταλγία.” σημείωσε στο χαιρετισμό του ο Πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Κόνιτσας.

Ο πρών σχολικός σύμβουλος και καθηγητής φωτογραφίας Πολυδεύκης Ασωνίτης ανέφερε “Ο Παναγιώτης δούλεψε πάνω σε ένα εκρηκτικό αλλά και συνάμα πειθαρχημένο θέμα που είναι τα πανηγύρια στην Ήπειρο. Τον γνωρίζει πολύ καλά αυτόν τον χρόνο όπως όλοι σας. Στις φωτογραφίες του Παναγιώτη φαίνεται, αναμφίβολα, ότι ο χώρος αυτός μαγνητίζει τους ανθρώπους και φέρνει τον ένα κοντά στον άλλο. Τα μουσικά όργανα πάλλονται και κατευθύνονται πολύ κοντά στους χορευτές. Ο Παναγιώτης τονίζει τις δυναμικές γραμμές που σχηματίζουν τα μουσικά όργανα. Σχηματίζονται τρίγωνα και διαγώνιες γραμμές που προσδίδουν μια δυναμική στην όλη εικόνα. Εκεί που οι μουσικοί εφορμούν με ευθείες γραμμές οι χορευτές λυγίζουν και σχηματίζουν, αντίθετα, καμπύλες

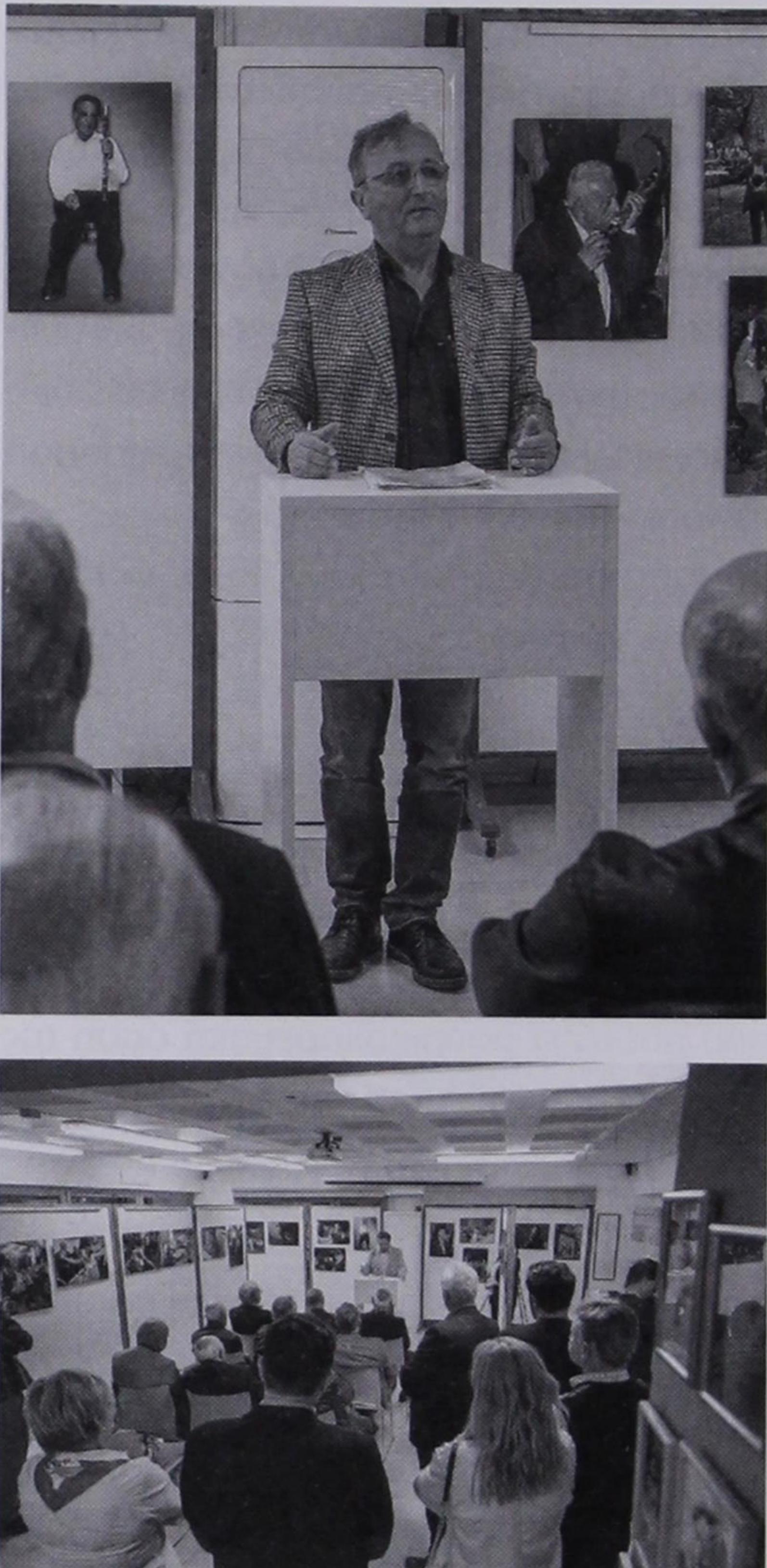

γραμμές. Δημιουργείται έτσι αυτό που σπν τέχνη λέμε “αντίστιξη”. Η αντίστιξη αυτή ή αλλιώς η αντιπαράθεση, προσδίδει από τη μία αρμονία και από την άλλη ατμοσφαιρικές εκτινάξεις και μορφολογικές εκρήξεις. Το εκρηκτικό αυτό κλίμα αποκτά ακόμα μεγαλύτερη ορμή μέσα από τις ανθρώπινες εκφράσεις. Τα χέρια εκτινάζονται, τα σόματα ανοίγουν και βγάζουν κραυγές, τα κορμιά γέρνουν προς τα πίσω αλλά δεν πέφτουν. Τα συγκρατούν από τα χέρια οι φίλοι και οι συγχωριανοί. Ένα κλίμα αδερ-

φοσύνης υποστηρίζεται και από την επιλογή του Παναγιώτη να φωτογραφίζει σε απόσταση αναπνοής από το θέμα, έτσι συλλαμβάνει και αποδίδει με τον καλύτερο τρόπο την ατμόσφαιρα του πανηγυριού. Η μέθεξη ή η ψυχική συμμετοχή είναι φανερή στις φωτογραφίες του. Οι χορευτές βρίσκονται “σαν σε συνθήκες έλλειψης βαρύτητας”, όπως αναφέρει ο ίδιος”.

Ο πολιτισμολόγος, δημοσιογράφος και διευθυντής της EPT Ιωαννίνων Παναγιώτης Τζόκας τόνισε “Ο Παναγιώτης Τσιγκούλης καταγράφει στον φυσικό κοινωνικό χώρο ένα ξεχωριστό τμήμα της εθιμικής κοινωνικής συμπεριφοράς. «Γράφει» τους ανθρώπους που εμπλέκονται στα μουσικοχορευτικά δρώμενα της Κόνιτσας, μιας περιοχής που αποτελεί μουσικοχορευτική όαση της Ηπείρου που επιβιώνουν τα «παλιοκαιρίτικα γλεντιά». Εκεί, που το κλαρίνο συμπυκνώνει στον ήχο του τις αναμνήσεις, και το τοπικό πολιτισμικό σύστημα που είναι ένα μοναδικό ψηφιδωτό. «Γράφει» τον γλεντιστή που βάζει το αφτί του στο χωνί του κλαρίνου που παίζει για εκείνον και καταγράφει την έκσταση του γλεντιού και την ψυχοσωματική, μεθυστική επενέργειά του...”

Τέλος, ο ίδιος ο καλλιτέχνης Παναγιώτης Τσιγκούλης σημείωσε “Η έκθεση φωτογραφίας ήρθε ως υποσυνείδητη σκέψη, ως κάποιο φωτογραφικό όραμα από το μέλλον, με την εμφάνισή μου στα πρώτα μουσικά δρώμενα της περιοχής της Κόνιτσας. Μαθητής ακόμη, όταν με τον συνέταιρο του πατέρα μου, αείμνηστο Γιάννη Καπάιο, θα συμμετείχα ως εκπαιδευόμενος φωτογράφος σε παραδοσιακούς γάμους, σε εκδηλώσεις που, προεξάρχοντα ρόλο θα είχε η παραδοσιακή, γνήσια Κονιτσιώτικη μουσική.

Στα χωριά της Κόνιτσας, κυρίως στα Μαστοροχώρια, κατά τα προηγούμενα χρόνια, οι μουσικοί θα σήκωναν στις πλάτες τους ολόκληρη την ιεροτελεστία της ημέρας του γάμου. Θα ξεκινούσαν να παίζουν από το πρωί, χωρίς ηλεκτρικά ηχητικά μέσα κι αφού γύριζαν όλο το χωριό για τα απαραίτητα εθιμοτυπικά, θα τελείωναν το "παιξιμό" το επόμενο ξημέρωμα.

Με τη διαχρονική μου φωτογραφική καταγραφή των μουσικών δρώμενων και με την παρούσα έκθεση επιθυμώ να υμνήσω

τους ανθρώπους της παράδοσης, τους δεξιότεχνες της μουσικής αλλά και τους χορευτές.

Στην έκθεση απαντώνται σπουδαίοι μουσικοί με τις ζυγιές τους όπως, ενδεικτικά αναφέρω για να μην παρεξηγηθώ αν παραλείψω κάποιους, ο κ. Νίκος Φιλιππίδης, οι Χαλκιάδες από τη Βούρμπιανη, ο Γιώργος Κοτσίνης, ο Νάσος Χριστόπουλος, ο Γιάννης Χαλδούπης, ο Λευτέρης Σαρέας, ο Σπύρος Δερδέκης κ.ά. Πολλοί είναι και οι γνωστοί καλοί χορευτές της περιοχής, όπως ο Ανδρέας Κιτσάτης, Ο Σπύρος Κατσιώτας κ.ά. πολλοί.

Η τέχνη της φωτογραφίας, έχει τη μοναδική δυνατότητα να απολιθώνει τον χρόνο, τη σπιγμή που κυλά και τρέχει αδυσώπητα. Ποθώ με την καταγραφή μου να μνημονεύσω τις μορφές ανθρώπων που δεν βρίσκονται πλέον ανάμεσά μας. Χορευτές και μουσικοί που, ποιος ξέρει, συναντιούνται πια στον παράδεισο ή στο άπειρο. Ωραίοι, γνήσιοι, μερακλήδες χορευτές που σπιγμάτισαν τη ματιά μου. Οι αείμνηστοι: Ο Πετρορετζούλης, ο Παύλος Βόσιος, ο Ευγένιος Χούσος, ο Βασιλης Δημητρίου, ο Γιώργος Εξάρχου, ο Βασιλης Παπανώτης αλλά και άνθρωποι που συμμετείχαν στα γλέντια χωρίς να χορεύουν ίδιαίτερα πολύ, όπως ο ποιητής Αποστόλης Ζώτος, ο Γιώργος Φατές κ.ά."

Η έκθεση θα παραμείνει στο χώρο της Βιβλιοθήκης μέχρι τις 30 Ιουνίου 2023 και θα είναι ανοιχτή για το κοινό Δευτέρα- Παρασκευή 9.00π.μ.-3.00 μ.μ., Τετάρτη και 5.00 μ.μ.-8.00 μ.μ.

Για περισσότερες πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να καλούν στο 26550 22298 κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

«Από τον Παράδεισο της Ιωνίας έως την κόλαση της Σμύρνης του 22»

Το όνομα:

Άνοιξη του 211π.Χ. Ο Ρωμαίος Ύπατος Gaius Aurelius Smyrnus αρχηγός των Ρωμαϊκών λεγεώνων που σταθμεύουν στη Δυτική Μικρά Ασία (Ανατολική επικράτεια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας) έτυχε να φιλοξενείται από τους κατοίκους της Ιωνικής πρωτεύουσας (η οποία έφερε το ίδιο όνομα με την πολιτεία). Κατά το χρονικό διάστημα της εκεί παραμονής του, ο Smyrnus υποκύπτει στην γοντεία και τα φυσικά σαγηνευτικά θέλγητρα της περιοχής και αποφασίζει να υιοθετήσει τη γοντευτική «Ιωνία» με το να της δώσει το δικό του όνομα. Χρησιμοποιώντας για την επιτυχία του σκοπού του την επιρροή που είχε στη Ρωμαϊκή Σύγκλοτο και στις άλλες διοικητικές αρχές, κατορθώνει ν' αποσπάσει από τη Ρώμη μια χλιαρή συγκατάθεση για τη μετατροπή της γεωγραφικής ονομασίας της πολιτείας από «Ιωνία» σε Smyrna. Και με τη γνωστή λατινική επισημότητα, επιβάλει στη φιλόξενη πρωτεύουσα της «Ιωνίας» το όνομα Smyrna (Smyrna στη λατινική = θηλυκό του Smyrnus).

Οι πειστικές ιστορικές ενδείξεις για 'κείνη την περίπτωση φανερώνουν ότι στην μετονομασία αυτή, η σύζυγος του Ρωμαίου Υπάτου είχε την τελευταία λέξη. Οι Ίωνες εξεγείρονται με αγανάκτη-

ση και δοκιμάζουν να αντιδράσουν στην θρασύτητα και αυθαιρεσία εκείνη του φιλοξενούμενου Υπάτου. Την μετονομασία της πόλης τους με την σατραπική αυτή επιβολή την θεωρούν σαν μια βάρβαρη βεβήλωση στην μακρινή και λαμπρή ιστορική παράδοση της Ιωνίας. Άλλα η αγανάκτηση και η εξέγερση των Ιώνων που τη συνοδεύουν εχθρικές και θορυβώδεις διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις κατασιγάζονται βάναυσα με τις λόγχες των Ρωμαίων λεγεωνάριων. Έτσι κάτω από τη βάρβαρη στρατιωτική εκείνη πίεση και τον καταναγκασμό, βαθμδόν και με την επίδραση της καθημερινής συνήθειας το νέο όνομα «Smynya» επικρατεί σιγά σιγά από το αρχαίο και παλιό «Ιωνία».

Από τα αρχαία χρονικά και τις ιστορικές αφηγήσεις που σώζονται προκύπτει ότι γύρω στο έτος 300π. Χ η Ιωνία ήταν η πολιτική έδρα και το στρατιωτικό αρχηγείο της μεγάλης εξόρμησης και θρυλικής εκστρατείας του Μακεδόνα Βασιλιά Αλέξανδρου προς τ' απέραντα ανατολικά βάθη της Ασίας.

Πρώτος εμπροσμός:

Σύμφωνα με τις κομματιασμένες και τριμμένες απ' το χρόνο, λίγες και πολύτιμες πηγές που διασώζονται και διατηρούνται έγκλειστες σε γυάλινες πλάκες

και σε γυάλινα δίπτυχα και σε άλλες εξασφαλιστικές επινοήσεις στις ειδικές πτέρυγες των διεθνών μουσείων και βιβλιοθηκών όπου φυλάγονται αρχαία πρωτότυπα κείμενα (χαραγμένα πάνω σε περγαμονές, παπύρους και άλλες ύλες από κυπαρίνη, όστρακα και πιλό προκύπτει ότι η αρχαία Ιωνία πυρπολύθηκε για πρώτη φορά απ' τους Πέρσες γύρω στο έτος 500π. Χ. Ο εμπροσμός έγινε κατά την εποχή της επεκτατικής πολιτικής των Περσών και κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Κύρου I (558-529π.Χ) όπου ήταν ο ιδρυτής της μεγάλης αυτοκρατορίας των Αχαιμενιδών και του διαδόχου του Δαρείου I.

Γύρω στο 503 π.Χ η Ιωνία επαναστατεί κατά των Περσών. Με τους Ίωνες συμμαχούν οι ομόσπονδες ελληνικές πολιτείες των Αιολέων από βορρά καθώς και η πολιτεία των Βυζαντινών με την οχυρωμένη και ισχυρή πόλη Βυζάντιο. Στη συμμαχία μετέχουν και οι Αθηναίοι. Οι Πέρσες κράτησαν βαθιά μνησικακία κατά των Αθηναίων για τη συμμαχία και τη συμμετοχή τους σ' εκείνη την ιστορική εξέγερση των Ιώνων. Και η μνησικακία τους αυτή έγινε αφορμή για τις περιβόητες εκστρατείες για την κατάκτηση του Ελλαδικού χώρου που επιχείρησαν οι βασιλιάδες Ξέρξης και Δαρείος.

Τελικά οι Ίωνες υπέκυψαν στη συντριπτική υπεροχή των αριθμών και ο σατράπης της εχθρικής Περσικής στρατιάς Otanes για να τιμωρήσει τους Ίωνες και ταυτόχρονα για να παραδειγματίσει τις άλλες υποτελείς ελληνικές πόλεις διέταξε την πυρπόληση της Ιωνικής πρω-

τεύουσας το 500π. Χ λίγες ημέρες μετά την εκπόρθηση.

Με τον ολέθριο εκείνο εμπροσμό χάθηκε μαζί με την περίκαλη πολιτεία και το μεγαλύτερο μέρος από την αρχαία πνευματική και καλλιτεχνική δημιουργία των Ιώνων. Η οργή των Περσών στράφηκε μετά απ' αυτό κατά του οχυρωμένου Βυζαντίου που ήδη το πολιορκούσαν και το οποίο μετά από πολιορκία τριών ετών υπέκυψε στους εκδικητικούς Πέρσες λίγο μετά την πτώση της Ιωνίας. Οι φίλεργοι Ίωνες ξαναχτίζουν την πολιτεία τους και μόλις τους δίνεται κάποια ευνοϊκή ευκαιρία ανεγείρουν ξανά τα ισχυρά περιφερειακά τείχη.

Δεύτερος εμπροσμός:

Τα ιστορικά χρονικά αναφέρουν ότι το 1402μ.Χ τα στίφη των Μογγόλων πολιόρκησαν την πολιτεία της Ιωνίας επί δύο περίπου εβδομάδες χωρίς να εκβιάσουν την εκπόρθηση. Επειδή όμως δεν μπορούσαν να πετύχουν την παραβίαση των τειχών, η εκδικητική μανία των άγριων εκείνων στιφών, μηχανεύτηκε μια σατανική επινόηση για την εκπόρθηση και κατάκτηση της πολιτείας: Μηχανεύτηκε δηλαδή την καταστροφή της με τη μέθοδο του εμπροσμού. Τα άγρια στίφη των Μογγόλων δένανε βαμβάκια στα τόξα των, βουτούσαν τα βαμβάκια σε λίπος αγελάδας, τ' άναβαν και τα εκτόξευαν μέσα στην πολιτεία. Τα ξύλινα τότε κτίρια της πολιτείας δεν άργησαν να πιάσουν φωτιά. Με τη βοήθεια του σφοδρού ανέμου που έπνεε τη μέρα εκείνη, το ολοκαύτωμα συμπληρώθηκε. Η πολιτεία έγινε ένα ολοκλη-

ρωτικό παρανάλωμα της φωτιάς και κάπκε ως τα θεμέλια της.

Τρίτος εμπροσμός:

Η Τρίτη καταστρεπτική πυρκαγιά της πολιτείας αυτής, χρονολογείται επί Τουρκοκρατίας κατά τον μεσαίωνα και περίπου γύρω στο έτος 1650μ. Χ. Η καταστροφή ήταν αυτή τη φορά μερική και η ανθρωποθυσία μικρή σε σύγκριση με τις προηγούμενες συμφορές.

Ο γραπτός λόγος που θα μπορούσε να διασώσει τις λεπτομέρειες της πυρκαγιάς αυτής χάθηκε για πάντα με το χειρότερο από όλους τέταρτο κατά σειρά εμπροσμό που ακολουθεί αργότερα.

Ο συνολικός αριθμός των Μικρασιατών Ελλήνων κατά το έτος 1900 ήτο πάνω από 5.500.000 κάτοικοι. Ο δε συνολικός αριθμός της τότε μικρής και ασύμμαντης Ελλάδος σύμφωνα με τις απογραφές δεν ξεπερνούσε τα 2.500.000 κατοίκους. Οι Χριστιανοί της Σμύρνης υπερτερούσαν αριθμητικά των Μουσουλμάνων σε αναλογία μεγαλύτερη των δύο προς ένα. Για πολλούς Τούρκους, ιδιαίτερα για τους υπουργούς της κυβέρνησης στην Κωνσταντινούπολη, η Σμύρνη ήταν η πόλη των άπιστων. Στην πόλη κυριαρχούσε το ελληνικό στοιχείο. Ο πληθυσμός των Ελλήνων άγγιζε τις 320.000 ψυχές και είχαν το μονοπώλιο των ξερών σύκων, της σουλτανίνας και των βερίκοκων. Η Σμύρνη καμάρωνε για τις πολλές ορθόδοξες εκκλησίες της και τα εξίσου πολλά και φημισμένα σχολεία της. Ο νεαρός Αριστοτέλης Ωνάσης ήταν ένας από τους πολλούς

Έλληνες Σμυρναίους που φοίτησε στην περίφημη «Σχολή Αρώνη». Η φημισμένη «Ευαγγελική Σχολή» την οποία ο Αμερικανός William Cox αποκάλεσε με ενθουσιασμό: «Lighthouse of Education», δηλαδή φάρο της παιδείας για όλη την λεκάνη της Μεσογείου και την Μέση Ανατολή. Κυρίαρχη γλώσσα ήταν η ελληνική και πολλοί από τους κατοίκους της, μη Έλληνες, αυτήν μάθαιναν, αναφερόμενο σαν πιο χτυπητό παράδειγμα τον γεννημένο στη Σμύρνη Τζοζεφ Γκαίμπελς, τον μετέπειτα υπουργό προπαγάνδας του τρίτου Γ Ράιχ του Hitler.

Στις 22 Απριλίου 1919 το συμβούλιο των μεγάλων δυνάμεων αποφασίζει να σταλεί ελληνικός στρατός στη Σμύρνη με πρόσχημα να προλάβει τυχόν σφαγές των Χριστιανών από τους Τούρκους. Στις 2 Μαΐου του 1919 αποβιβάζεται στη Σμύρνη, την «Γκιαουρ Ιζμίρ», όπως την αποκαλούν οι Τούρκοι, η 1η Μεραρχία με Διοικητή τον Ν. Ζαφειρίου. Στη Σμύρνη κατοικούσαν τότε 165.000 Έλληνες, μόνο 80.000 Οθωμανοί. Οι υπόδουλοι έως τότε Μικρασιάτες πιστεύουν πως τελεσίδικα το πλήρωμα του χρόνου τους φέρνει την ελευθερία. Για μας δε τους Ελλαδίτες Έλληνες το όραμα της μεγάλης ιδέας άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά... Από τις αρχές του 1922 έχει αρχίσει να συζητιέται σε υψηλά κυβερνητικά κλιμάκια η εκκένωση της Μικράς Ασίας από τον ελληνικό στρατό. Παρόλα αυτά όμως η ελληνική κυβέρνηση αποφασίζει να απαγορεύσει στον ελληνικό πληθυσμό να

εγκαταλείψει την Μικρά Ασία. Η απόφαση αυτή πήρε τη μορφή του νόμου 2870/22 ο οποίος προβλέπει αυστηρές πειθαρχικές και χρηματικές ποινές σε περίπτωση σύλληψης πλοίων που θα μεταφέρουν πληθυσμό. Η ελληνική τραγωδία απεικονίζεται με τον πλέον αποκαλυπτικό τρόπο στο ύστατο τηλεγράφημα του Γούναρη μετά την κατάρρευση του μετώπου τον Αύγουστο του 1922 προς τον Έλληνα Αρμοστή Αριστ. Στεργιάδη.

Με το τηλεγράφημα αυτό τον διέτασσε να μην επιτρέψει την δημιουργία προσφυγικού προβλήματος στην Ελλάδα, δηλαδή να εγκαταλείψει τους Χριστιανούς της Ιωνίας, Έλληνες και Αρμένιους, στους νικητές Τούρκους εθνικιστές του Μουσταφά Κεμάλ Πασά ο οποίος: «Γιόρτασε το θρίαμβό του με τη μετατροπή της Σμύρνης σε τέφρα και την τεράστια σφαγή του εκεί Χριστιανικού πληθυσμού» (Σύμφωνα με τα απομνημονεύματα του Ουίνστον Τσόρτσιλ).

Υπάρχουν καταγγελίες για βίαιη εμπόδιση της αναχώρησης των Ελλήνων της Ιωνίας από τις ελληνικές αρχές της Σμύρνης λίγες μόνο ημέρες πριν από την είσοδο των κεμαλικών στρατευμάτων σ' αυτήν. Είναι χαρακτηριστικός κι απίστευτος ο διάλογος Παπανδρέου - Στεργιάδη που παραθέτει ο ιστορικός του Μεσοπολέμου Γρηγόρης Δαφνής στο δίτομο έργο του: «Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων». Όταν ο Στεργιάδης ανακοίνωσε στον νεαρό τότε πολιτικό, Γεωρ. Παπανδρέου την επερχόμενη καταστροφή, δέχθηκε την ερώτηση: «Γιατί δεν ειδοποιείτε τον κόσμο να φύ-

γει;». Η απάντηση του Έλληνα Αρμοστή Σμύρνης ήταν η εξής: «Καλύτερα να μείνουν εδώ να τους σφάξει ο Κεμάλ, γιατί αν πάνε στην Αθήνα θα ανατρέψουν τα πάντα».

Τέταρτος εμπροσμός - Μερικές μαρτυρίες αυτοπτών και αυτίκοων μαρτύρων:

Τριάντα εννέα μήνες και είκοσι πέντε μέρες μετά την απόφαση των Μεγάλων Δυνάμεων για αποστολή ελληνικού στρατού στη Σμύρνη, το Σάββατο στις 27 Αυγούστου του 1922 κατά τις 11 το πρωί πρώτα μπαίνει στη Σμύρνη ο αρχιτσέτης Κιομ (μονόφθαλμος) Μπεχλιβάν με τους Ζεϊμπεκηδές του καβάλα στα μικρόσωμα μα τόσο ανθεκτικά άλογά τους. Καλπάζοντας, τράβηξαν κατά το Διοικητήριο ανεμίζοντας τα γυμνά σπαθιά τους. Μέσα στη Σμύρνη βρίσκονταν ακόμη επτά χιλιάδες βραδυπορούντες Έλληνες στρατιώτες που οι περισσότεροι πιάστηκαν αιχμάλωτοι για να βρουν οικτρό θάνατο. Το ίδιο απόγευμα έμπαινε στη Σμύρνη ένα ακόμη σύνταγμα Τουρκικού ιππικού. Η Σμύρνη αριθμούσε τη μέρα εκείνη εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες, διότι ο πανικόβλητος πληθυσμός του εσωτερικού την είχε κατακλύσει σαν ύστατο καταφύγιο. Καταμεστες οι εκκλησίες, οι πλατείες, τα γηπέδα, από αναρίθμητα τρομοκρατημένα νηστικά και ταλαιπωρημένα πλήθη, που σε λίγο δίχως καμία δυνατότητα να αντιδράσουν, θα αντίκρυζαν τον ανελέντο νικητή. Όταν ήρθε η νύχτα άρχισαν να ακούγονται οι πρώτοι σποραδικοί πυροβολισμοί. Στρατιώτες και ντόπιοι Τούρ-

κοι, λεηλατούσαν, βίαζαν, σκότωναν. Ακόμη όμως δεν είχε φθάσει το ξέσπασμα της γενικής εξολόθρευσης.

Τις πρώτες απογευματινές ώρες της επόμενης ημέρας μπαίνει στη Σμύρνη επικεφαλής της 1ης Τουρκικής Στρατιάς, ο Νουρεντίν Πασάς και αναλαμβάνει την Διοίκηση της πολιτείας. Μόλις άρχισε να βραδιάζει στέλνει να του φέρουν τον Χρυσόστομο. Έφυγε από τη Μπρόπολη παίρνοντας μαζί του δύο δημογέροντες: τον Τουρουντζόγλου και τον Κλιμάνογλου. Κανείς τους δεν γύρισε πίσω. Ο Νουρεντίν πασάς τους παρέδωσε στο πλήθος και τους λιντσάρισε.

Η Βικτώρια Σολομωνίδου επισημαίνει ότι ο Χρυσόστομος θεωρήθηκε «ένοχος εσχάτης προδοσίας» διότι ως Τούρκος υπήκοος υπηρέτησε μετά φανατισμού την Ελλάδα και πρωτοστάτησε εναντίον του Τουρκικού καθεστώτος.

Ο Μιχ, Ρόδας αναφέρει ότι ο Νουρεντίν πασάς προκειμένου να υπερασπιστεί την σωτηρία του Χρυσόστομου απαίτησε να προσευχηθεί για την έναστρη του Τουρκικού στρατού και του πρότεινε να γίνει «δικός τους». Όταν αυτός αρνήθηκε ο πασάς αγρίεψε και είπε: «Να τον δικάσει ο ισλαμικός λαός».

Ιδιαίτερα τραγική είναι η αφήγηση του Σμυρναίου δημοσιογράφου Δημητρίου Παρθενίου. ...Δημοσιογραφική ανάγκη με έκανε να μεταβώ την Κυριακή το πρωί προς το Διοικητήριο.

Ένας διευθυντής Σμυρναϊκής εφημερίδας, δύο συντάκται και δύο ανταποκριταί Αθηναϊκών εφημερίδων είχαν μείνει μαζί μου.

Ανύποπτοι προχωρούσαμε στην προκυμαία. Άλλοιμονο ήταν γεμάτοι αίματα! Τούρκοι πολίτες έφιπποι γυρνούσαν και πυροβολούσαν αδιακρίτως τραυματίζοντας και σκοτώνοντας.

Άλλοι λεηλατούσαν και λήστευαν.

Έξω από το τελωνείο συναντήσαμε τον γνωστό μας φανατικό Τούρκο φύλακα του Ιταλικού προξενείου της Σμύρνης Χατζή Ισμαήλ μας εκκεραύνωσε: «Ζωή σε λόγου σας» είπε «πάει ο τράγος τον χάλασαν τ' ασκέρια μας» και μας έδειξε την ποιμαντορική ράβδο.

Ο δημοσιογράφος Βασίλειος Βεκιαρέλης που επισκέφθηκε την Σμύρνη στο τέλος του 1928 γράφει: «Εις το Μπας Οτουράν περιφέρεται σήμερα ένας Τούρκος ο οποίος βεβαιώνει ότι επί μια εβδομάδα εφύλαπτε στο σπίτι του ένα χέρι του Μάρτυρα Χρυσοστόμου». Σ' όσους τον ρωτούν τι το έκαμε; σε άλλους απαντά ότι το έθαψε και σε άλλους ότι το έριψε στην θάλασσα. Ο ίδιος Τούρκος βεβαιώνε ότι πριν εξορύξουν τους οφθαλμούς του Χρυσοστόμου, του έκοψαν το ένα αυτί και του το έδωσαν στο χέρι λέγοντάς του: «Πάρε το να το στείλεις στον Βενίζέλο, ομοίως του έκοψαν και το άλλο λέγοντάς του πάρε και αυτό να το στείλεις στον Κωνσταντίνο».

Τις παραμονές της υπογραφής της συνθήκης των Σεβρών τα ελληνικά στρατεύματα σημείωναν εντυπωσιακές νίκες εις βάρος του Κεμάλ, Ακόμη και ο Ουΐνστον Τσόρτσιλ που ανήκε στην ομάδα των Βρετανών οι οποίοι αντιτάσσονταν στην πολιτική του Λοϊντ Τζωρτζ

αναφέρει: «Οι στρατηγοί των συμμάχων έτριβαν τα μάτια τους για τις αξιοσημείωτες και απροσδόκητες αυτές εκδηλώσεις ελληνικής ισχύος». Ήταν τόσο ευνοϊκό το κλίμα και τόσο ξεκάθαρη η πολιτική στρατιωτική προοπτική εκείνη τη στιγμή ώστε ο Λόιντ Τζωρτζ να εκφραστεί ως εξής: «Τίποτα λιγότερο της προδοσίας από την ελληνική πλευρά ή ανικανότητας που ισοδυναμεί με προδοσία δεν θα ήταν δυνατό να καταστήσει τους Τούρκους της Ανατολίας ικανούς να επιδράμουν στη Σμύρνη και να ρίξουν τους Έλληνες στη θάλασσα». Για αρκετό καιρό μετά την απόβαση στην Ιωνία τα πράγματα έβαιναν καλώς.

Έως την ώρα που έγινε η απόβαση στη Σμύρνη τα πηγαίναμε πολύ καλά επισημαίνει ο Βρετανός ναύαρχος Γουέμπ και τρεις μήνες αργότερα μετέδιδε στον Λόρδο Κόρζον - διάδοχο του Μπάλφουρ από τον Οκτώβριο του 1919 στο υπουργείο εξωτερικών - ότι : Η κατάσταση δεν ήταν μόνο συνολικά ικανοποιητική, αλλά επιπλέον βελτιωνόταν σταθερά.

Ο Έρνεστ Χεμινγουέϊ ως ανταποκριτής της καναδικής εφημερίδος Toronto Star παρακολούθησε και περιέγραψε την μικρασιατική καταστροφή. Γράφει στο: «.Στην προκυμαία της Σμύρνης» είχαμε ρητές εντολές να μην επέμβουμε να βοηθήσουμε... Το πλοίο μας είχε τόσο δύναμη που θα μπορούσαμε να βομβαρδίσουμε όλη τη Σμύρνη και να σταματήσουμε το μακελειό, αλλά η εντολή ήταν να μην κάνουμε τίποτα... Ο Χεμινγουέϊ έζησε τις πολιτικές αλλαγές που συνέβησαν στην Ελλάδα μετά τις

εκλογές της 1ης Νοεμβρίου του 1920 και την άνοδο των μοναρχικών στην εξουσία. Οι διαπιστώσεις του για τις δραματικές επιπτώσεις που είχε το αποτέλεσμά τους στο μέτωπο ήταν ξεκάθαρες: «Η υποχώρηση του ελληνικού στρατού ήταν μια θλιβερή υπόθεση αλλά δεν χρειάζεται να κατηγορούμε γι' αυτό τον απλό Έλληνα στρατιώτη. Ακόμη και όταν γινόταν εκκενώσεις περιοχών, οι Έλληνες δρούσαν ως πραγματικοί ήρωες». Ο Κεμάλ θα είχε μεγάλο πρόβλημα αν ήταν να τους αντιμετωπίσει στην Θράκη.

Ο λοχαγός Wittal του Ινδικού ιππικού που βρισκόταν στην Ανατολία ως παρατηρητής κατά τη διάρκεια του πολέμου των Ελλήνων με τον Κεμάλ μου είπε: «Οι Έλληνες ήταν πρώτης τάξεως πολεμιστές και σίγουρα κάμποσα σκαλοπάτια ανώτεροι από τον στρατό του Κεμάλ. Αυτή είναι η άποψη του Wittal. Πιστεύει ότι οι τσολιάδες θα είχαν καταλάβει την Άγκυρα και θα είχαν τελειώσει τον πόλεμο αν δεν είχαν προδοθεί.

Όταν ο Κωνσταντίνος ήρθε στην εξουσία όλοι οι Έλληνες Αξ/κοι που ήταν σε επιτελικές θέσεις υποβαθμίστηκαν αμέσως σε χαμηλότερες θέσεις». Πολλοί απ' αυτούς είχαν πάρει τα γαλόνια τους με ανδραγαθήματα στο πεδίο της μάχης. Ήταν άξιοι πολεμιστές και σπουδαίοι ηγέτες. Αυτό δεν εμπόδισε το κόμμα του Κωνσταντίνου να τους διώξει και να τους αντικαταστήσει με Αξ/κους που δεν είχαν ακούσει ποτέ τους να πέφτει ούτε μια τουφεκιά. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να σπάσει το μέτωπο». Εκτός από τη βρόμικη Τουρκική συνοι-

κία, η υπόλοιπη Σμύρνη είχε πάψει να υπάρχει... Το πρόβλημα των μειονοτήτων είχε λυθεί δια παντός. Και προσθέτει: «Καμία αμφιβολία δεν υπάρχει σχετικά με την προέλευση της πυρκαγιάς... Τη φωτιά την έβαλαν άνδρες του Τουρκικού στρατού...».

Ο συνολικός αριθμός των σφραγισθέντων ήτο 3.275.000 κάτοικοι. Ο δε συνολικός αριθμός των διασωθέντων Μικρασιατών Ελλήνων μέχρι τα τέλη του 1922 ήτο περίπου 2.275.000 κάτοικοι.

Η εικόνα που έδωσε ο δημοσιογράφος Σατέ Μελβίλ (Chter Melville) του περιοδικού Nat. Geographic για την τραγωδία της Σμύρνης εκείνες τις ημέρες του Σεπτεμβρίου του 1922 και ανέδειξε στο άρθρο της η Αρετή Τούντα Φεργάδη είναι η εξής: «Μπροστά σ' αυτόν τον εφιάλτη των 300.000 ψυχών που ποδοπατούνταν στην προκυμαία χωρίς ελπίδα διαφυγής απ' τον κλοιό της φωτιάς και της θάλασσας, οι περιγραφές του εμπροσμού της Τροίας ωχριούσαν».

Ο Αμερικανός πρόξενος Τζωρτζ Χόρτον υπήρξε μάρτυρας τόσο φρικτών σκονών ώστε θα τις θυμάται σε όλη τη ζωή. «Ένα από τα δυνατότερα αισθήματα που πήρα μαζί μου από τη Σμύρνη» γράφει «ήταν το αίσθημα της ντροπής διότι ανήκα στο ανθρώπινο γένος».

SMYRNA DELENDÄ EST

Ο έγκριτος Τούρκος δημοσιογράφος Ορχάν Κεμάλ Τζενγκίζ (Orhan Kemal Gengiz) επαναλαμβάνει τη διαπίστωση ότι η Σμύρνη πυρπολήθηκε συνειδητά

από τους νικητές ως μοναδικός τρόπος να επιτευχθεί ο κύριος στόχος που έθεσε με ξεκάθαρο τρόπο από το 1908 ο τούρκικος εθνικισμός να πάψουν να υπάρχουν με οποιονδήποτε τρόπο οι χριστιανικές κοινότητες ώστε να δημιουργηθούν συνθήκες για την δημιουργία ενός αμιγώς Τουρκικού εθνους-κράτους.

Ο Τζενγκίζ συμφωνεί και επαναλαμβάνει την διαπίστωση ενός άλλου διακεκριμένου δημοσιογράφου του Εμρέ Ακιγιόζ ο οποίος υποστηρίζει ότι η Σμύρνη κάηκε συνειδητά από τον διοικητή Νουρεντίν Πασά, σκληρό ανθελλόντα και Νεότουρκο, στον οποίο ο Μουσταφά Κεμάλ ανέθεσε την πλήρη ευθύνη για την κατειλημμένη πόλη. Ο Ακιγιόζ υποστηρίζει ότι η εξόντωση των Ελλήνων τον Σεπτέμβριο του 1922 είχε όλα τα χαρακτηριστικά της γεννοκτονίας των Αρμενίων, δηλαδή προγραμματισμό και άσκηση βίας. Γράφει ότι: «Ήταν παρόμοιας έμπνευσης με τις εξορίες των Αρμενίων του 1915»

Ο Τζων Κλέντον δημοσιογράφος από το Σικάγο γράφει: «Είναι αδύνατον να υπολογιστεί η απώλεια σε ανθρώπινες ζωές. Οι δρόμοι είναι διάσπαρτοι από πτώματα...».

*«Πήγαμε λίγο πιο έξω, Φρίκη!

Βρεθήκαμε σε μια χαβούζα (σσ μεγάλο ανοιχτό λάκκο. Γύρω γύρω στα χείλια της χαβούζας σπαρταρούσαν κορμιά και μέσα η χαβούζα ήταν γεμάτη κεφάλια.

Έπαιρναν όποιον έπιαναν τον πήγαιναν στην άκρη της χαβούζας, έκοβαν το κεφάλι και το έριχναν μέσα στη χαβού-

za και τα κορμιά τα άφηναν να σπαρταρούν γύρω γύρω.

΄Ηταν φοβερό!

΄Οσοι το είδαν τρελάθηκαν. Το τρελοκομείο γέμισε από τρελούς σαν ήρθαμε!

Έκεί σε αυτό το μέρος χάσαμε και τον πατέρα μου».

(Μαρτυρία της Ελένης Καραντώνη για την σφαγή της Σμύρνης, από το δίτομο έργο «Έξοδος του κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών»)

*Οι Χριστιανοί θεωρήθηκαν από τον Αιατούρκ ως εχθροί του καθεστώτος και ξένα σώματα για το υπό διαμόρφωση «Τουρκικό έθνος».

Ο κεμαλικός υπουργός δικαιοσύνης ξεκαθάρισε από το 1930 :

«Όποιοι δεν ανήκουν στην καθαρή τουρκική ράτσα, μόνο ένα δικαίωμα μπορούν να έχουν σε αυτή τη χώρα: Το δικαίωμα να είναι υπηρέτες και δούλοι».

*Στις πορείες θανάτου στο : «Άουσβιτς εν ροή» όπως χαρακτήρισε ο Πολύχρονης Ενεπικίδης την γενοκτονία, ορδές από Τούρκους άνδρες, γυναικες και παιδιά ακόμη, από τα χωριά που περνούσαν οι ρακένδυτοι μελλοθάνατοι, σε φρουρούμενες φάλαγγες, έπεφταν επάνω τους σαν κοπάδια από ύαινες, σκοτώνοντας, αρπάζοντας και βιάζοντας».

Υπάρχουν μαρτυρίες για Τουρκάλες που σκότωναν παιδιά με ξύλα και μαχαίρια και έπαιρναν τα ματωμένα ρούχα και παπούτσια των ανυπεράσπιστων Ελληνόπουλων και Αρμενόπουλων και τα φορούσαν στα παιδιά τους.

Τούρκοι σκότωναν τους γείτονές

τους, βίαζαν τις γυναικες τους, τις κόρες τους και τις αδερφές τους και μετά άρπαζαν το βιός τους.

Η γενοκτονία δεν έγινε από κάποιον εξειδικευμένο κρατικό μηχανισμό, έγινε από τον ίδιο τον Τουρκικό λαό. Η ενοχή ήταν συλλογική διότι συμμετείχαν όλοι πλην εξαιρέσεων.

*Επάνω στο IRON DUKE ο ταγματάρχης Άρθουρ Μάξγουελ (ARTHUR MAXWELL) του βασιλικού ναυτικού της αυτού μεγαλειότητας παρακολουθώντας με τα κιάλια του, διέκρινε φιγούρες οι οποίες άδειαζαν κάποιο υγρό ανάμεσα στους πρόσφυγες.

Στην αρχή τους πήρε για πυροσβέστες, που προσπαθούσαν να σβήσουν τη φωτιά.

Μετά κατάλαβε με τρόμο ότι κάθε φορά που εμφανίζονταν, οι φλόγες φούντωναν ξαφνικά.

«Θεέ μου! Προσπαθούν να κάψουν τους πρόσφυγες» φώναξε.

ΟΙ Βρετανοί πρόξενοι οι οποίοι στέκονταν δίπλα του με τα πρόσωπα σταχτιά συμφώνησαν...

Εμπόριο οστών

Όταν οι Κεμαλιστές θησαύριζαν από λείψανα θυμάτων.

Η πλέον γνωστή τέτοια πράξη έγινε τον Δεκέμβριο του 1924 όταν φορτώθηκαν από τα Μουδανιά σε Βρετανικό φορτηγό πλοίο που έφερε το όνομα «Zan M» τετρακόσιοι τόνοι ανθρώπινα λείψανα που αντιστοιχούν σε πενήντα χιλιάδες ανθρώπους για να μεταφερθούν σε γαλλικές βιομηχανίες της Μασσαλίας.

Οι ιθύνοντες γαλλικές ελίτ, πολιτικές και οικονομικές που στήριζαν με κάθε τρόπο το Κεμαλικό εγχείρημα δημιουργίας έθνους- κράτους καθαρού από τα «καρκινώματα» -όπως αποκαλούσαν οι νεότουρκοι σύντροφοί τους τους Έλληνες και τους Αρμένιους- δεν είχαν κανένα απολύτως ηθικό πρόβλημα να αγοράσουν τα οστά των θυμάτων για «βιομηχανική Χρήση».

Η εφημερίδα New York Times τον Δεκέμβριο του 1924 και με τίτλο : «Μια απίθανη ιστορία από ένα φορτίο με ανθρώπινα οστά» παρουσιάζει την είδηση: « Η Μασσαλία είναι σε αναταραχή από μια ασύλληπτη ιστορία που οφείλεται στην άφιξη στο λιμάνι ενός βρετανικού πλοίου που φέρει βρετανική σημαία, ονομάζεται «Zav M» και μεταφέρει ένα μυστηριώδες φορτίο τετρακοσίων τόνων ανθρώπινων οστών για να χρησιμοποιηθούν στις εκεί βιομηχανίες.

Λέγεται ότι τα οστά φορτώθηκαν στα Μουδανιά στη Θάλασσα του Μαρμαρά και είναι απομεινάρια θυμάτων από τις σφαγές στη Μικρά Ασία.

Εν όψη της φήμης που κυκλοφορεί αναμένεται να διαταχθεί έρευνα.

Για το ίδιο θέμα η γαλλική εφημερίδα «Midi» έχει τίτλο τη φράση «Πένθιμο φορτίο» και γράφει «Συζητιέται πολύ στη Μασσαλία η προσεχής άφιξη του πλοίου μεταφοράς εμπορευμάτων Zav M που μεταφέρει για τις βιομηχανίες της Μασσαλίας τετρακόσιους τόνους ανθρώπινα λείψανα. Αυτά προέρχονται από τα στρατόπεδα της αρμενικής σφαγής στην Τουρκία και τη Μικρά Ασία κυρίως».

Το θέμα αυτό πρέπει να έγινε γνωστό

και στην Ελλάδα. Η εφημερίδα Μακεδονία ενημερώνει τους αναγνώστες της ότι το πλοίο Zav M έφθασε στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης στις 13 Δεκεμβρίου του 1924. Όμως δεν αναφέρεται το «πένθιμο φορτίο».

Πιθανότατα για λόγους τακτικής οι αντιπρόσωποι του πλοίου να αποσιώπησαν το γεγονός, εφόσον εκείνη την περίοδο η Θεσσαλονίκη ήταν γεμάτη από τους επιζώντες της γενοκτονίας και είναι πολύ πιθανόν αρκετοί να είχαν χάσει προσφιλή τους πρόσωπα.

Είναι πολύ πιθανόν επίσης οι ελληνικές αρχές να το γνώριζαν και να επέλεξαν να σιωπήσουν για να μη δυσαρεστήσουν τους βρετανούς ιδιοκτήτες του πλοίου και τους γάλλους αγοραστές.

Παρόλα αυτά όμως οι εργάτες στο λιμάνι πληροφορήθηκαν το γεγονός.

Ο Χρ. Αγγελομάτης στο βιβλίο του «Χρονικόν της μεγάλης τραγωδίας» αναφέρει ότι οι εργάτες στο λιμάνι αντέδρασαν αλλά οι αρχές τους εμπόδισαν ύστερα από βρετανική παρέμβαση. Γράφει ότι σε αθηναϊκές εφημερίδες η είδηση δημοσιεύθηκε ως εξής : «Το προσεγγίσαν εις την Θεσσαλονικήν αγγλικόν πλοίον Zav M μετέφερε τετρακόσιους τόνους οστών Ελλήνων από τα Μουδανιά.

ΟΙ εργάτες του λιμένος Θεσσαλονίκης πληροφοριθέντες το γεγονός, ημπόδισαν το πλοίον να αποπλεύσει. Επενέβη όμως ο Άγγλος πρόξενος και επετράπη ο απόπλους».

Ο Αγγελομάτης συμπληρώνει «΄Ησαν τα οστά Ελλήνων ηρώων...΄ Ήσαν τα οστά των Ελλήνων στρατιωτών που μετά

τας ομαδικάς σφαγάς και εξοντώσεις, αργοπέθαιναν εις τα στρατόπεδα αιχμαλώτων, από τα οποία το φοβερότερον ήτο το στρατόπεδον του Ουσάκ».

*Το «ελεύθερο βήμα» ανασύρει από το αρχείο του την εποχή εκείνη και επιχειρεί να δημοσιεύσει ένα άρθρο του υποστρατήγου Θ. Πάγκαλου με τίτλο : «Δεν θα σας μείνουν ούτε δάκρυα δια να χύσετε»

Διευκρινίζοντας: Προ πέντε περίπου μηνών, από τον Απρίλιο ακόμη δηλαδή μονάζων εις την Ελευσίνα ο τέως επιτελάρχης υποστράτηγος Θ. Πάγκαλος μας απέστειλε το κατωτέρο άθρο του: Δεν το δημοσιεύσαμε τότε διότι το ομολογούμε δεν αναμέναμεν εις τόσην έκτασην την συμφοράν. Το δίδομεν όμως σήμερον εις την δημοσιότητα και το δίδομεν χωρίς σχόλια.

Η ελλοχεύουσα όμως λογοκρισία διαγράφει σχεδόν όλο το άρθρο αφήνοντας μόνο μερικές σειρές από τον επῆογό του:

«΄Έλληνες αξιωματικοί!

Η στιγμή της εξιλεώσεως ήγγικε. Λακτίσατε μακράν φρονήματα, φατρίας και γνώμας. Ενωθείτε πάντες περί την σημαίαν του υπέρ πάντων αγώνος, όπως σώσετε ό, τι είναι δυνατόν ακόμα να σωθεί την στιγμήν ταύτην της εσχάτης κρίσεως.

Μνη αφήσετε να χαθεί ματαίως το χυθέν αίμα τόσων ηρώων. Διότι άλλως σας προλέγω δια δευτέραν φοράν, ότι έφθασε η μοιραία στιγμή που θα ξηρανθούν τα μάτια σας από τον πόνον' που δεν θα σας μείνουν ούτε δάκρυα δια να χύσετε...»

Υποστράτηγος

Θ. Πάγκαλος

Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι στην Μικρά Ασία το 1922 ξεπερνάει ίσως σε μέγεθος καταστροφής και αυτή ακόμη την πτώση του Βυζαντίου.

Ο Γιώργος Καραμπελιάς θεωρεί ότι το 22 συνέβη κάτι το ανεπανόρθωτο. Κάτι που χώρισε την ελληνική ιστορία στα δύο.

Πριν το 22 συγκροτούσαμε την ταυτότητά μας με επίκεντρο το Αιγαίο και δύο πτέρυγες:

Δυτικά την ελληνική χερσόνησο και ανατολικά την Μικρά Ασία, τον Πόντο, την ανατολική Θράκη. Μετά το 22 ο ελληνισμός έχασε τον ανατολικό πνεύμονά του και έμεινε κλεισμένος στην ελλαδική χερσόνησο και τα νησιά μας. Το δε Αιγαίο από επίκεντρο μεταβλήθηκε σε σύνορο σηματοδοτώντας το τέλος του ευρύτερου ελληνισμού.

EIKONA 1: Δίστρατιώτες στο Δορύλαιον (Ασκί σεχίρ) της Μικράς Ασίας.

Από αριστερά: Παπαευθυμίου Ιωάννης (Ο Πόπης). Κέντρο: Γώγος Κων. Στέργιος. Δεξιά: Γεώργιος Νικ. Γούλας (παπούς του γράφοντας)

ΕΙΚΟΝΑ 2: Δίστρατιώτες στο Ακρονόν (Αφιόν Καρά Χισάρ) της Μικράς Ασίας.

Από αριστερά: Πισπας Αλεξ. Αθανάσιος, Γουέλας Νικ. Στέργιος (Τέγος), Μάιπας Νικ. Ιωάννης, καθιστός στο κέντρο: Πισπας Αθαν. Νικολάκης. Τους υπόλοιπους δεν μπόρεσαν να τους αναγνωρίσουν οι χωριανοί μας.

ΕΙΚΟΝΑ 3: Διστρατιώτης Γεώργιος Νίκ. Γουέλας στο Ακρονόν (Αφιόν Καρά Χισάρ) της Μικράς Ασίας (ο παππούς του γράφοντας)

Υγ 0 νυν πρόεδρος της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν έχει επανειλημμένα δηλώσει ότι η δυτική Θράκη και ολόκληρη η Μακεδονία αποτελούν απολεσθέντα εδάφη τους και τα θεωρεί ως κομμένο χέρι της Τουρκίας, θέτοντας ως χρονικό όριο το 1923 για την αποκατάσταση και ολοκλήρωση αυτού του μουσουλμανικού τόξου.

Οι «σύμμαχοί μας» από την άλλη πλευρά δεν παρέλειψαν λόγω της εορτής των Τούρκων για τα 100 χρόνια της «νίκης» στη Μικρά Ασία να εκδηλώσουν τα αισθήματά τους στην Τουρκία με tweet του ΝΑΤΟ από Αμερικανό στρατηγό: «Συμμετέχουμε και εορτάζουμε τη νίκη σας».

Ακούει κανείς;

Καραγιάννης Γεώργιος Σγος (Ε. Α) Πολεμικής Αεροπορίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βλάσης Αγτζίδης «Μικρά Ασία» ένας οδυνηρός μετασχηματισμός (1908-1923)
2. Giles Milton (Γκάιλς Μίλτον) (Χαμένος Παράδεισος) Σμύρνη 1922
3. The extirpation of Hellenism (Το ξεκλήρισμα του Ελληνισμού) by John Murat LL.D
4. Guilliland R. Αι προς την Δύσιν εκκλήσεις Κων/νου ΙΑ' του Δραγάση προς σωτηρίαν της Κων/πόλεως
5. Halil Karaveli Τουρκία Μοντέλο Αυταρχικού Κράτους
6. Βασ. Ι Τζανακάρης «Δακρυσμένη Μικρασία»
7. Εγκυλοπαίδεια Ήλιου
8. Αφηγήσεις αυτοπτών και αυτήκοων μαρτύρων που πολέμησαν την εποχή εκείνη στη Μικρά Ασία

Kónitsa

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΚΔΒΜ Δήμου Κόνιτσας, 6/4/2023

Θέμα: Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος συμμετοχής στα τμήματα μάθησης του Κέντρου Διά Βίου Μάθησης (Κ.Δ.Β.Μ.) Δήμου Κόνιτσας

Ενημερώνουμε κάθε ενδιαφερόμενο/η ότι ο Δήμος Κόνιτσας, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (διά της Γενικής Γραμματείας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας) και το Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης συνεχίζουν επιτυχώς τη λειτουργία του Κ.Δ.Β.Μ. του Δήμου Κόνιτσας στο οποίο θα υλοποιηθούν προγράμματα Γενικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων, στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου Έργου «Κέντρα Διά Βίου Μάθησης (Κ.Δ.Β.Μ.)-Νέα Φάση» (ΟΠΣ 5002212). Στο Κ.Δ.Β.Μ. του Δήμου Κόνιτσας μπορούν να δημιουργηθούν τμήματα, σύμφωνα με τον πίνακα που ακολουθεί:

Α/Α	ΤΙΤΛΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΕ ΩΡΕΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	
			ΤΗΛΕ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ
1	Αγγλικά για τον Τουρισμό	25		X
2	Γερμανικά για τον Τουρισμό	25		X
3	Οικιακή Μελισσοκομία	25		X
4				
5				

Τα προσφερόμενα προγράμματα μπορούν να παρακολουθήσουν ενήλικες ανεξαρτήτως χώρας καταγωγής, ηλικίας και μόρφωσης, καθώς και μέλη ευάλωτων κοινωνικά ομάδων. Για την ένταξη των ενδιαφερομένων στα τμήματα απαιτείται η συμπλήρωση σχετικής αίτησης με επίδειξη του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας ή του διαβατηρίου ή άλλου νομιμοποιητικού εγγράφου του ενδιαφερόμενου.

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση».

Για πληροφορίες και δηλώσεις συμμετοχής απευθυνθείτε στο Κέντρο Διά Βίου Μάθησης:

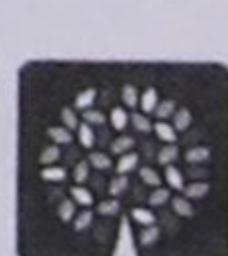
Τηλ. : 2655023000

Ταχ. Διεύθυνση: Τουριστικό Κέντρο Πληροφόρησης Πλατεία Δημαρχείου, Κόνιτσα ΤΚ: 44100
Email: touristinfo@konitsa.gr

Θα τηρηθεί σειρά προτεραιότητας.

Ευρωπαϊκή Ένωση

κέντρα
διά βίου
μάθησης

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Ο Δήμαρχος Κόνιτσας Νικόλαος Εξάρχου αισθάνεται την ανάγκη να εκφράσει θερμές ευχαριστίες για την άμεση ανταπόκριση στο αίτημά του και την προσφορά ποσοτήτων προϊόντων - κρεάτων προς το Δήμο μας στις παρακάτω επιχειρήσεις:

1. Εταιρεία Κρεάτων Ντίμης Ιωάννης και ΣΙΑ Ο.Ε.

2. Πτηνοτροφική Ιωαννίνων Α.Ε.

3. Biolab Μονοπρόσωπη IKE

Με χαρούμενες παιδικές φωνούλες πλημμύρισε το Δημαρχείο Κόνιτσας σήμερα Παρασκευή 07/04/2023, καθώς οι μαθητές και οι μαθήτριες του Β' Δημοτικού Σχολείου Κόνιτσας, συνοδεία των εκπαιδευτικών τους, επισκέφθηκαν το Δήμαρχο Νικόλαο Εξάρχου και έφαλαν τα κάλαντα του Λαζάρου.

Ο Δήμαρχος καλωσόρισε και ευχαρίστησε τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, συνομίλησε μαζί τους και τους ευχήθηκε εν όψει των άγιων ημερών του Πάσχα.

- Το ερευνητικό εργαστήριο **CRISIS** του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σε συνεργασία με την ομάδα Μπουλούκι και τον Δήμο Κόνιτσας, διοργάνωσε στην Κόνιτσα για το διάστημα 18-23 Μαρτίου 2023, εξαήμερο εργαστήριο «ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ» - ("Stone Masonry Workshop") στο πλαίσιο του έργου «STONE ART - Ανάπτυξη του Θεματικού Πολιτιστικού Τουρισμού μέσω της Διαφύλαξης της Οικοδομικής Τέχνης της Πέτρας».

Το εργαστήριο απευθύνεται σε φοιτητές και επαγγελματίες από τους κλάδους της αρχιτεκτονικής, της αρχαιολογίας, της ανθρωπολογίας και εν γένει σε ερευνητές, επαγγελματίες και ερασιτέχνες που ασχολούνται με την παραδοσιακή οικοδομική

της πέτρινης δόμησης.

Το πρόγραμμα του εργαστηρίου 1

- Διαλέξεις διακεκριμένων ομιλητών από τον κλάδο της αρχιτεκτονικής, της μηχανικής, της ανθρωπολογίας και της ιστορίας της τέχνης.

- Πρακτική εξάσκηση σε κοινόχρηστο χώρο βόρεια της εισόδου της Οικίας Χουσεΐν Σίσκο υπό την καθοδήγηση έμπειρων τεχνιτών από την ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας και της Ηπείρου.

- Καθοδηγούμενη περιήγηση σε επιλεγμένα μνημεία και τοπόσημα της πόλης της Κόνιτσας όπως ο ναός του Αγίου Νικολάου, η Οικία της Χάμκως, το ιζαμί της κάτω Κόνιτσας και το γεφύρι.

- Εκδήλωση αφιερωμένη στην μαστορική τέχνη της πέτρας με διαγωνισμούς και βιωματικά δρώμενα για παιδιά.

Στόχος της υλοποίησης του εργαστηρίου είναι η διατήρηση και ανάδειξη της παραδοσιακής τέχνης της πέτρας ως αναπόσπαστο στοιχείο πολιτιστικής κληρονομιάς ποικίλων περιοχών της Ηπείρου και της Νότιας Αλβανίας. Βασικοί άξονες του εργαστηρίου είναι η διεπιστημονική προσέγγιση της λιθοτεχνίας μέσω των διαλέξεων, η επαφή με την ιστορική σημασία της Κόνιτσας και των μνημείων της, καθώς και η πρακτική κατάρτιση των συμμετεχόντων μέσω της άσκησης στο πεδίο. Η ενεργή αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων με τους τεχνίτες-εκπαιδευτές, τους προσκεκλημένους ομιλητές, τους οργανωτές και τους επισκέπτες κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου εξασφαλίζει μια κρίσιμη και σημαντική ανταλλαγή γνώσης και συμβάλλει στη βιωσιμότητα της τέχνης της πέτρας στις επόμενες γενιές.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

- Το Κοινωνικό Παντοπωλείο Δήμου Κόνιτσας, στις 2 & 3 Μαρτίου 2023 πραγματοποίησε την 61η διανομή διαφόρων προϊόντων στους ωφελούμενούς του. Τα προϊόντα που διανεμήθηκαν συγκεντρώθηκαν με την ευγενική χορηγία του Ιδρύματος: «ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ»
- Το Κοινωνικό Παντοπωλείο Δήμου Κόνιτσας, στις 6 & 7 Απριλίου 2023 πραγματοποίησε την 62η διανομή διαφόρων προϊόντων στους ωφελούμενούς του. Τα προϊόντα που διανεμήθηκαν συγκεντρώθηκαν με τις ευγενικές χορηγίες των εταιρειών:

“ΑΠΣΙ ΠΙΝΔΟΣ”

“ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ”

Ο Δήμος Κόνιτσας, η Κοινωφελής Επιχείρηση Δήμου Κόνιτσας και τα Στελέχη του Κοινωνικού Παντοπωλείου εκφράζουν τις θερμές ευχαριστίες τους για την έμπρακτη κοινωνική τους προσφορά, καλώντας και άλλες επιχειρήσεις καθώς και συνδημότες τους να σταθούν αρωγοί στην όλη προσπάθεια που καταβάλλεται.

• Στις 8/3 -γιορτή της Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας- το ΚΑΠΗ Κόνιτσας πραγματοποίησε εκδήλωση στην αίθουσα Ηλικιωμένων.

• Το απόγευμα της 9/3 στην αίθουσα του Δημαρχείου από το Αστ. Τμήμα και τη συνδρομή Υπηρεσιών Στρατού, Π.Υ. και Κ.Υ. έγινε ενημέρωση των πολιτών σε θέματα Πολιτικής Άμυνας (εκτάκτων αναγκών) στρατιωτικά θέματα, θέματα πυρό-

σβεσης και Α' Βονθειών.

• Με αστάθεια καιρού πέρασε το πρώτο δεκαήμερο του Μάρτη και στις 15/3 έπεσε αρκετή βροχή με χρόνια στα βουνά.

• Ο Μάρτης επαληθεύοντας τις λαϊκές παροιμίες «Μια γελάει και μια κλαίει»- «Μάρτης γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης» μετά από κάποιες ηλιόλουστες μέρες αγρίεψε με βροχή στις 28 του μήνα λίγο χιόνι στα βουνά και πιώση της θερμοκρασίας.

Δειλά δειλά εμφανίστηκαν και μερικά χελιδόνια αψηφώντας το κρύο.

Λίγο μετά τις 25 έφτασαν και οι πελαργοί στην Κλειδωνιά.

• Βροχές και χιόνια στα βουνά είχαμε την πρώτη εβδομάδα του Απριλη, αλλά και ως το Πάσχα. Τη Μ. Παρασκευή ξανασκεπάστηκαν τα βουνά με ελαφρή χιονόπτωση ενώ το Πάσχα γιορτάστηκε με συννεφιά και βροχερή μέρα.

Παρ' όλο τον ανώμαλο καιρό η Κόνιτσα και όλη η περιοχή υποδέχτηκε πολύ κόσμο από τα μεγάλα κέντρα.

• Την Κυριακή 23/4/23 στην αίθουσα του Δημαρχείου, οι υποψήφιοι βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ εξέθεσαν το πρόγραμμα του Κόμματος εν όψει των εκλογών της 21 Μαΐου. Ακολούθησε συζήτηση με ερωτήσεις και τοποθετήσεις από τους παρευρισκόμενους πολίτες. Συμμετείχαν: ο συντονιστής ΣΥΡΙΖΑ - ΠΣ Σάββας Δημοτριάδης και οι υποψήφιοι βουλευτές Αλμπάνης Τριαντάφυλλος, Γρίβας Χρήστος, Μάκη Κωστούλα, Οικονόμου Θανάσης, Σουλελέ Λίλα, Στέφος Ιωάννης και Τζούφη Μερόπη.

- Ο συντοπίτης μας Πρόδρομος Γαϊτανίδης Περιφερειακός Σύμβουλος, ορίστηκε Αντιπεριφερειάρχης.

- Την Παρασκευή 23 Απριλίου 2023, πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση του βιβλίου του συνεργάτη μας Σωκράτη Οικονόμου με τίτλο «ΜΙΚΡΑ ΚΕΙΜΕΝΑ-ΣΚΕΨΕΙΣ & ΑΠΟΨΕΙΣ 2020-2021», στην αίθουσα του Συνεδριακού Κέντρου της Περιφέρειας Ηπείρου στα Ιωάννινα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΑΜΟΙ

- Στις 30/4/23 έγινε στην Κόνιτσα ο γάμος του Ιωάννη Γ. Ρίζου από το Μάζι και της Κωνσταντίνας Χρ. Στεφάνου από την Κόνιτσα. Μετά τη στέψη στον Ι. Ναό Αγίου Κωνσταντίνου ακολούθησε δεξίωση στο

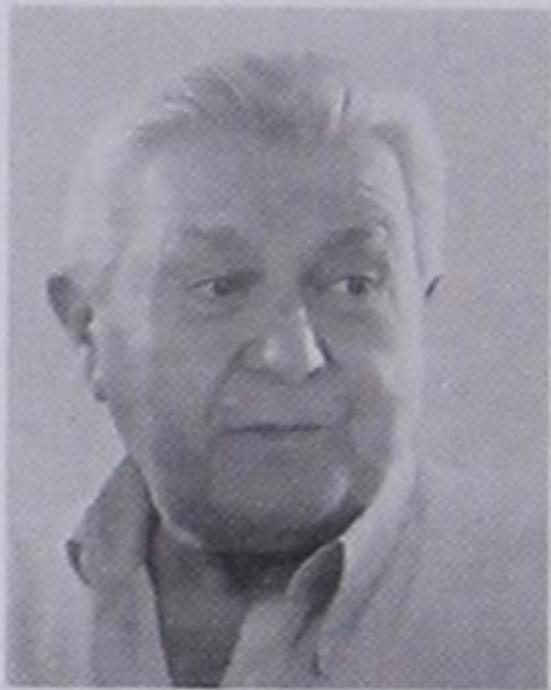
Κέντρο “ΧΗΤΟΣ” (Μεταμόρφωση) και γλέντι με τη συγιά του Σπύρου Δερδέκη.

ΑΠΕΒΙΩΣΑΝ

- Στις 23/4/23, απεβίωσε η Παρασκευά Αλεξάνδρα, ετών 93, στην Αετόπετρα.
- Στις 24/4/23, απεβίωσε η Κωνσταντίνη Φωτεινή, ετών 89, στην Αγία Παρασκευή.
- Στις 17/4/23, απεβίωσε ο Ντούτης Νικόλαος, των 67, στην Κόνιτσα.
- Στις 15/4/23, απεβίωσε η Νάκου Ελπινίκη, ετών 77, στο Μολυβδοσκέπαστο.
- Στις 14/4/23, απεβίωσε ο Κωστούλας Βασιλειος, ετών 75, στην Αγίας Παρασκευή.
- Στις 5/4/23, απεβίωσε η Σακκούλη Αλεξάνδρα, ετών 90, στην Κόνιτσα.
- Την 1/4/23, απεβίωσε η Καβαδά Ειρήνη, ετών 81, στην Κόνιτσα.
- Στις 25/3/23, απεβίωσε η Χήρα Αργυρώ, ετών 67, στην Καλλιθέα.
- Στις 20/3/23, απεβίωσε η Ζακοπούλου Βικτωρία, 100 ετών, στον Αμάραντο.
- Στις 11/3/23, απεβίωσε η Καρακώστα Βασιλική, ετών 55, στα Άρματα.
- Στις 15/3/23, απεβίωσε η Κυρίτση Μάρθα, ετών 90, στην Κόνιτσα.
- Στις 10/3/23, απεβίωσε η Βαλσάμη Ειρήνη, ετών 80, στο Γαναδιό.
- Στις 26/4/23, απεβίωσε ο Γιαννάκης Χρήστος, ετών 85, στην Κόνιτσα.
- Στις 2/5/23 απεβίωσε η Γεωργία, σύζυγος Ιωάννη Αδαμαντίδη, ετών 86, στην Αθήνα.
- Η Χαρίκλεια Κοσοβίτσα, σύζυγος Πέτρου Μπούνα, στα Γιάννινα.
- Στις 18/4/23 απεβίωσε ο Αναστάσιος Ρέμος, από το Βρυσοχώρι, ετών 70 στα Γιάννινα.

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

† Γιώργος Κ. Σκούφιας

Στις 28-2-2023 έφυγε από τη ζωή στην Πρέβεζα, μετά από ταλαιπωρία της υγείας του, ο πολυαγαπημένος αδελφός μας Γιώργος σε ηλικία 88 ετών.

Ο Γιώργος γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Κόνιτσα, διορίστηκε στην Εφορία και υπηρέτησε στην Πρέβεζα, όπου και διέμενε.

Ήταν αγαπητός στον κόσμο και αγαπούσε την Κόνιτσα που την επισκεπτόταν τακτικά, εκτός από τα τελευταία χρόνια λόγω των προβλημάτων υγείας και αυτό το είχε καπνό.

Φεύγοντας για το μεγάλο ταξίδι, βύθισε σε θλίψη και αβάσταχτο πόνο τη γυναίκα του Τριάνθη, τις κόρες του Καλλίνα και Μαρία και όλους μας.

Στις τελευταίες σπιγμές του ένιωσε μια ευχάριστη αναλαμπή αγαλλίασης μόλις του ανακοίνωσαν ότι η κόρη του Καλλίνα έφερε στον κόσμο τα δίδυμα εγγονάκια του (αγοράκι-κοριτσάκι), αποχαιρετώντας μας με το χαμόγελο!

Αλησμόνητε αδερφέ μας αιωνία σου ν MNHMH.

Δημοσθένης-Αλεξάνδρα

Σ.Σ.

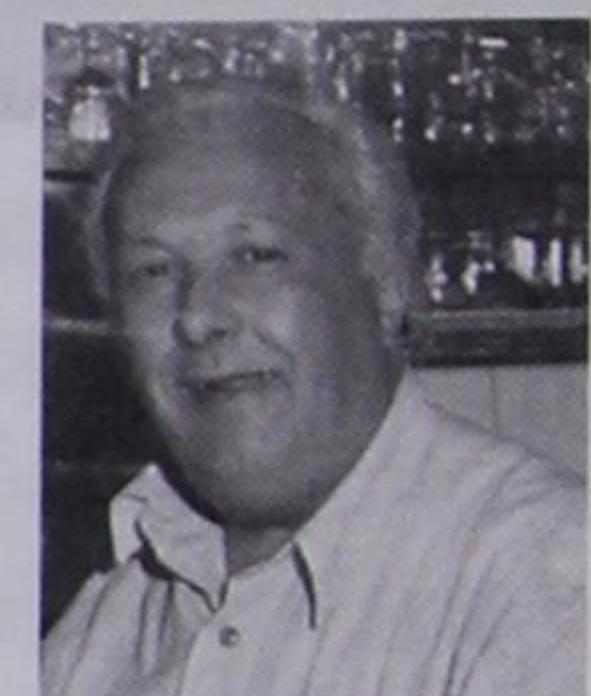
Στη μνήμη του τα αδέρφια του προσφέρουν στο περιοδικό «ΚΟΝΙΤΣΑ» που ήταν θερμός συνδρομητής από την αρχή έκδοσής του, 50 €.

Η Συντ. Ε. εκφράζει τα θερμά συλλυπητήριά της στην οικογένεια και τα αδέρφια του.

† Σπύρος Τουφίδης

1943 - 2023

Άγγελος ήρθε να μου πει:
«Θέλεις να μου μιλήσεις,
με το στερνό αντίο σου
να μ' αποχαιρετίσεις».

Ναυλώνω αμέσως αετό,
ιρέχω να σε προφτάσω,
να σου χαρίσω ένα φιλί
το χέρι σου να πιάσω.

Αντεξες, με περίμενες,
να 'ρθω να σ' αγκαλιάσω,
ήξερες πόσο σ' αγαπώ,
φοβόμουν θα σε χάσω.

Μόλις με είδες έλαμψες,
μου χάρισες ελπίδα
πως το καθήκον μου έκανα,
τα μάτια σου όταν είδα.

Σε λήθαργο κοιμόσουνα,
Κι άνοιγες τη ματιά σου
είχες χαρά που με 'βλεπες,
σαν ήμουνα κοντά σου.

Ήρεμα ήρθε ο χάροντας,
για να σε ξεκουράσει,
από τα τόσα βάσανα
που χρόνια είχες περάσει.

Τώρα εκεί στους ουρανούς,
το ξέρω να θυμάσαι...
Στην αγκαλιά της μάνας μας
γαλήνια θα κοιμάσαι.

Το ξέρεις πως σε φρόντιζα,
σε όλη τη ζωή μου,
πάντα σε έχω στη καρδιά
και σ' αγαπώ ψυχή μου.

Καλλιόπη Τουφίδου

† Γιώργος Παρασκευάς

την επάρατη νόσο, γέμισε την καρδιά μας με ανείπωτη θλίψη.

Γεννήθηκε και μεγάλωσε στο χωριό Μάζι Κόνιτσας και αποφοίτησε από το Ιεροδιδασκαλείο Βελλάς Ιωαννίνων το 1976. Εργάστηκε ως δάσκαλος και υποδιευθυντής σε σχολεία της Αθήνας από όπου και συνταξιοδοτήθηκε.

Ήταν άνθρωπος σεμνός και ταπεινός, με αστείρευτη υπομογάπη για τον συνάνθρωπο.

Άφοσε πίσω του ανεκπλήρωτο κενό και μεγάλο πόνο στη σύζυγό του Μόρ-

φω, το γιό του Αντώνη, την αδερφή του Βάσω και την υπόλοιπη οικογένεια του.

Ας είναι ελαφρύ το χώμα που τον σκεπάζει.

Στην μνήμη του ο γαμπρός του Ηλίας προσφέρει στο περιοδικό 50 ευρώ.

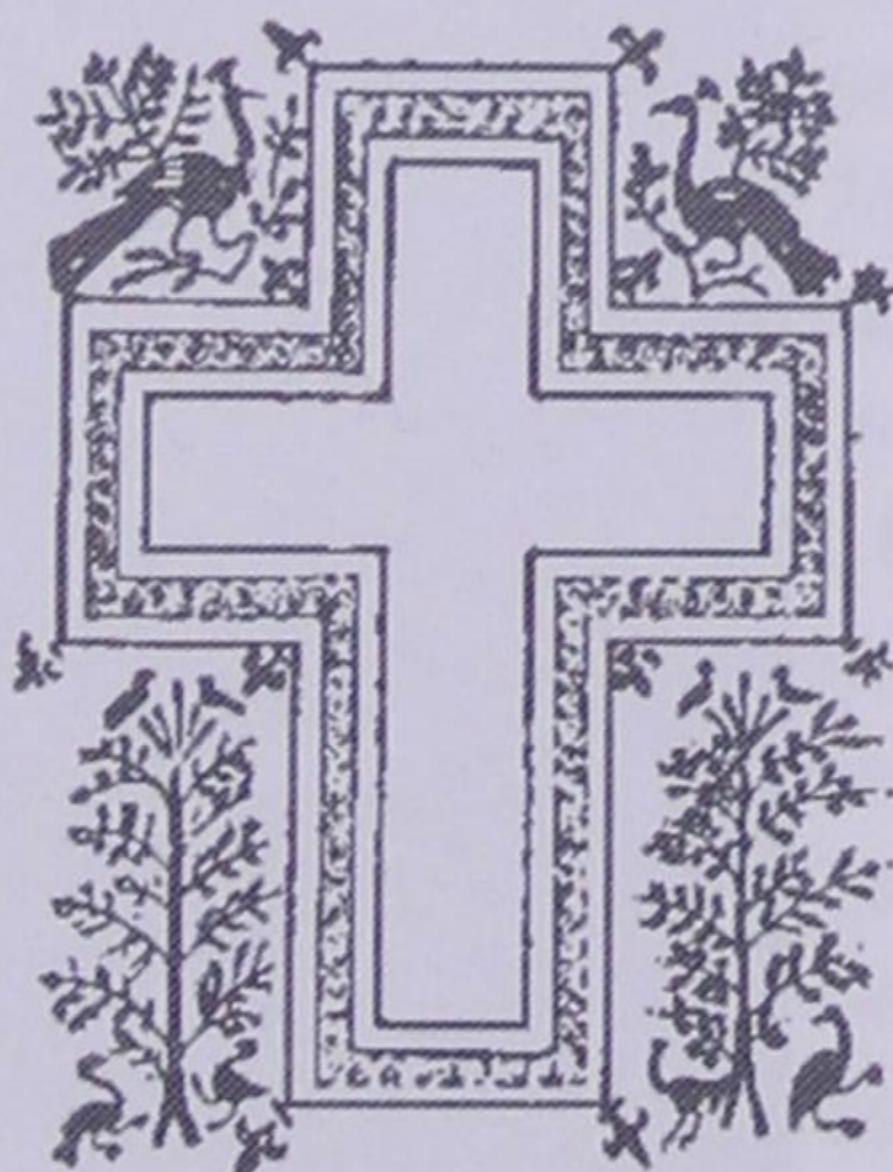
† Χρήστος Γιαννάκης (1938-2023)

πημένου μας.

Στη μνήμη του η οικογένειά του προσφέρει στο περιοδικό "KONITSA" 100 ευρώ.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά όλους αυτούς που μας συμπαραστάθηκαν στη μακροχρόνια ασθένεια και στην εξόδιο ακολουθία στο Ναό των Αγ. Κωνσταντίνου του αγα-

Πίνδος - Ελεούσα ,1950.

Από αριστ. όρθιοι: Παπακωνσταντίνου Ευθ. (καθηγητής σωματικής αγωγής), Καφετζής Ι., Κοτύλιας Χρ., Ζιώγας, Παπαμιχαήλ Απ, Αντωνίου Β., Σκούφιας Γ., Ζδράβος Κ., Λώλης, Δημόπουλος Δημ. (Φωτ. αρχ.: Κ. Μπούσμπουλας)

**Ευπρόσδεκτοι
“Φιερωτοί μετανάστες”
στην πόλη μας.
17/5/2023.
(Φ.: Π.Σ.Τ.)**

Συνδρομές

Μησιακούλη Ανθούλα, Αθήνα	40
Ζιακόπουλος Νίκος, Αθήνα	30
Καραγιάννης Γεωργ., Αθήνα	20
Κούσιος Χρήστος, Αθήνα	20
Κούσιου Ιωάννα, Αθήνα	20
Κούσιου Λουίζα, Αθήνα	20
Κούσιου Μαίρη, Αθήνα	20
Ντότας Παν., Αθήνα	20
Ταμπάκης Αλεξ., Αθήνα	20
Μότσιου Βασιλική, Αθήνα	20
Παπαϊωαννίδης Μίμης, Αθήνα	80
Πίσπας Μιχ., Αθήνα	20
Μαργαρίτης Κων., Αθήνα	30
Ματσής Αθαν., Αθήνα	100
Χαρισιάδης Βασ., Αθήνα	20
Σταμπολάτας Σωτ., Αθήνα	15
Μπούσμπουλας Κων., Αθήνα	20
Κουτρουμάνος Κων., Αθήνα	45
Κρέμος Παύλος Αθήνα	30
Σκούρτης Κων. Αθήνα	100
Βαδάσης Χαρ., Αθήνα	70
Βλάνος Χρίστος, Θεσ/νίκη	20
Μάτσικα Νίτσα Θεσ/νίκη	25
Χατζηνικολάου Νίκος, Θεσ/νίκη	30
Τζιάλλας Ιωαν., Γιάννινα	20
Τζίνας Κώστας, Γιάννινα	20
Γκρέστας Ιωάν., Γιάννινα	20
Τζάλλας Αναστ., Γιάννινα	20
Παπαχρηστίδη Ελένη, Γιάννινα	20
Οικονόμου Χρήστος, Γιάννινα	50
Γαιτανίδης Προδρ., Γιάννινα	20
Σδράλη Αναστασία, Γιάννινα	20
Δρακονταειδής Φιλιπ., Γιάννινα	30
Χουλιάρα Σοφία, Καλαμάτα	50
Τσιρώνης Αποστ., Πάτρα	50

Γεράσης Γερασ., Τύρναβος	20
Μπόγδος Κων., Αίγιο	50
Καλλιντέρη Ερμιόνη, Παιανία	20
Καλλιντέρης Παν., Παιανία	20
Μακάριος Βασ., Άρτα	50
Σταυρίδης Αθαν., Βέροια	50
Καρακατσούλη Ελένη, Πρέβεζα	50
Κώτσικου Ευανθία, Μ. Πεύκο	30
Πορφυρίου Παναγιώτα, Κόνιτσα	40
Τζιάλλας Ανδρ., Κόνιτσα	50
Γαϊτανίδης Ευ., Κόνιτσα	20
Τζινέρης Παντ., Κόνιτσα	20
Μίσσιος Κων., Κόνιτσα	40
Χουρσάν Αναστασία, Κόνιτσα	50
Μήτσιου Ελένη, Κόνιτσα	60
Χρηστιάς Βασ., Κόνιτσα	20
Καλλιντέρης Γεωργ., Κόνιτσα	20
Μάλιακας Σταύρος, Κόνιτσα	50
Μήτσικα Δήμητρα, Κόνιτσα	20
Αθανασίου Παν., Κόνιτσα	20
Παπασπύρου Ανδρέας, Κόνιτσα	50
Αποστόλου Κώστας, Πάπιγκο	20
Χριστοδούλου Ελένη, Πάπιγκο	20
Παπαδίας Νικ., Ελεύθερο	20
Παπαδίας Δημ., Ελεύθερο	15
Τσιρώνης Αθαν., Ελεύθερο	20
Λάκκας Σωτ., Μάζι	20
Σαμαράς Βασ., Αγ. Παρασκευή	20
Ρόβας Βασ., Νικάνορας	20
Πάντου Βασιλική, Ελεύθερο	15
Σακκάς Ζήσης, Ελεύθερο	15
Μπόλη Μαγδαληνή, Μολυβδοσκέπαστη	20
Ζαφείρη Φωτεινή, Πυρσόγιαννη	20
Κεφάλας Θεοδ., Ηλιόρραχη	20
Μπαγκλής Δημ., Ελεύθερο	60
Γιαϊλόγλου Ιωαν. Βούρμπιανη	30
Λέτσιος Νικ. Μόλιστα	30
Σίββας Κων. Κλειδωνιά	20
Τσίος Κων. Κεφαλοχώρι	20

Τα επώνυμα άρθρα εκφράζουν πάντα
τις απόψεις αυτών που τα υπογράφουν.

Αϊ Γιωργίτικο ή μοσχομανίταρο,
Calocybe gambosa
Φωτ.: Π.Σ.Τ

Το "κοτόπουλο του δάσους",
Laetiporus sulphureus
Φωτ.: Π.Σ.Τ

ΥΠΟΔ.1031 KAY.25.90.09.0010	
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ / RETOUR	
Άγνωστος	☐ Inconnu
Διεύθυνση ανεπαρκής	☐ Adresse insuffisante
Απαράδεκτο	☐ Refusé
Απεβίωσε	☐ Décedé
Συνωνυμία	☐ Synonymie
Δ/νση δυσα- νάγνωστη	☐ Adresse illisible
Αζήτητο	☐ Non réclamé
Έφυγε χωρίς να αφήσει διεύθυνση	☐ Parti sans laisser d' adresse

ΔΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
Κόνιτσα 441 00
Τηλ. 26550 22-464
22.212

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο ΚΟΝΙΤΣΑΣ
Αρ. Αδειας 2573

